צום היינטיגען נומער אן אומזיסטע ביילאגע

אלבאם פון לאדזער יודישער געזעלשאפטליכקייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 227 (1222 | Łódź, Piątek 30 Września 1927 | זיבעטער יארגאנג | לאדז, פרייטאג ד' תשרי תרפ"ח | Nr. 227 (1222

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, Tel. 24,71.

30 ציוניסטישער וואהל-קאמיטעט 30

4 צענטראלניא 4

יודען! שטימט אלע פאר דער ליסטע 30

וועלכע רעפרעזענטירט דעם יודישען אחדות און פעראייניגט אונטער איהר פאהן די נאציאנאלע, רעליגיעזע און ווירטשאפטל. עלעמענטען פון דער יוד. בעפעלקערונג.

אונזערע קאנדידאטען זענען:

1) ד"ר י. ראזענבלאט, פרעזידענט, פרעזידענט פון ציוניסטישען קאמיטעט אין לאדז. 2) ב. וואקס, וויצע-פרעזידענט פון יודישען דעמאקראטישען קאמיטעט. 3) ראבינער י. מ. ביאלער וויצע-פרעזידענט פון „מזרחי". 4) מ. מיין, וו.-מארזיכ. פון האנדווערקער פערבאנד. 5) אינזש. ג. פראשקער, ראטמאן מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, מיטגליד פון כותרים פעראיין (פאבריקאנט 10). 6) ש. האמבורסקי מיטגליד פון ציוניסט. קאמיטעט. פרעז. ווידער-מיטגליד פון כותרים פעראיין (פאבריק. 10). 7) לייבוש ראזענבערג פרעזעס פון קליין הענדלער פעראיין (אגראדאווע 10). 8) אלכסנדר יאקל. מיטגליד פון ציוניסט. קאמיטעט, פרעזיד. פון האנדווערקער-פערבאנד. לאגעניק פון מאניסטעראט (געוועזענער אבגעזאנדטער). 9) דוד גרינף, דירעקטאר, מיטגליד פון קאמיטעט פון דער געזעלשאפט „די אוניווערסיטעט" אין ירושלים. 10) נחמן פאלמאן הויזדמיניסטראטאר. 11) א. קאזימירסקי, פרעזיד. פון שניידער-מייסטער פעראיין. 12) א. איזאקן, פרעז. פון שנייטער פעראיין. 13) זעליג קליין (יידיש ראיאן). 14) מאיר פלאצקער, פרעס. 15) יודא וואלף וו.-פרעזיד. פון פנבריק פעראיין (אן כאדניע 68). 16) י. ד. איזענבערג, פרעז. פון כחויקי חולים (שילעדס-ראיאן). 17) קלמן לעווינזאהן, גבאי פון וואליג. שוהל. 18) שמעון מארקוס אייזיגער. 19) הערש וואלף אייזענבוים (ווינער מארק). 20) ישעיה. אונגער רעדאקטאר. 21) מיכה רעזניק, דזאבינסקין. 22) ש. שטרויכמאן (פרעזעס פון גמילות חסדים (ווילעדס-ראיאן)) 23) יוסף פוטערמאן, פעדיר. מיטגליד פון האנדווערקער פערבאנד, פרעזעס פון מאגאל פינסקער-פעראיין. 24) מאיר פריזק, פערווז. מיטגליד פון האנדווערקער פארוו. 25) אהרן עסס, מיטגליד פון דער פערוו. פון כותרים-פעראיין (פאבריק. 10). 26) מ. בארנשטיין אינזשענער. 27) ש. אלטמאן, הענדלער אונגשטעלטער. 28) י. ד. לובלינסקי פרעזעס פון קאאפעראטיוו „פשעגנדז", פערוו. מיטגליד פון האנדווערקער פערב. 29) מ. ד. הערשקאוויק, מיטגליד פון לאדזשער קראנקען-קאסע, פערוו. מיטגליד פון האנדווערקער פערבאנד. 30) ח. ל. האלמנק, פרעזעס פון פישלער-פעראיין. 31) שמעון ווייסשניק, פערוואלטונגס מיטגליד פון האנדווערקער פערבאנד. 32) י. פרנקל פערוואלטונגס-מיטגליד פון האנדווערקער פערבאנד. 33) קלארא לעבענע 34) חיה הלפרן, דענטיסטין. 35) ז. הערבוטשאמט פאבריקאנט. 36) יצחק לעווי צאהן ארצט 37) ב. חאכענבערג פאבריקאנט. 38) ב. ווארשאווסקי פעדרוו. מיטגליד פון „מזרחי" פרנס פון דער יודישע קהלה. 39) אהרן זארזעווסקי פלייטהענדלער. 40) ש. ראזנסאן, פליישהענדלער. 41) שמואל רייכמאן, סוחר, וויצע פרעזיד. פון „העלפענוואק". 42) יעקב פילער, בוי-מייסטער. 43) יעקב שטערן, סוחר. 44) משה קארא, גימינאזיאל סעקרעטאר. 45) ש. גאלדשטיין קאלאניאל הענדלער. 46) יוסף הערש קאוויק, בוכהאלטער. 47) מ. לעוויצקי, הענדלס-אנגעשטעלטער. 48) ש. פאזנער, סוחר. 49) יצחק דעמבינסקי, האנדלס-אנגעשטעלטער. 50 נחמיה קאראפינסקי. סוחר. 51) ב אדינגאנס, וויצע פרעזיד. פון האנדווערקער פערבאנד. 52 ראובן האפמאן, פרנס פון דער יודישע קהלה. 53 אברהם יהודה ברזעזינסקי, פאבריקאנט. 54) ק. פייגבערג, מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט. 55) ח. ראקאוויק, מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט. 56) אלחנן האלפערן, האנדעלס אנגעשטעלטער. 57 שמואל לעווי. מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט. 58) משה חיים נורין, מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט. 59) אהרן אלפרן, זשורנאליסט. 60) ל. אוריסאן, מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט.

זעקס גרויסע וואהל-פערזאמלונגען

א) מארגען, שבת 8 אזי אווענר אין לאקאל פון „ירנה" (פאלודניאווע 36)

ב) „ „ 9 „ „ „ „ צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד (פאלודניאווע 4)

ג) „ „ 4 נאכמיטאג א פרויען-פערזאמלונג אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע (צענעלניאנע 4)

ד) זונטאג, דעם 2/X, 6 אזי אווענד אין לאקאל פון פעראיין „כחזיקי חולים" (קילינסקא 120)

ה) „ „ „ 8 „ „ „ „ „בני ציון" (רושנאווסקא 7)

ו) „ „ „ 8 „ „ „ „ דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צענעלניאנע 4)

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:

דעפ. ד"ר ראזענבלאט, אינזש. ג. פראשקער, ראטמאן י. מ. ביאלער, לאוניק א. יאעל, ש. ז. ראבינאוויטש, מ. פלאצקער, ז. קלמי, ב. קאזשימירסקי, יוסף הערשקאוויטש. א. באהם. מ. גרינהער, מ. טעמפעלהאף. ל. ראזענבערג, א. אסט, ר. האפמאן, ב. אדרינאנס, פרוי דעים רעזניק, פרוי דע"ט. האלפערן, פרוי ליפשיץ א.א.

יודישער צענטראלער האנדווערקער-פערבאנד

4 פאלודניאווא 4

מארגען, שבת, דעם 1/X, 8 אזי אווענד קומט פאר אין אונזער לאקאל

א מאסען-מיטינג

געווידמעט די שטאט-ראט-וואהלען

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:

דעפ ד"ר ראזענבלאט, לאוניק א. יאעל, ג. קאזשימירסקי. ר) ראטמאן ביאלער, ב. אדרינאנס, ל. באהם, פרנס ר. האפמאן.

הכרחשה!

מיר פערוואלטונגס-מיטגלידער פון גראשער-פעראיין: ה. ראזענטאל, מ. שטעלקאוויטש, א. פראנעל, ערהען פרעזידענט מ. קאראקא און סעקרעטאר מ. יאסקאוויטש ערקלערען, אז דער גראשער-פעראיין האט זיך אנגעשלאסען אין יודיש דעמאקראטישען וואהל-בלאק. דאנעבען פראטעסטירען מיר אויף שארפסטען אופן, וואס ס'קומען צופעליגע מענשען און רעדען אין נאמען פון אלע. מיר האבען זיך אנגעשלאסען אין יודיש דעמאקראטישען בלאק, ווייל נאר זיינע קאנדידאטען קענען פערטיידיגען אונזערע עקאנאמישע און סאציאלע אינטערעסען. דער גאנצער פעראיין וועט ווי איין מאן שטימען פאר דער ליסטע 26 פון יודיש-דעמאקראטישען וואהל בלאק. 808

חברים! מיטגלידער פון גראשער פעראיין, געדענקט, אז אייער ליסטע איז 26 און איהר מוזט דערפילען אייער חוב צו שטימען פאר איהר.

גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז אין אונזער פעראיין, זונטאג, 5 נ"מ ארדנען מיר איין א מיטינג אלעקסאנדרזסקא 8.

אכטונג! באלוטער שוסטער-סעקציע! אכטונג!

די פערוואלטונג פון דער „הלואה קאסע" פון דער באלוטער שוסטער-סעקציע גלייכצייטיג מיטגלידער פון שוסטער-מייסטער פעראיין זאכאדניא 66, וועלכע צעהלט 200 מיטגלידער, דערקלערען דערמיט, אז מיר זענען אלע אנגעשלאסען אין דעם יודישען דעמאקראטישען וואהל-בלאק זאוואדזקא 5.

מיר רופען דעריבער אלע אונזערע מיטגלידער צו שטימען פאר דער ליסטע פון יודישען דעמאקראטישען וואהל-בלאך, אויף וועלכען עס פיגורירן

26

אונזערע קאנדידאטען:

א"וו. וויצמאן

ד"ר הערשפינקעל

הצקער-מייסטער רישעצקי

וועבער „ מארקא

שוסטער „ מעסינגער

בעקער „ פאזנאנסקי

גראשער „ סעראקא א. אנד.

די פערוואלטונג

פון באלוטער שוסטער-סעקציע

הערשפינקעל, גייצר, קראוטפויס, שאיעווסקי, צווייגמאן. 805

קינא
ביי'ם קאאפעראטיוו
פון מלוכה-, קאמונאלע און נע-
ועלשאפטליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40.

אנהויב אין גציו. טעג 5.30, 7 30 און 9.30
שבת, זונטאג און יום טוב 3 נאכמיטאג.

פון דינסטאג, דעם 27/9 ביז מאנטאג איינשליסליך — גרויסער פראכטפולער פראגראם!

„די מיין אינציגסט"

שטראהלענדער שיידזשער פילם אין 8 אקטען. אין דער הויפטראלע די שענסטע רוסישע בערגערין
VERA WORONINA
וועלכע האט זיך אין דעם פילם נע-שטעלט אין שפיץ פון די פילם-שטערנס

אויסערן פראגראם: בעזוך פון פרעזידענט מאשטשיצקי אין לאדז.

דער נעקסטער פראגראם: פאר'ן פרייז פון דער נשמה און קע-פער". דער נעקסטער פראגראם:

נאך: נאך
א גרינדליכען רעמאנט, א פערגרעסערונג פון דער קאנפעקציע-אבטיילונג

עמפפעהלט צום בעפארשטעהענדען חינטער-סעזאן

פאלטענס

— אויף — הערבסט און ווינטער

גרעסטער אויסוואהל אין לאדז! אינלענדישע, ווינער און ענגלישע פרייז פון 154 זל.
לעצטער געשריי פון דער מארע!!! — עס זענען אנגעקומען — די נייעסטע פאסאנען קאפעלושען „BORSALINO"

פאר'ן נעהן צו א שניידער, ראט איך אנצוקוקען מיינע פאלטענס!

HENRYK PFEFFER,
Piotrkowska 111
telefon 18-72.

Maryla Kacówna
Czesław Szymszewicz
Zaręczeni.
Łódź, we wrześniu 1927 r.

צו דער פערלאבונג פון אונזערע ליבע קינדער
מארילא קאץ
מיט צעלעק שימשעוויטש
ווינשען מיר א גליקליכע בלי[illegible] צוקונפט
די עלטערן.

Z Okazji zaręazyn naszego ukochanego brata
CZESŁAWA
z p. MARYLĄ KACÓWNĄ
życzą wiele szczęścia i świetnej przyszłości Siostry: **Rózia i Salusia Szymszewiczówna.**

מזל טוב!
א הערצליכע מזל טוב ווינשען מיר הערן
ישראל גערשאנאוויטש און פרוי
צום געבוירט פון זייער
טעכטערל
און גלייך מיט ן ביי[illegible] יאהר זאל זי האבען פאר זיי מיט נחת[illegible] מזל גליק.
ראט פערסאנאל פון דער ווערקשטעל
לייב ששונאק, יאנאס קלוק, וואלף ניימאן,
יוסף סאמעלסאן און סענגער יארא[illegible]ש

טעכנישע וועבעריי
עס ווערט אנגענומען 20 טעכנישע וועב-שנועלען, פערשידענע בריינען אויף פאכט. עווענטועל ווערט אנגענומען ארבייט אויף לוין. אפערטען אונטער „Tkalnia" אין אדמ. פון דער ציימונג. 793

ערשטקלאסיגער
קירזשנער = ווערקשטעל
מ. שאליט, פעטריקאווער 33
עמפפעהלט צום ווינטער-סעזאן זעמטליכע פעלץ-אויסארבייטונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע ווארע. צוגענגליכע פרייזען און בעדינגונגען.

פראפ. פערא'ין פון האנדעלס-און ביורא-אנגעשטעלטע אין לא"ז, אל. קאשטשושקי 21.
סאלעגע', אנגעשטעלטע פון גאלאנ-טעריע הורטאווניקעס!
מארגען, שבת, ד. 1 אקטאב. 7.30 אווענד וועט פארקומען אין אונזער לאקאל
א גענעראל=פערזאמלונג
פון דער גאלאנטעריע סעקציע.
אויף דער טאג-ארדנונג: פראפעסיאנעלע און ארגאניזאציאנס-פראגען.
ערשיינט צאהלרייך און פינקטליך. די פערוואלטונג. 194

ערשטקל. שניידער-אטעליער פון
H. MILNER, Łódż
Piotrkowska 38, tel. 19-95.
עמפפעהלט צום הערבסט און ווינטער סעזאן די נייעסטע שטאפען און מאדעלען. 775

פעלץ=געשעפט
D. MELMAN i W. TIGER פון
4 NOWOMIEJSKA 14. Telefon 14-99.
עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל פון אלערארט פעלצען אין רויהען און פערטיגען צושטאנד צוגענגליכע פרייזען.
אכטונג: קירזשנער-ווערקשטעל אונטער דער לייטונג פון ה' וו. טיגער געפינט זיך אויף פיעטריקאווער 38, ערשטען שטאק. 974

פאר'ן דיר אצ טענטנירט
פארערט איבעראל
פעלד=בעטען
Palma-Patent פערזעהן מיט דער פאבריקס-מארקע
פאר וועלכע מיר גאראנטירען אויף 3 יאהר
שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל:
ניקעל-בעטען, ניקעל-קינדער-בעטען, טיש-בע-טען, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, קינ-דער-בענקעלעך ווי אויך מעטער-מאס אויף רעדלעך.
מאטראצען געבעטע, שאטקא-ווע און האנאריסקע האוטעקעס און טאפטשאנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס אדער ברוין 17 זל., פאלאווע-בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאנדלונג. פאבריקס-פרייזען.
הורט. זעמטליכע רעפעראטורען. דעטייל.
לאדז, פולנאצנא 24, טעלעפאן 31-85

OGŁOSZENIE.
Z dniem 1 października 1927 r. wprowadzony zostanie, na razie tytułem próby, nowy sposób wsiadania i wysiadania pasażerów z wagonów Kolei Elektrycznej Łódzkiej, a mianowicie: wsiadanie odbywać się będzie przez tylny pomost zaś wysiadanie - z pomostu przedniego.

Podając powyższe do wiadomości, Dyrekcja Kolei Elektrycznej Łódzkiej, Sp. Akc. uprasza P. T. Pasażerów, aby - dla uniknięcia przykrych zatargów - stosowali się ściśle do powyższego przepisu. 774

ווער האט געפונען?
געהענדיג אויף פעטריקאווער און נארוטאוויטש-גאס האב איך (אמעריק. פערלוירען א אוירינגעל (גאלד)
די זאך האט קיין גרויסען ווערט ניט, זי איז מיר נאר טייער אלס אנדענקונג. אפצוגעבען געגען בע-לוינונג ביי מאנדעלם, סקווערא 6. 787

21
די ליסטע פון ציוניסטיש-דעמאקראטישען וואהל-קאמיטעט „התאחדות" האט בעקומען דעם נומער
ארבייטס-מענשען, ציוניסטען און דעמאקראטען שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע
יידען, וועהלער!
דער ליסטע-פיהרער איז דער ביז-איצטיגער ראטמאן
דר. ש. י. שווינג

Dr. med.
S. KANTOR
ספעציאליסט פון הויט- און וועגעריש קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
בעהאנדלונג מיט רענטגען-שטראהלען און קווארץ-לאמפ, עלעקטריזאציעס.
פיעטריקויער 144
(עק עהאנגעליצקא)
טעלעפאן 29-45.
עמפפאנגט פון 8—2 מיטאג און פון 5—8 אין אווענד. אין „Sanitas" ציגעל-גאס 29 טעגליך פון 2 ביז 4 נאכמיטאג

אין דער לאנגיעהריגער און גוט-בעוואוסטער פירמע פון
זאקען=רענדער-מאשינען
נחמן לעווקאוויטש, לאדז, סמוגאווא 12
ווערען פינקטליך און רעעל ערלעדיגט בעשטעלונגען אלע אפאראטען פון די לעצטע נייהייטען, ווי: העבער, אבצי[illegible]ער, סטושעלקעס, דאמקע, זינגער-שרייפען א.א.
בעמ.: רעדוצירטע פרייזען מיט 30%
מיט אכטונג נחמן לעווקאוויטש, לאדז, סמוגאווא 12
(פראנט, 1. שטאק) 558

אלטע פלוש
און סאמעט-מאנטלען
ווערען איבערגעדרוקט אין פערשידענע מוסטערן, אויך ווערען אנגענומען צו פליסירען און דעקאטירען
פעטריקאווער 21 אין 2טען הויף. 780

בעקאנטמאכונג.
איך מאך בעקאנט די געעהרטע דאמען, אז ה'
BRONISŁAW
איז געווען פריהער[illegible] פון זיין שותפות אויף קאנ-סטאנטינער 12 ארבייט איצט אין מיין אטעליער אויף נארוטאוויטשא 9 מיט אכטונג
J. Sobolewski.
764

2 שליטן! מאשינען
צו פערקויפען
אנ'8-טער 70 צענטים, און א 7-טער 40 צענטימעטער.
צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע. 185

אומפארטייאישער פעראיין פון יוד. צייטונגס-פערקויפער, פעטריק. 66.
אכטונג חברים! מארגען שבת, ד. 1 אקטאב. ער קומט פאר אין לאקאל פון פעטריקאווער 66 פינקטליך 6 א זייגער אווענד א גענעראל-
פערזאמלונג
מיט פאלגענדע טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון א פער-וואלטונג, קאנדידאטען, רעוויזיאנס-קאמיסיע און פער-שידענעס. מיר בעטען די חברים פינקטליך צאהלרייך צו ערשיינען און ווען ניט קומט פאר די פערזאמלונג 8 אווענד ביי יעדער צאהל מיטגלידער 777
מיט אכטונג די צייטווייליגע קאמיסיע.

Dr. med.
WOLF EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
צוריקגעקעהרט.
זגערושער 11,
טעלעפאן 34-72.

Maturzystka
z wyższem wykształceniem, ukończ. Gimnazjum Realne w Tomaszowie, obeznana pracą biurową, pisze na maszynie, za niskiem wynagrodzeniem **poszukuje posady**

Oferty sub. „Maturzystka" do administracji niniejszego pisma. 746

29 פעראייניגטער ארטאדאקס. וואהל-קאמיטעט ביי אגודת „שלומי אמוני ישראל" 29

מאנטאג, פ' האזינו (3 אקטאבער) 8 אווענד קומט פאר אין פילהארמאניע זאל (נארוטאוויטשא 20)

א מאסען-וואהל-מיטינג

סיא רעדעס וועלען ארויסטרעטען דיי ה"ה: סען. א. מענדעלסאן, דעפ. ל. מינצבערג, רעד. א. ז. פרידמאן (ווארשא), הרה"ג ש. ד. לאסקי שליט"א, פ. ליבערמאן, ד. ה. זילבערשטיין, י. בילויערמאן רעד. א. פרידענזאן.

באלקאן פאר פרויען! קומט אלע מאסענווייז!

בילעטען צו 20 גר. צו בעקומען אין „אגודה" (נארוטאוויטשא 11), „בית אגודת ישראל" (זאכאדניא 66) „בית יעקב"-שולע (צעגעלניאנא 24) און אין טאג פון מיטינג – פון 5 א זייגער נאכמיטאג ביי דער פילהארמאניע-קאסע. 807

---

21 8טער צוג ציוניסט. יוגענד 21

מיטגלידער פון אלע ציוניסט. יוגענד-ארגאניזאציעס קומט אויף יוגענד-מיטינג, וואס קומט פאר מארגען שבת, צו דעם 1. אקטאבער ר. י. 4 א זייגער נאכמ. אין זאל פון „התאחדות" (שענקיעוויטשא 3/5).

פארזיצערין וועט ד"ר אריה טארטאקאווער. 108

21 יוגענד! אייער ארט איז שטענדיג געוועזען אין דער ציוניסט. דעמאקראטיע. העלפט מיט צו דעם נצחון פון אמתן ציוניזם! 21

שטימט און אגיטירט פאר ליסטע נומער

---

21 שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 21

ציוניסטיש-דעמאקראטישער וואהל-קאמיטעט „התאחדות"

הויפט-ביורא שיענקיעוויטשא 3/5.

יודען! וועהלער! בעזוכט אונזערע פאלגענדע וואהל מיטינגען

1) שבת 1/X, 4 א זייגער נאכמ. אין „התאחדות" שיענקיעוויטשא 3/5

א יוגענד-מיטינג

2) שבת 1/X 6 א זייגער אווענד אין „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21

א פאיען-מיטינג

3) שבת 1/X 8 א זייגער אווענד אין זאל „איראפא" זגערסקא 17

א האנדווערקער-מיטינג

4) זונטאג 2/X 8 א זייגער אווענד אין זאל „איראפא" זגערסקא 17

א פאלקס-מיטינג

5) זונטאג 2/X 8 א זייגער אווענד אין זאל „ירדנה" פאלודניאווע 6

א ציוניסטישער מיטינג

א. ד. ט. די ציונ. פארטיק אין לאדזער שטאט-ראט

ס'וועלען רעדען די ה"ה סיים-דעפוטאט א. לעווינסאן, ראטמ. דר. ש. י. שבינג, אינז. שאשקעס, ד"ר שאלמאן (פון ווארשא), ראטמאן פעזער (שעראדז), מ. בלייששטיין, ד"ר ז. עלענבערג, ש. שרעטער, פרנס דיר. ש. ריגער, ד"ר נתן עק און ד"ר א. טארטאקאווער. שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 21

---

26 יוד. רעמאקראטישער וואל-בלאק 26

די גאנצע יודישע דעמאקראטיע, א"ע האנדווערקער, קליינהענדלער און פאלקס-פאר פערקעהר קומען אויף די

אכטונג!

מיטינגען

שבת 3 נ.מ. און 7

א"ף בזשעזשינער 7 אין לאקאל פון וועבער-פעראיין א מיטינג פאר שוסטער
„ „ אל. 1-מאי 2 „ „ „ שניידער „ האנדווערקער
„ „ בזשעזשינער 7 „ „ „ וועבער „ לוין-וועבער
„ „ זאוואדזקא 5 „ „ „ פאלקס-הויז" „ קליינהענדלער

זונטאג

5 און אויף אלעקסאנדר. 8 אין לאקאל פון גראשער-פעראיין א מיטינג פאר גראשער-הענדל.
4 נ.מ. „ זאוואדזקא 5 „ „ „ פאלקס-הויז" „ פישער און קוח-בעז.
5 נ.מ. „ „ 5 „ „ „ „ „ קליינהענדלער

מיט רעדעס וועלען א ויסטרעטען: א"ה. חייטמאן, ד"ר הערש זיגעל און אנדערע.

קומט מיט אייער פאמיליע און פריינד!

806

עפענטליכע ערקלערונג!

מיר אונטערשריבענע פערוואלטונגס-מיטגלידער פון שוסטער-מייסטער-פעראיין, זאכאדניא 66 דריקען דערמיט אויס אונזער שארפסטען פראטעסט קעגען דעם פארזיצענדער, וועלכער האט זיך דערלויבט אן וועמעס ווי סען צו רעדען אין נאמען פון שוסטער-מייסטער פעראיין און זיינע ביסט לידער און רופט צו שטימען פאר דער ציוניסטישער ליסטע. און דער צייט ווען מיר האבען אבסאלוט קיין שום שייכות צום האנדווערקער-קלוב, פאלודניאווע 4.

פערוואלטונגס-מיטגלידער

806

מ. שלאמקאוויטש, ש. וואלף, ה. טישלער, ב. מעסינגער, מ. הייטאן.

Dr ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78.

הויט און ווענערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-הייל אינסט. נעמט אן פון 4—7 אין אווענד.

Dr. med.
JULJUSZ
BAUM

אקושעריע און פרויען-קראנקה.
53 צעגעלניאנא 53
טעלעפאן 63-85.
נעהמט אן פון 3—5 נאכמ.
אין קליניק אנדראדזא 10
פון 11,30 ביז 1,30 נאכמיטאג

---

23 איז דער נומער אויף וועלכען 23

לאדזער יודישע אייגוואוינער

וועלען שטימען צו די לאדזער שטאט-ראט-וואהלען.

קאנדידאטען: ישראל משה שלאמאוויטש, זעליג הלוי, יוסף מענדל שווערגאלד.

נויטיג פון זאפארט קוואליפיצירטע

שטריקערס

שפולערינס צו א שפול-מאשין ווי אויך א ויזע האמטנייערין און דער סוועטער-פאבריק

3 פאבארנא 3

אין פארדעמביע

א פלאץ

צו פערקויפען

אויף זומערוואוינונג ביים געבירגען וואלד. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 92 וואוינונג 85

א שעהן

צימער

איבערצוגעבען

א סובלאקאטאר עווענטועל מעבלירט געבען פיעטריקאווער נאס צו ערפאהרען ביי פראווער פאלודניאווא 18. 76

א קונסט-פאטאגראפיע
איז א ציהרונג אין יעדען הויז!

אין מיין איבעראל בעקאנטען קונסטפאטאגראפישען אטעליער ווערען אויסגעפערטיגט אלערליי אויפנאהמען אויף פאסטקארטען, פארטרעטען, סאלאן-בילדער א. ז. וו. לויט דער לעצטער טעכניק פון ליכט און שאטען, לויט וואונש א גרויסער אויסוואהל פון די נייעסטע אמעריקאנער זיידען-קארטען. ס'ווערען אויך געמאכט אויפנאמען פאר געזעלשאפטען (ארגאנטענטען). אויפ'ן פערלאנג אויך אויסער'ן אטעליער, צוגענגליכע פרייזען. גרעסטע אנערקענונג פון א רייהע לאדזער פערעניגונגען פאר די שעהנע און וארנעלטיגע אויספיהרונגען.

מיט אכטונג קונסט-פאטאגראפישער אטעליער

„PARISIEN", wł. H. SROKA, Łódź, Brzezińska 69

צופאהר מיט'ן טראמוואי נ' 1. צופאהר מיט'ן טראמוואי נ' 1

---

29 פעראייניגט. ארטאדאקסישער ארבייטער וואהל-קאמיטעט ביי „פועלי אמוני ישראל" 29

(חסכאדניא 68/70)

פון טאג-אקס. ארבייטער און האנדעלס-אנגעשטעלטע

בעזוכט אונזערע

וואהל-מיטינגען

1) מארגען, שבת 3 נאכמיטאג אין פא"י לאקאל (וופכאדניא 68/70). 2) זונטאג פ' האזינו (0 /ע) 8 אווענד אין פא"י-לאקאל (וופכאדניא 68/70) – פאר יוגענד און – מארגען, שבת בעת ן ראווינען אין „שומרי שבת" (זגערזשער 76) רעדען וועלען די ח"ח: ד. ה. זילבערשטיין, י. בילויער, דאזער י. צעדערבוים, י. באמק, זעלעק י. א.

קומט מאסענווייז! אגיטירט און שטימט פאר דער ליסטע נום 29

בעמ.: די פערוואלטונגען פון דער יוגענד-סעקציע און „שעורי ערב ביי „פועלי אמוני ישראל" פארערן אויף אלע חברים צו קומען זונטאג 7 אווענד אין פא"י-לאקאל (וופכאדניא 68/70)".

וויכטיגע בעקאנטמאכונג!

די פערוואלטונג פון זאל „אימפעריאל" איז געצוואונגען זיך צו ווענדען צו די ג' מתפללים, וועלכע האבען געקויפט בילעטען צום דאווענען

ערקלערען מיר די בילעטען פאר אונגילטיג אויף יום-כפור.

די אורזאך איז, וואס עס זענען געפעלשט געווארען פיל בילעטען, בכדי ביי צוואוינען דאס שעהנע דאווענען פון אנערקאנטער

ה' יונה ליבערמאן

די פערוואלטונג מאכט נאכאמאל אויפמערקזאם די געעהרטע מתפללים, אז די נעקויפטע בילעטען מוזען אונבעדינגט אויסגעטוישט ווערען טעגליך ביי דער קאסע פון זאל „אימפעריאל". נישט קיין אויסגעטוישטע בילעטען זענען אונגילטיג. – בילעטען אויף יום כפור פערקויפט נאך די קאסע. 763

די פערוואלטונג.

יודיש פוילישער וועכענטליכער

קאלענדאר—השבוע

אויף 1928 שוין ערשינען

שיינער פארמאט ספעציעל געאייגנעט אויף טאג-נאטיצען, פיין, פראקטיש און עלעגאנט ארויסגעגעבען, געדרוקט אויף פריימא חיים קאנצעלאריע פאפיער. דער דאזיגער קאלענדאר איז א דרינגענדע נויטווענדיגקייט פאר יעהען אייגציגען. סוחרים ראבאט!

מיט בעשטעלונגען-זיך ווענדען צו

A. M. GRUBSZTAJN, ŁÓDŹ, Wschodnia 54 פראנט ערש-טער שטאק.

בעקאנטמאכונג.

פאר דער בעקוועמליכקייט פון געעהרטען פובליקום האבען מיר געעפענט

נאך 2 שחט-הייזער

צו שחט'ן עופות

אויף וופכאדניא 43 און פיעטריקאווער 180

שוחטי-עופות בהשגחת הראבינאט.

אינקאסענטע

(העס)

מיט קויציאן ווערט זאפארט געזוכט און

אינטערנאט העלענובעס

שענקעוויטשא 3/5 № אין קאנצעלאריע. 795

מחזורים

25 פראצ. ביליגער אין ווילנער ספרים-סקלאד

א. מ. גרובשטיין, וושכאדניא 54

איז צו בעקומען אלע ארט מחזורים, ווי אויך די העלט-בערימטע „רב פנינים" מחזורים און מחזורים מיט פוילישע איבערזעצונג, געבונדען אין לייטענט און לעדער. ס'איז אויך צו בעקומען די טאשען-מחזורים „עבודת הקודש" אין א לוקסוס-אויסגאבע. א גרויסער אויסוואהל פון ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פסוקים, משניות, מדרשים און סידורים; ספעצ. כלה-סידורים און קונסט-באנד; טלתים, טארטלען, קאפלען, ציצית, מזוזות, קינדער-גמרות. ספעציעלע מתנות פאר פארגונגען. פאר חדר-קינדער ספעציעלער ראבאט! געדענקט דעם אדרעס!

א. מ. גרובשטיין, וושכאדניא 54

(פראנט, 1-טער שטאק)

פעסטשטעלונג!

808

מיר אונטערשריבענע שוסטער-מייסטער ערקלערען, אז דער שוסטער מייסטער-פעראיי און לאדז איז נישט אנגעשלאסען ביים האנדווערקער-פערבאנד פאלודניאווא 4, און אז די ערקלערונג פון די ה"ה גאלבערט, שומאכער און לעסקי איז א'אויסגעטראכטע לינגענס. מיר פאדערן אויף אלע שוסטער-מייסטער צו געהן צו די וואהלען צוזאמען מיט אלע האנדווערקער און שטימען פאר דער ליסטע פון „בונד".

ווייצע-פארזיצער פון שוסטער מייסטער פעראיין
סמעון ציטרין
פערוו. מיטגל. משה ליטמאנאוויטש

אכטונג, האנטווערקער און כאלופניקעס!

צוליב דעם, וואס דעם 15 דעצעמבער ד. י. טרעט ארייין אין קראפט די פעראָרדנונג וועגען צעכען געזעץ ווילען מיר אייך צו קומען אויף

א פערזאמלונג

פון מיטגלידער און נישט-מיטגלידער אויף שבת דעם 1. אקטאבער 8 אין אווענד אין לאקאל פון האנדווערקער-פעראיין, זאכאדניא 66, אויף וועלכער מיר וועלען ערקלעהרען א רעגיסטראציע פון אלע האנטווערקער.

קומט מאסענווייז! 801 עס ליגט אין אייערע אינטערעסען!

פערוואלטונג

פון האנטווערקער-פעראיין אין לאדז, זאכאדניא 66.

קריזיס אין ענגלישען רעגירונגס=קאבינעט

וויען, 29. (סב. טעל.) דער לאנדאנער קארעספאנדענט פון „נייע פרייע פרעסע" באשטעטיגט די קלאנגען, אז בקרוב דארף פארקומען א רעקאנסטרוקציע פון ענגלישען קאבינעט. מ'זאגט מאר, אז פון קאבינעט זאלען ארויסטרעטען טשעמבערלין און טשערטשיל. די סבה פון קריזיס איז די אפאזיציע אין דער קאנסערוואטיווער פארטיי געגען באלדווינען.

ענגלאנד וויל שווין שליסען אנ'אר= ביטראזש-אפמאך מיט אמעריקא.

בערלין, 29. (סב. טעל.) „פאסישע צייטונג" מעלדעט פון לאנדאן, אז ענגלאנד וועט נאך היי יאהר פארלעגען די פעראייניגטע שטאטען צו שליסען אנ'ארביטראזש און נישט-אגרעסיע-אפמאך.

האנפליקט פון פראנקרייך מיט'ן וואטיקאן.

פאריז, 29. (סב. טעל.) מ'מעלדעט פון רוים, אז דער פויפסטליכער נונציוס אין פאריז זאל אפגערופען ווערען און אויף זיין ארט זאל באשטימט ווערען דער נונציוס פון האג. גלייכצייטיג זאלען באשטימט ווערען 6 הכצע פראנצויזישע פאטעסארען פון סעמינאריום אין רוים.

די סיבה דערפון איז די פיינדליכע שטעלונג פון וואטיקאן צו פראנקרייך.

זשורנאליסטען-סינדיקאט וועגען פרעסע-דעקרעט.

ווארשא, 29 (טעלעפאניש) די פערוואלטונג פון זשורנאליסטען-סינדיקאט האט אין ענין פרעסע-דעקרעט אנגענומען פאלגענדען איינשטימיגען בישלוס:

די פראפעסיאנעלע זשורנאליסטען-פעראייניגונג איז פון דער ערשטער מיינונג אז שארף ארויסצוטרעטען געגען דעם אלגעמיינעם גייסט און געגען די בעזונדערע באשטימונגען פון פרעסע-דעקרעט. די ענדערונגען, וועלכע זאלען לעצטענס אפילו געמאכט געווארען אינ'ם דעקרעט האבען נישט געענדערט דעם אלגעמיינעם גייסט.

דער זשורנאליסטען-סינדיקאט האלט, אז דער בעשלוס פון סיים וועגען אפשאפען דעם פרעסע-דעקרעט איז א קאנסטיטוציאנעלער און בערעכטיגטער און פערלאנגט דעם דאזיגען דעקרעט, וואס האמעוועט די פרייהייט פון דער פרעסע, אפצושאפען.

וואס וועט זיין מיט די לימשניקעס?

דער פראבע-קוואדראט האט זיך געענדיגט.

ווארשא, 29 (טעלעפאניש) מארגען ענדיגט זיך דער פראבע קווארטאל פון דעם פונקציאנירען פון די טעלעפאן-„לימשניקעס". ווי באקאנט איז די צאהל געשפרעכען פערקלענערט געווארען מיט 39 פראצענט.

איצט דארף דער מיניסטער מאראזשיגסקי זיך דעצידירען צי די לימשניקעס-גזירה זאל ווייטער בלייבען אין קראפט.

אשרעקליך געוויטער אין עסטרייך

וויען, 29. (סב. טעל.) אין דראזאוו איז פארגעקומען א שרעקליך געוויטער, וועלכעס האט אנגעמאכט שרעקליכע חרבונות, אין צאליכע שטעטלעך זענען אפגעריסן געווארען אלע הייזער.

אבגעהאלטען אלע הלוואות פאר דייטשלאנד אין אמעריקא.

בערלין, 29. (סב. טעל.) „בערלינער טאגעבלאט" מעלדעט פון ניו-יארק, אז אין צוזאמענהאנג מיט די שוועריגקייטען, אויף וועלכע עס האט אנגעטראפען די הלוואה פון דער פרייסישער מלוכה, זענען איבערגעריסען געווארען די אונטערהאנדלונגען, וועלכע עס האבען געפיהרט א גאנצע רייה דייטשע שטעדט וועגען אמעריקאנער הלוואות.

----

10 פראצעסען געגען „דווא גראשע"

פאר אבדרוקען פאלשע ידיעות אין ענין זאגורסקי.

ווארשא, 29. (טעלעפאניש). היינט קומט פאר אין ווארשעווער בירדענם געריכט 10 פראצעסען געגען דער „דווא גראשע" פאר פערשידענע ידיעות וועגען דעם ענין זאגורסקי.

די בעשלוסען פון דער „החלוץ"-בעראטונג.

דאנציג. (י. ט. א) דעם 28 פון ה. ח איז דא געשלאסען געווארען די בעראטונג פון אלוועלטליכען „החלוץ". צווישען די רעזאלוציעס, וואס זענען אנגענומען געווארען, איז פאראן א רעזאלוציע, וואס שטעלט מיט צופרידענהייט פעסט דעם פאקט, וואס נישט קוקענדיג אויף דער שווערער לאגע אין ארץ-ישראל און די געדריקטע שטימונג פון דער ציוניסטישער באוועגונג האט זיך דער אלוועלטליכער „החלוץ"-ארגאניזאציע איינגעגעבען צו באהערשען די סיטואציע און אויפהאלטען אלע הכשרה-אינסטיטוציעס, וועלכע האבען זיך ווירטשאפטליך שטארק פערפעסטיגט. ביים היינטיגען טאג צעהלט די אלוועלטליכע „החלוץ" באוועגונג 18 520 מיטגלידער אין 10 לענדער. און בעזיצט 19 לאנדווירטשאפטליכע פארמעס 16 ווארשטאטען און 103 הכשרה-קבוצות אין לאנדווירטשאפט, שטיינהאקעריי, בוי ארבייטען און אנדערע פאכען.

די בעראטונג האט שארף פראטעסטירט געגען די אנגריפען פון דער ארץ ישראל-רעגירונג געגען דער יודישער ארבייטער-עמיגראציע קיין ארץ ישראל און האט אויפגעפאדערט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע ארויסצופיהרען דעם בעשלוס פון לעצטען ציוניסטישען קאנגרעס וועגען ערמעגליכען א גאלדיגע עליה און ארגאניזירען גייסטיגע און פיזישע צוגעגרייטע חלוצים אין צאהל פון 1000 ביז 1500 אין פערלויף פון יאהר תרפ"ח.

אויפרייס אין פראנצויזישע פלאט-ארסענאל.

פאריז, 28 (סב. טעל.) אין ארסענאל פון פראנצויזישען קריגס-פלאט אין טולאן איז פארגעקומען א שרעקליכע עקספלאזיע 3 ארבייטער זענען דערהרג'עט געווארען.

הונגער-שטרייק אין לעמבערג.

לעמבערג, 29 (טעלעפאניש). אין טורמע אויף באטארי-גאס קומט פאר א הונגער-שטרייק פון די פאליטישע ארעסטאנטען.

פויערים-אויפשטאנד אין ווייס-רוסלאנד.

ווילנא, 29 (סב. טעל.) פון מינסק מעלדעט מען, אז מאנטאג ביינאכט איז נאהענט פון דער עסטלענדישער גרעניץ אויסגעבראכען א פויערים אויפשטאנד די ארגאניזאציע איז אין אויפשטאנד געבליבען זיך אין דארף קעקינא. די פויערים האבען זיך באוואפענט מיט ביקסען און האבען אנגעגריפען די סאוויעטישע בעאמטע, די סאוויעטישע גרענעץ וואך האט אונטערגעהויבען א קאמף מיט די אויפשטענדיגע.

די טרויעריגע פאלגען פון דער פערפלייצונג אין דער שווייץ.

באזעל, 29. (סב. טעל.) די טרויעריגע פאלגען פון דער פערפלייצונג דערגרייכען אין די מיליאנען. אויף דער ליניע בוכס-פעלדקירך איז די קאמוניקאציע איבערגעריסען. אין וואלטיין זענען דערטרונקען געווארען 10 מענשען. אין שיעז זענען איינגעפאלען 7 הייזער און דערטרונקען זענען פערניכטעט געווארען אלע הייזער אין קירכען. די מאטעריעלע שאדענס ווערען בערעכענט אויף מיליאנען פראנק.

די פערפלייצונג נעהמט אן אלץ דראמאטישערע פארמען.

די הכנסות פון „קרן-היסוד" אין אויגוסט 1927.

ירושלים, (י.ט.א) די הכנסות פון קרן-היסוד אין חודש אויגוסט 1927 האבען בעטראפען 35,859 פונט, די סומע, וואס זענען געזאמעלט געווארען אין פערשידענע לענדער וועגען אזוי געבען: פעראייניגטע שטאטען 20 973 פונט, דרום-אפריקא 4000 פונט. ארגענטינא – 2,289 פונט, ניי-זעעלאנד – 1 730 פונט, פוילען 1 268 פונט. בולגאריען 1,250 פונט, דייטשלאנד 1 206 פונט, רומעניען 1.137 פונט, אלזשיר 655 פונט, האלאנד 624 פונט.

די הכנסות פון קרן-היסוד פאר דער גאנצער צייט פון זיין עקזיסטענץ האבען פאר אויגוסט בעטראפען 3.124.588 פונט.

דער טערקישער קאנסולאט אין פאריז גיט נישט יודען קיין ויזעס.

פאריז, (י. ט. א.) אנ'אונגארישער יוד, וואס האט פון לאנג אן האנדעלס-בעציהונגען מיט טערקיי און פאהרט דארט גאנץ אפט, האט זיך געווענדעט צום טערקישען קאנסולאט אין פאריז וועגען א וויזע. דער קאנסולאט האט איהם אבער אפגעזאגט, מאטיווירענדיג דאס דערמיט, וואס ער איז א יוד.

דער טורינגישער לאנדטאג נישט אנגענומען דעם שחיטה-פערבאט.

בערלין, (י.ט.א.) דער לאנדטאג אין טורינגען האט זיך לעצטענס באשעפטיגט מיט דער שחיטה-פראגע. דער ענין איז באהאנדעלט געווארען צוליב דער איניציאטיוו פון פעראיין פון צער בעלי חיים אין יענא. דער רעפערענט פון פארשלאג דעם. פאסטוויק האט אנגעוויזען, אז דער ארטיקעל 13 פון דער קאנסטיטוציע גאראנטירט א פולע אויסטיהרונג פון אלע רעליגיעזע פארשריפטען, די זעלבע פראגע איז דערוועגט געווארען אויך אין אנדערע לענדער. דעריבער לעגט ער פאר נישט אנצונעמען דערוויל קיין פאזיטיווע שטעלונג צו דער פראגע און איבער-געבען דעם פארשלאג דער רעגירונג לשם אינפארמאציע.

דער פארשלאג פון פאסטוויק איז אנגענומען געווארען. אזוי ארום דראהט נישט די יודען אין טורינגען די געפאהר פון שחיטה פערבאט אין דער נאהענטער צוקונפט.

יודישע דעלעגאציע ביי קאזים-פאשא

אנ'אפיציעלע ערקלערונג וועגען די געשעהענישען אין קאנסטאנטינאפאל.

קאנסטאנטינאפאל, (י.ט.א.) די פראוויזארישע קאמיסיע פון הרבנות הראשית אין טערקיי אין די פערזאנען פון די ה"ה אלבערט נאאן, פעריד אסעא און מארקא עלגעקאוועז איז אויפגענומען געווארען אויף אנ'אוידיענץ דורכ'ן פרעזידענט פון טערקישען פארלאמענט קאזים פאשא. נאך דער אוידיענץ האט דער פרעזידענט פון דער יודישער דעלעגאציע אלבערט נאאן געגעבען דעם רעדאקטאר פון זשורנאל „ד'אריענט" פאלגענדע ערקלערונג:

דער פרעזידענט פון פארלאמענט האט אונז אויפגענומען זעהר פריינדליך. מיר האבען איהם אויפגעקלערט אז עס איז נישטא קיין שום שייכות צווישען דער לויה פון עלזא ניעגא און דער יודישער געמיינשאפט. דאס פערברעכען געגען דעם יודישען פריילין, וואס איז פארגעקומען אין יודישען קווארטאל, האט שטארק אויפגע-רעגט די געמיטער. די לויה איז פאר-געקומען נישט לאנג נאך דעם מארד און האט צוגעצויגען א גרויסען עולם מענשען. די גאס פון וואנען די לויה איז ארויס איז זעהר ענג און עס איז נאטירליך, אז דער גרויסער עולם האט געשטערט דער גאסען-באוועגונג. א פראטעסט-וואגען האט דוקא געוואלט זיך דורכרייסען דורך דער לויה. נישט ווילענדיג, אז עס זאל קומען צו אומגליקס-פאלען, האט דער עולם געפאדערט, אז דער וואגען זאל אבווארטען ביז וואנען די לויה וועט אדורך, אין יענעם מאמענט האט איינגעגריפען די פאליציי, דער עולם איז זיך פונאנדערגעגאנגען אין די נארמאלע גאסען-באוועגונג איז צו-ריקגעשטעלט געווארען. קיין שום אויס-רופען „מיר פאדערן גערעכטיגקייט"! אדער אנדערע, וואס זאלען זיין גע-ווענדעט געגען טערקיי זענען נישט געהערט געווארען. דער עולם האט אויך נישט אנגעגריפען די פאליצי דאס אלץ האבען פעסטגעשטעלט עדות פאר'ן טריבונאל. קאזים פאשא האט אונז אפיציעל געזאגט, אז די רע-גירונג ווייסט גאנץ גוט דאס די יודי-שע געמיינשאפט האט גאר נישט גע-מיינזאמעס מיט דעם דאזיגען ענין און מען קען זי נישט מאכען פעראנטווארט-ליך פאר א גאסען-צופאל.

ה' אלבערט נאאן איז בעפולמעכטיגט געווארען דורכן פרעזידענט פון פאר-לאמענט צו פערעפענטליכען אין דער פרעסע דעם אינהאלט פון געשפרעך.

Dr. med. M. GLAZER
צוריקגעקעהרט.
ul. ZIELONA Nr. 6
טעלעפאן 45-49
הויט-און ווענערישע קראנקהייטען.
נעמט אן פון 8—9.30, 12—2 און 7—8.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאנא 48, טעל. 41-82.
ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע און מין-ווער שאכטע קראנקהייטען. 8-9
ביס פעלונגקוארץ-לאמפען (קוואר-הויטשטל)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד

Dr. med. J. BETTE
ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
פעטריקאווער 6, טעל. 44-95.
נעהמט אן פון 8-11 און פון 4-6.

Dr PRYBULSKI
זאוואדזקא 1, טעלעפאן 25-38
צוריקגעקעהרט.
וועגערישע און האר - הויט - קראנקהייטען ישנער-שוועכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (קוואר-אויטשטל). רענטגען-שטראהלען.
נעמט אן פון 9—1 און פון 4—8 אווענד
דאמען: פון 4—5 נאכמ.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.

!!! איבערראשענד נייעס !!!
קויפט נישט קיין קאסמעטיק, בעפאר איהר וועט נישט בעזוכען
די גוט-בעקאנטע און רעעלע
פערפומעריע
וועלכע איז פערזעהען צו די בעפארשטעהענדע ימים טובים מיט א רייכען אויסוואהל פון די נייעסטע פערפומען,
טואלעט = זייפען, קרעמען,
העלנישע און בלומען-וואסערן, פודער קאטי און הוביגאנט א. ז. וו.
אלעס צו די אויסערסט רעדוצירטע נאך נישט געוועזענע פרייזען.
פודער קאטי נור 2.70 – א – שאכטעל
פאר אנגראסיסטען – ראבאט!
פאר רעעלע סחורה ווערט גאראנטירט.
Perfumerja DRUKIER
11 ZAWADZKA 11

די פאליטיק
פון קאץ און מויז-שפיל

פון דעפ.
ד"ר א. אינזלער.

דאס פלוצים'דיגע פערשיבען פון דער סיים-סעסיע קוים 24 שעה נאכדעם ווי זי איז געעפענט געווארען האט בא-ברענגט א נייע איבערראשונג און ארויס-גערופען גאר פערשידענע געדאנקען און קאמענטארען. דאס פערהעלטניס פון סיים און רעגירונג זייט דער מאי-איבערקעהרעניש מאכט באמת אויף א יעדען א וואונדערליכען איינדרוק פון „קאץ-און-מויז-שפיל".

ווי קומט דאס? ווער איז אין דעם שולדיג? אויף אט די פראגען הערט מען אין אלגעמיינעם נישט קיין קלארע תשובה. פאר מאנכע איז דאס א רעטעניש, וועלכעס זיי פערשטעהן נישט. פאר אנדערע שטעלט זיך דער ענין גאר פשוט פאר. אדער מען האלט מיט דער רעגירונג און באשולדיגט אין אלעמען דעם סיים — אדער פערקעהרט, אויף קיין אופן קומט מען אזוי נישט צו קיין קלארער אריענטאציע אין דער לאגע.

מיר ווילען דא פרואווען דורכ-פיהרען א קורצען אנאליז. דער פרי-העריגער סיים האט באשליסענ-דיג די קאנסטיטוציע גערעכענט זיך מיט דער וואהרשיינליכקייט, אז פילסודסקי וועט שטעהן אן דער שפיץ פון דער מלוכה — און אויס שנאה צו איהם האט די מערהייט פון פריהער-דיגען סיים אין דער קאנסטיטוציע פעסטגעשטעלט — א אומגעהייערליכע אב-שוואכונג פון רעגירונגס-עלעמענט און א אומגעהייערליך איבערגעוויכט פון פאר-לאמענט. ווען מען האט דעם פעהלער דערזעהן, איז שוין געווען צו שפעט. פילסודסקי האט נישט געוואלט איבער-נעהמען די מלוכה-פרעזידענטשאפט, וואס האט געגעבען א מיטעל אהן מי-טעל און דער סיים איז מיט אמאל גע-ווארען, אנשטאט דער קאנטראלער פון דער רעגירונג, דער אייגענטליכער רע-גירער אין לאנד. און ווען מען זאגט: פארלאמענט, פערשטעהט מען דערונטער די פארלאמענט-מערהייט, וואס באשטעהט פון איינצעלנע פארטייען. דער פאקטישער רעגירער אין לאנד זענען געווען די פארטיי-פיהרער און די ענטשיידענדע ריכטליניען פאר דער מלוכה'שער פאליטיק זענען געווען אב-הענגיג פון פארטיי-אינטערעסען, פאר-טייאישע קאמפען און פערזענליכע אינ-טריגעס אין אינערן פון א יעדער פארטיי.

ביי דער לאגע אין דער מלוכה האט פילסודסקי זיך ענטשלאסען אויסצונו-צען זיין ריינעם נאמען, פריי פון יע-דען חשד, פון פערזענליכען מאטעריע-לען צי פארטייאישען אינטערעס און זיין מאראלישען איינפלוס אין דער ארמעע און אין דער געזעלשאפט, דורך א געוואלד-שטרייך צו דערצווינ-גען אט דאס, וואס אלע האבען גע-האלטען פאר נויטיג אבער קיינער האט נישט געוואלט, אדער נישט גע-קאנט דאס דורכפיהרען אויף א לע-גאלען וועג.

די פארטייען האבען מורא, אז די איבער-פארטייאישקייט פון פילסודסקי זאל נישט פיהרען צו דער פערקלעג-פונג פון די פארטייען ביי איין מענש. דער געגענזייטיגער צוטרוי איז אזוי-ארום אבגעשוואכט און דארט וואו עס הערשט נישט קיין צוטרוי, דארט זע-נען קאנפליקטען נאטירליך.

וואס טוט די רעגירונג? ענטשלא-סען אויף דעם באזיס פון קאנסטיטו-ציאנעלע ענדערונגען און די פולמאכ-טען צו פיהרען די רעגירונגס-געשעפ-טען — לעת עתה — אזוי לאנג די קא-דענץ פונ'ם אלטען סיים איז נישט אפ-געלאפען און עס איז נישט נויטיג דורכצומאכען די אויסוועהלונג פון נייע וואהלען — זוכט זי אויסצומיידען קאנ-פליקטען מיט'ן סיים. און אזוי ווי דאס איז ביי די פאר-וואהל-שטימונגען אין סיים נישט לייכט מעגליך, נוצט זי אויס אלע פערגראבען פון דער קאנסטיטו-ציע — אפט מאל פון ווארט און נישט פון איהר גייסט צו רעגירען מיט א פארלאמענט אבער אהן דעם פארלא-מענט. דאס הייסט פשוט: זי לאזט נישט אויף דעם סיים, זי דערלאזט נישט ער זאל זיך אליין אויפלעזען, ווייל זי וויל האבען א סיים, אבער זי וויל נישט האבען די דעה פון סיים קעגען זיך און קוים הויבען זיך אן צו באווייזען סמנים פון קאנפליקטען, שיקט זי דעם סיים אהיים. נאך דעם ווארט פון דער קאנ-סטיטוציע איז דאס מעגליך. מיט דעם גייסט פון דער קאנסטיטוציע איז דאס נישט מעגליך. אבער דא ווארפט זיך אויף א פראגע: צי די איבעריגע קאנ-פליקט שטימונג איז אין הסכם מיט'ן גייסט פון דער קאנסטיטוציע.

ביי די היינטיגע שטימונגען און דער
היינטיגע שטימונגען און דער היינטיגער אריענטאציע פון די פאר-טייען אויסערן צייכען פון די נאהענטע סיים וואהלען איז דער אוטאמאטישער צו-שטאנד א נאטירליכע ערשיינונג. דער סיים וויל נישט פרייוויליג אויפגעבען זיין מאכט-שטעלונג און פיהלט זיך כסדר געררייצט דורך דעם דרוק, ווייל די רעגירונג וויל מיט איהם נישט אויס נעהמען א אפענעם קאמף. די איינצעל-נע שריט פון דער רעגירונג אין פער-העלטניש צום סיים האבען באצייכנט מאכט דעם איינדרוק, אז מען טראכט אין דער רעגירונג גאר נישט מעהר גאר ווי אפצושטעלן דעם סיים אויף פער-קיש. היינט געעפענט די סעסיע מאר-גען געשלאסען, זאגט עס נישט אויס פשוט ווי א שפיל אין „קאץ און מויז"? — קוקט מען זיך אבער צו נעהנטער, טאר מוז מען דערקענען די כונה פון דעם דאזיגען שפיל. — די כונה, וואס באווייזט זיך אין דער טאקטיק פון דער רעגירונג פונ'ם ערשטען מאמענט — אויסצומיידען אזוי לאנג עס לאזט זיך א קאנפליקט מיט'ן סיים וואס זאל צווינ-גען די רעגירונג אדער צוצוטרעטען באלד — אין א צייט, וואס זי האלט פאר נישט פאסיג — צו נייע וואהלען אדער צו פערפאלען אין א עפענעם קאנפליקט מיט דער קאנסטיטוציע און צו ברעכען איהרע בעשטימונגען.

קוקט מען זיך צו נעהנטער זעהט מען: דער סיים און די רעגירונג שטע-הען זיך קעגענאיבער אין א אטמאס-פערע פון געגענזייטיגען אומצוטרוי. עס איז שווער צו דערווארטען, אז די אומגעזונדע אטמאספערע זאל קענען פערשווינדען צווישען דעם סיים און דער רעגירונג.

—◆◆—

די וואהל-קאמפאניע אויף דער יודישער גאס
בליק הינטער די קוליסען פון דער וואהל-פאליטיק

אויף דער יודישער בירגערליכער גאס הערשט א קאצען-יאמער און אונבא-שרייבליכער בלאט. עס רייסען זיך די פעדים מיט וועלכע מ'האט געוואלט אפשטריקען די יודישע בירגערליכע פארטייען און גרופירונגען און לסוף, 10 טעג פאר דעם טאג פון די וואהלען דערוויסט זיך דער וועהלער, אז יעדע פארטיי אדער גרופירונג מאכט שבת פאר זיך. און דער וועהלער, וועלכער איז נישט בעהאוונט וועגען דעם „קריג-קאמיזער האנדעל" וואס איז געפיהרט געווארען צווישען די פערשידענע גרו-פירונגען, שטעהט מיט אן'אפען מויל און וואונדערט זיך אויף די 7 ליסטעס, וואס מ'טראגט איהם אונטער און וואס ער דארף אויסקלויבען.

מיר וועלען פרובען אויפהעבען דעם פארהאנג, כדי דער יודישער וועהלער עולם זאל קענען פערגעקוקען הינטער די קוליסען פון דער „פאליטיק", וואס איז געפיהרט געווארען בעת די אונטער-האנדלונגען וועגען די פערשידענע בלאק-קען. קודם-כל ווילען מיר קאנסטאטי-רען, אז אזא מין באקוועל-אפצאמיט אז, באנקאל וואכעריי, ווי דאס איז געווען דאמאלס בעת די אונטערהאנדלונגען, איז נאך קיינמאל ביז איצט נישט באמערקט געווארען. און אפשר אין דער ערשטער ריה א דאנק דעם געהאט נישט די ווירטשאפטליכע פראייינען ארגא-ניזירט צו די וואהלען. דאס איז גע-רעדט געווארען וועגען די טוחריום-פראייינען, קליינהענדלער-פעראיינען א. א. וו. אבער נישט [illegible] אין די ווירטשאפטליכע פעראייניגען, נאר אפילו אין פאליטישע ארגאניזאציעס זענען בולט ארויסגעטרעטען די פערזענליכע אמביציעס און כבוד-וכבודי אזי האבען פערנומען דעם ערשטען פלאץ.

פארוואס איז נישט פערווירקליכט גע-ווארען דער פלאן פון א יודיש נאציא-נאלען בלאק?

צו די פארטמונגען וועגען שאפען דעם דערמאהנטען בלאק זענען נישט גערופען געווארען די פאלקיסטען, אזוי אז וועגען איינגאנציגער יודישער בירג-גערליכער ליסטע איז שוין נישט גע-ווען צו טראכטען. אבער שוין אפגע-זעהן דערפון, איז ארויסגעשוואומען די ערשטע שוועריגקייט, וואס איז גע-ווען א רעזולטאט פון די וואהלען צום ווארשעווער שטאט ראט. דאס איז גע-ווען פראגע וועגען דעם, אז די „פועלי-אמוני - ישראל" זאלען נישט שטע-לען קיין אייגענע ליסטע. אויף דעם האט די „אגודה" געהאט פערשידענע אויסריידען: הלמאי „התאחדות" גאהט מיט אן'אייגענער ליסטע?

נאך לאנגע אונטערהאנדלונגען א בעלונגען די דאזיגע שוועריגקייט צו בעזייטיגען אויף פאלגענדען אופן. היות ווי די „התאחדות" האט זיך עטנשלאסיג אפגעזאגט צו געהן אין א בלאק צוזאמען מיט דער „אגודה" געראנטירען די ציוניסטען דער אגודה צו בעגען פאר די „פועלי-אמוני-ישראל" אזוי פיל ראטמע-נער, וויפיל עס וועלען דורכפיהרען די „התאחדות". ס'האט זיך געקאנט דוכטען, אז דער בלאק וואס געשלאסען הורען, אבער שוין באלד אין אנהויב האט דער בלאק געפלאצט.

די „אגודה-אקשטעהער האבען קאָ-מוניקען אן'אנערקלעהרונג, אז חוות ווי האבען ארויסגערוקט פערשידענע בעשולדיגונגען וועגען דעם פאראייש-הער פון די אסימילאטארישע רעליגיע-זע יודען אין דעם מזרחי פון ארויסטאס רוס און ביז איצט איז דער ענין נאך נישט אויפגעקלעהרט געווארען. מער לאנגען זיי, אז ארצוטס רוס זאל זיך נישט נעפינען אויף דער קאנדידאטען ליסטע פון נאציאנאלען בלאק. די אגו-פארטייאיש-רעליגיעזע האבען דאגעגען גענומען, אז יעדע ריכטונג, וועל-כע נעהמט אנטייל אינ'ם בלאק זאלען האבען פרייע האנד ביים ארויסשטעלען זייערע קאנדידאטען, פאר די גרויסע זיגען דארטען נאר באשטימט וועהרען רעזבלטאטען. נאר נישט פערטראגען, אבער נישט פערטרעטען, מיט דעם האט זיך געענדיגט די ערשטע שטאפעל.

אויף דער צווייטער זיצונג האבען די „אגודה"-פערשטעהער ארויסגערוקט די זעלבע טענה, בעת דער דיסקוסיע איז געקומען צו א שארפען מיינונגס אויסטויש צווישען פרעזעס רוס און דעם פרעזעס פון סוחרים-פעראיין שיק און דערמיט איז דער גורל פון אלגע-מיינעם בלאק געווען געשטעמפעלט.

די סיטואציע איז געווארען אזוי ווי פון אנהויב. די ווירטשאפטליכע ארגא-ניזאציעס זענען געווען לויז פערבונדען און האבען געוואלט אליין עפיס אויס-טון, אבער דא האט זיך ווידער אמאל אנגעהויבען דער האנדעל און צוליב דעם טאקע איז צובראכען געווארען אויך די לויזע פעראייניגונג און טאקע ביז'ן סוף האט א חוץ דעם האנדווער-קער-פערבאנד קיינער נישט גענומען קיין שום שייכות צו די וואהלען.

ביי דער דאזיגער לאגע איז ארויס-געגאנגען די איניציאטיווע פון שאפען אן'אלגעמיין ציוניסטישען בלאק צו וועלכען ס'זאל געהערען: אלגעמיינע ציוניסטען, „מזרחי" און „התאחדות" דא איז ווידער עפשטאנען א נייע שוועריגקייט, וועלכע איז גאר נישט גע-ווען גובר צו זיין. דהיינו: די „התאחדות" האט ארויסגעשטעלט א קאטעגארישע פאדערונג, אז די ביאליסטאקער ציוניס-טישע ראטמענער זאלען זיך נישט גע-פינען אויף דער ליסטע, פערשטעהט זיך, אז די פאדערונג פון „התאחדות" איז אפילו נישט דיסקוטירט געווארען און איז אפגעווארפען געווארען. אזוי-ארום איז דער געדאנק פון אן'אלגע-מיינעם ציוניסטישען בלאק געפאלען. אבער אויך אין „התאחדות" איז נישט אזוי גלאטיג געגאנגען מיט דער קאנ-דידאטען - ליסטע. דער ביאליסטאקער ראטמאן פון דער ליסטע ד"ר שוויג האט געהאט קאטעגאריש רעזיגנירט פון זיין מאנדאט, ערשט אין די לעצ-טע טעג האט ער זיין רעזיגנאציע צו-ריקגעצויגען.

אזויארום איז די ציוניסטישע ליס-טע צוזאמענגעשטעלט געווארען צוזא-מען מיט „מזרחי" און דעם האנדווער-קער-פערבאנד. איצט האט זיך אנגע-הויבען אן'אמת'ע וואנדערונג פון האנדווערקער-פעראיינען, פון דעמאקרא-טישען וואהל-בלאק צום ציוניסטישען. ס'האבען זיך אנגעהויבען די אמת'ע מחלוקת אין די פעראיינען. די דאזיגע מחלוקת האבען זיך נאך ביז היינט נישט איינגעשטעלט. דער האנדווער-קער-פערבאנד האט בעקומען א גע-וויסען מאנדאט אויף דער ציוניסטי-שער ליסטע.

ביי די רעליגיעז-אומפארטייאישע, פאר וועלכע ס'איז קלאר געווארען, אז זיי וועלען מוזען אליין געהן צו די וואהלען, זענען אויך פארגעקומען גע-וואלדיגע חלוקי-דעות וועגען דער פער-זאנען-פראגע. דער פרעזעס פון קהילה-ראט ה' שלמה בודזינער, וועלכער איז בעטראכט געווארען אלס ערשטער קאנדידאט אין דער ביז-איצטיגער ראט-מאן קראקאוצקי, וועלכען מ'האט געהאל-טען פאר א זיכערען קאנדידאט—ביידע געפונען זיך נישט אויף די ליסטע, ווי מ'שמועסט האבען זיי ביידע רעזיגנירט צוליב די באשולדיגונגען פון די „אגודה פאר שטעהער.

דערווייל האבען זיך אונטערגערוקט נאך 2 יודישע ליסטעס: איינע פון סאבאטניצער רבי, וואס רופען זיך „יודען פון גאנץ יאהר" און מ'וויסט מי ומי ההולכים, און די צווייטע פון דעם טרוקירים-בעריאמטען און דעם שוין-פערגעסענעם „לאקאטארען-פריינד" — פאוולאווסקי.

אזוי ווערט געפיהרט דער וואהל קאמף אויף דער יודישער גאס. די רע-זולטאטען פון דער צושפליטערקייט און דעזארגאניזאציע קענען זיין זעהר טרויעריגע.

י. ד.

צאל-קאמף צווישען פראנקרייך און אמעריקא
טראגט אין זיך סימנים פון אן'ערנסטען קאנפליקט

אין דער זעלבער צייט, וואס מען מאכט אין פאריז און אין אנדערע פראנצויזישע שטעט דעמאנסטראציעס און פערדעמען פאר די אמעריקאנער טוריסטען, די מיטגלידער פון דעם לעגיאן, האט זיך אנגעפאנגען א סכסוך צווישען די צוויי לענדער, וועלכע דראהט נישט בלויז צו פערגרעסערן די פריינטשאפט, נאר אויך צו שאפען אן'אנגעצויגענע שטימונג, און וועלכער עס קענען זיך מיט דער צייט אנטוויקלען גאנץ ערנסטע רעזולטאטען.

דער סכסוך איז, פערשטעהט זיך, איבער מאטעריעלע אנגעלעגענהייטען. די פראנצויזישע רעגירונג האט דורכ-געפיהרט א נייעם טאריף-געזעץ, וועל-כער צילט דירעקט געגען אמעריקא. דער נייער טאריף איז אזוי אויסגע-ארבייט, דאס די סחורות, וואס קומען אן פון די פעראייניגטע שטאטען וועלען מוזען צאהלען פיר מאל אזוי פיל צאל ווי די זעלבע סחורות, וואס קו-מען אן פון דייטשלאנד. מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס, אז די פראנצוי-זישע רעגירונג האט באשלאסען ארויס-צוטרייבען אמעריקא פון איהר מארק און מאכען געשעפטען מיט דייטשלאנד.

עס האנדעלט זיך וועגען טויזענדער און הונדערט מיליאן דאלאר א יאהר.

דער סכסוך אובער פראנקרייך'ס האנדעלונג איז אזא, וואס קען פיהרען צו הייסע בלוט. דאס איז נישט א גע-וועהנליכע טאריף-ענדערונג. יעדע רע-גירונג האט דאס פאלשטענדיגע רעכט אויסצופיהלען אזוינע שטייערען אויף ארייננעפיהרטע סחורה ווי זי געפינט פאר נויטיג. קיין אנדער לאנד האט קיין רעכט נישט איהר א דעה צו זא-גען, אדער זאגער אויסצודריקען אומ-צופרידענהייט. דא איז אבער פארהאן א געוויסער פונקט, וואס מאכט מעג-ליך פאר אמעריקא צו פראטעסטירען און וואס גיט א רעכט די אמעריקאנער ביזנעסלייט צו ווערען אויפגערעגט.

ווען אמעריקא, צום ביישפיל, בא-שטימט א טאריף אויף א געוויסע סחורה — לאמיר זאגען, וואל אדער שטאף — איז דער טאריף גילטיג פאר אלע לענדער גלייך. פראנקרייך האט אבער נישט אזוי געטאן, זי האט פרי-הער געשלאסען מיט דייטשלאנד א האנדעלס טראקטאט און האט בעשטימט וויפיל דייטשלאנד זאל צאהלען פאר איינגעפיהרטע סחורה קיין פראנקרייך. דערנאך האט פראנקרייך אויסגעאר-בייט א טאריף פאר אמעריקא. אנגע-לאנד און אנדערע לענדער קריגען די זעלבע פריווילעגיעס ווי דייטשלאנד; אמעריקא איז דער אויסנאהם, אמעריקא מוז צאהלען א העכערען טאריף ווי די אלע אנדערע לענדער. עס איז אלזא קלאר, אז פראנקרייך האט געצילט די-רעקט צו טרעפען אמעריקא.

פארוואס פראנקרייך האט דאס גע-טאן ווייסט מען אויך. פראנקרייך טראגט שוין לאנג א האס אויף אמעריקא דערפאר וואס אמעריקא האט א הויכען טאריף אויף לוקסוס זאכען, פרעפומען, שעהנע קליידער און אזוי ווייטער, וואס פראנקרייך פערקויפט אין אמע-ריקא. זי וויל, אז אמעריקא זאל אויף די זאכען דעם טאריף פערקלענערען, כדי זי זאל קענען דא פערקויפען מעהר סחורה. אמת, אמעריקא בא-האנדעלט נישט פראנקרייך אנדערש ווי אנדערע לענדער. דער טאריף אויף פערפום אדער אויף קליידער איז גלייך פאר אלע אויסלענדישע הענדלער, צו וועלכען לאנד זיי זאלען נישט געהע-רען. אבער אזוי ווי פראנקרייך איז כמעט די איינציגע, וואס פערקויפט די טייערע סחורות, פיהלט זי זיך אמשטארקסטען געטראפען. זי האלט, אז אמעריקע האט דעם טאריף געמאכט ספעציעל פאר איהר, זי זאל דא הא-בען א בעגרענעצטען מארק, און דער-פאר האט זי דורכגעפיהרט אט דעם נייעם טאריף געגען אמעריקא אום צו שלאגען אמעריקא צוריק.

און דערביי איז דא נאך א פונקט. גראד אין דער זעלבער צייט, וואס אמעריקא פראטעסטירט געגען דעם פראנצויזישען טאריף, זוכט פראנק-רייך צו קריגען א נייע הלואה אויף א הונדערט מיליאן דאלאר אין אמעריקא.

די האנדלונג פון פראנקרייך מיט דעם טאריף וואס איהר זעהר פיל שטערען אין קריגען א הלואה. אהן דעם איז אויך דא א שטאַרקע אפאזי-ציע אין אמעריקא וועגען געבען פראנק-רייך געלד. גלייך ווי עס איז בעקאנט געווארען אין דער פרעסע, אז די פראנצויזישע רעגירונג אונטערהאנדעלט וועגען א נייע הלואה, האט סענאטאר באראה פערעפענטליכט א פראטעסט. ער האט ערקלערט, אז כל זמן די פראנצויזישע רעגירונג קומט נישט זיך צו צאהלען די מלחמה-חובות, וואס זי איז שולדיג אמעריקא, טארען די אמעריקאנער קאפיטאליסטען נישט באר-גען פראנקרייך קיין געלט. סענאטאר באראה איז נישט דער איינציגער וואס מיינט אזוי. דער קאבינעט האט נאך פארלויפיג קיין שטעלונג אין דעם מאל נישט גענומען.

עס קלייבט זיך א וואלקען איבער די פאליטישע באציהונגען צווישען אמעריקא און פראנקרייך. די פראגע פון האנדעל איז די וויכטיגסטע אין די אינטערנאציאנאלע באציהונגען. און יעדער סכסוך איבער האנדעל און מארק טראגט אין זיך קערנדליך פון אן'ערנסטען צוזאמענשטויס וואן-עס-איז אין דער צוקונפט.

נ. פ-ם.

די נאַרישע און שעדליכע לעגענדע

וועגען גע'גנב'עטע הילפס-געלדער

(קאָרעספּאָנדענץ פון ניו-יאָרק).

עס האָט זיך פאַרגלוסט דעם ניו-יאָרקער יידישען אַדוואָקאַט מאַקס ד. סטויער אַריינצוואָרפען אַ שטיין אין דעם גאָרטען פון יידישער הילפס-אַרבייט, וואָס די אַמעריקאַנער יידען פיהרען אָן, איז ער געקומען פון דער ציריכער קאָנפערענץ, וואו ער איז געווען אַ דעלעגאַט, און האָט שטייענדיג נאָך מיט איין פוס אויף דער שיף, זיך נישט געקאָנט איינהאַלטען און גלייך דערקלערט פאַר פאַרשטעהער פון דער ענגלישער פּרעסע, אַז די אַמעריקאַנער פאַרשטעהער אין אייראָפּע, וואָס זענען בעשעפטיגט מיט יידישער הילפס-אַרבייט האָבען מיסברויכט מיט די הילפס-געלדער.

סטויער איז געגאַנגען אַזוי ווייט, אַז ער האָט געזאָגט, אַז די אַמעריקאַנער יידישע רעליעף-טוער אין אייראָפּע האָבען פשוט גע'גנב'עט פון די הילפס-פאָנדען. ער האָט נישט אָנגערופען קיין נעמען און האָט אויך נישט אָנגעגעבען די קוועלען פון וואַנען ער האָט זיין אינפאָרמאַציע געשעפּט. די ענגלישע ציטונגס-לייט האָבען אָבער זיין ערקלערונג בענומען ערנסט, און אויפ'ן צווייטען טאָג האָט די גאַנצע ענגלישע פּרעסע זיך צעלייגט מיט סטויערס ערקלערונג, אַז יידישע הילפס-געלדער זענען גע'גנב'עט געוואָרען אין אייראָפּע דורך אַמעריקאַנישע יידישע טוער.

די יידישע בעפעלקערונג פון ניו-יאָרק האָט די דאָזיגע ערקלערונג געלייענט און האָט געשוויגען. דער טאָן, אין וועלכען די ערקלערונג איז געמאַכט געוואָרען איז געווען אַזוי סענסאַציאָנעל, אַז יעדער איינער איז געווען זיכער, אַז מר. סטויער האָט מסתמא גוטע דאָקומענטאַלע בעווייזען צו פעסטשטעלען זיין בעשולדיגונג.

עס האָט זיך אָבער באַלד אויפ'ן צווייטען טאָג אַרויסגעוויזען, אַז די גאַנצע בעשולדיגונג פון אַדוואָקאַט סטויער האָט נישט קיין ווערט פון אַן אויסגעבלאָזען איי, און אַז די סענסאַציע אַרום איהר איז געווען שרייענדיגער ווי די גאַנצע מעשה פערדינט. דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזען ווען לואיס מאַרשאַל, דער פיהרער פון אַמעריקאַנער „דזשאָינט", האָט גלייך עפענטליך אויפגעפאָדערט סטויער'ן דערשיינען פאַר דער עקזעקוטיוו-קאָמיטע פון אַמעריקאַנער „דזשאָינט" און ברענגען מיט זיך אַלע מאַטעריאַלען וואָס קענען איבערצייגען, אַז זיין בעשולדיגונג געגען די רעליעף-טוער איז אַ גערעכטע.

דאָ איז אַרויסגעשוואומען די אויסגעהאַלטענקייט פון סטויערס סענסאַציאָנעלע דערקלערונג. עס האָט זיך גלייך אַרויסגעוויזען, אַז סטויער האָט נישט קיין בעווייזען און צו ער האָט זיין בעהויפּטונג בעגרינדעט הויפּטזעכליך אויף פּריוואַטליכע געשפּרעכען וואָס ער האָט, זייענדיג אין ציריך, געהאַט מיט ד"ר שאַבאַד פון ווילנע און מיט דאָקטאָר גרינבוים פון וואַרשע.

„ביידע פיהרער פון פּוילען האָבען מיר נישט געזאָגט, אַז די אַמעריקאַנער רעליעף-געלדער זענען גע'גנב'עט געוואָרען, זיי האָבען מיך אינפאָרמירט, אַז אַ גרויסער טייל פון די דאָזיגע געלדער איז בענוצט געוואָרען אויף הילפס-אַרבייט, וואָס האָט נישט קיין ממשות", האָט סטויער דערקלערט אַלס ענטפער אויף מאַרשאַלס אויפפאָדערונג.

פון „גנב'ענען רעליעף-פאָנדען" ביז „בענוצען רעליעף-פאָנדען אויף הילפס-אַרבייט, וואָס האָט נישט קיין ממשות", איז אַ גאַנץ היבשער מהלך.

עס איז דערפאַר געווען קאָמיש צו זעהן ווי אַזוי סטויער פּרובירט זיך אַרויסצודרייען פון פעראַנטוואָרטליכקייט פון דער ערקלערונג וואָס ער האָט געמאַכט צו די ציטונגס-לייט, און ווי אַזוי ער לאָזט מקישלען ווי-סען, אַז ער האָט בלויז געזאָגט, אַז אַ גרויסער טייל פון אַמעריקאַנער רעליעף-געלדער אין אייראָפּע זענען נישט פאַרנוצט געוואָרען ווי געהעריג.

און נישט בלויז קאָמיש איז געווען דער ענטפער פון סטויערן צו מאַרשאַלען, נאָר ער האָט אויך אַרויסגערופען אַ פּיינליכען געפיל ביי אַ סך ערנסטע יידישע ניו-יאָרקער טוער. פון סטויערס ענטפער האָט מען געזעהן ווי די יידישע רעפּוטאַציע קען אַמאָל געשטעלט ווערען אונטער אַ חשד בלויז צוליב אַ סענסאַציאָנעלע ערקלערונג, וואָס האָט אונטער זיך נישט קיין שום באָדען.

די לעגענדע וועגען מיסברויכונגען אין יידישע רעליעף-געלדער, וואָס וואָלט בעקענט פאַרוואַנדעלט ווערען אין איינעם פון די גרעסטע שאַנד-פלעקען פאַר די יידען, איז אַזוי אַרום געשטאָרבען נאָך איידער זי איז צום ריכטיגען געבוירען.

אין אַ זעהר גרויסער מאָס איז דאָס צו פאַרדאַנקען דער אַנטשלאָסענקייט פון לואיס מאַרשאַל, וועלכער האָט נישט געוואָלט דערלאָזען, אַז די דאָזיגע לעגענדע זאָל קריגען פליגעל און זיך פאַרשפּרייטען.

מאַרשאַל איז אַ ייד, וואָס האָט פיינט געפלידערקייט. ער האָט ליב צו מאַכען זאַכען קלאָר.

אין זיינע אַרגומענטען האָט מאַרשאַל אָנגעוויזען עטליכעס, אַז סטויער האָט זייענדיג אין אייראָפּע נישט בעזוכט יענע לענדער וואו די אַמעריקאַנער הילפס-אַרבייט איז אָנגעגאַנגען, און האָט דעריבער נישט געקענט זיך בעקענען אויפ'ן אָרט מיט דער פראַגע, אויב די אַמעריקאַנער רעליעף-געלדער זענען פאַרנוצט געוואָרען ווי געהעריג אָדער נישט. צווייטענס האָט מאַרשאַל גאַנץ לאָגיש געטענהט, אַז סטויער וואָלט, אַלס פעראַנטוואָרטליכער מענש, געדאַרפט קומען מיט זיינע בעשולדיגונגען פאַר אַ זיצונג פון „דזשאָינט", איידער ער האָט זיך צולאָזט מיט די דאָזיגע בעשולדיגונגען פאַר די פאַרשטעהער פון דער פּרעסע.

סטויער איז טאַקע נישט געווען אין די לענדער, וואו די הילפס אַרבייט איז אָנגעפיהרט געוואָרען און האָט זיין גאַנצע אינפאָרמאַציע גענומען פון ד"ר יצחק גרינבוים, ד"ר צ. שאַבאַד, ד"ר פּשערניכאָוו און ח. זאַמבערג מיט וועמען ער האָט זיך געטראָפען אויף דער ציריכער קאָנפערענץ.

האָבען די דאָזיגע יידישע טוער פון פּוילען דערצעהלט סטויערן, אַז עס זענען פאָרגעקומען גנבות אין די אַמעריקאַנער רעליעף פאָנדס? ניין, פון סטויערס רייד איז צו זעהן אַז זיי האָבען איהם „ביי אַ גלעזעל טיי" בלויז געזאָגט, אַז די פאָנדען זענען אויסגעטיילט געוואָרען נישט אויף קיין קאָנסטרוקטיווען אופן.

די ציטונגס-לייט, וואָס האָבען געהערט די דאָזיגע דערקלערונג פון סטויערן זענען געבליבען ענטוישט און אויפגערעגט, ווייל זיי האָבען דערוואַרטעט, אַז ער וועט ווירקליך אַרויסקומען מיט דאָקומענטאַלע בעווייזען צו בעגרינדען דאָס, וואָס ער האָט געזאָגט מיט אַ טאָג פריהער, און דערפאַר ווייל סטויער האָט געמאַכט אַ פערזוך זיך ריינצוּוואַשען אויפ'ן חשבון פון די ציטונגס-לייט. סטויער האָט פאַר די פּרעסע-פאַרשטעהער איצט דערקלערט, אַז אַראָפּגייענדיג פון שיף האָט ער נישט געזאָגט, אַז גנבות זענען פאָרגעקומען אין אייראָפּע מיט די אַמעריקאַנער הילפס-געלדער, און אַז די ציטונגס לייט האָבען איהם דאַן שלעכט פאַרשטאַנען און שלעכט ציטירט. דאָס איז געווען אַנ'אומגערעכטיגקייט געגען די ציטונגס-לייט, מחמת סטויער האָט נישט בלויז זיי אויף דער שיף געזאָגט, אַז גנבות זענען פאָרגעקומען, נאָר ער האָט עס אפילו אונטערגעשטראָכען אין אַ שטאַרקען טאָן.

די לעגענדע וואָס סטויער האָט מיט זיך געבראַכט פון אייראָפּע וועגען גנבות אין דער רעליעף אַרבייט, וואָס די אַמעריקאַנער יידישע אָרגאַניזאַציעס פיהרען אָן אין אייראָפּע האָט געפּלאַצט שנעלער ווי מען האָט געקאָנט דערוואַרטען. זי האָט אָבער איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ נישט אָנגענעמען ריח. אַ ריח פון אונפעראַנטוואָרטליכקייט געמישט מיט דעם גאָניעג נאָך סענסאַציאָנעלער רעקלאַמע, פון וועלכער אונזער יידיש געזעלשאַפטליכער לעבען אין אַמעריקע ליידט שוין נישט דעם ערשטען מאָל, און פאָרט נאָך דער דאָזיגער לעגענדע געליטען.

ב. סמאָליאַר.

Dr. St. HEINRICH
ספּעציאַליסט פאַר קינדער- און אינערן-קראַנקהייטען
פּאַמאַרסקאַ 10, טעלעפ. 47-67.
עמפּפאַנגט פון 4 ביז 6 נאַכם.

לאָזט נישט פאַרשווינדן

דעם אוצר פון פאָלקסטימלעכער יידישער שאַפונג

א נייע זעהר אינטערעסאַנטע אנקעטע פון יידישען וויסנשאַפטליכען אינסטיטוט.

לאָמיר זיך צוהערען, וואָס דאָס פאָלק דערצעהלט אין די אַלטע יידישע שטעטלעך, אין די יידישע געסלעך פון פאַרשיעדענע שטעט און פאַרוואָרפענסטע שטעטלעך.

ס'דערצעהלען נאָך אומעטום די מאַמעס זייערע קינדער די וואונדערליכע מעשיות פון גוטע יידען, וואָס קומען אין העלפען אָרעמע מענשען אין דער שווערער שעה, פון צוואָנציג גזלנים וואָס וואוינען אין ווילדען וואַלד און ווילען אַרויסנאַרען דעם גבירס שיינע טאָכטער, פון שטיפמאַמעס, כשפות און נאָך און נאָך. ס'ווייסען נאָך די באָבעס צו דערצעהלען פון אַמאָליגע יאָהרען, פון שוואַרצלעך, וואָס ברענגען מיט זיך מזל-ברכה אין שטוב, און שלעכטע מענשען, וואָס פלעגען אויסטראַכטען בלבולים און פאַלשקייטען אויף יידען, פון אליהו הנביא. דאָס איינציגען וואָס פאַרגעסט נישט דעם יידישען אָרעמאַן.

און אין די קלויזען ביים ספר צי ביים אויוון, ווי ס'זיצט דער פּראָסטער עולם, ווערען נאָך היינט דערצעהלט מיט'ן זעלביגען ברען און התלהבות, מופתים פון גרויסע רביים, פון יהונתן פּראַגער, וואָס האָט געשמיסען דעם קיסר, ער זאָל אָפּנעמען פון יידען די גזירה, פון פאַרבאָרגענע גרויסע צדיקים, וואָס געהען אַרום איבער שטעט און שטעטלעך פאַרשטעלט ווי וואַסער-טרעגער, אָרעמע שניידערס, שמשים און ברענגען מיט זיך די גרויסע ישועה.

אומעטומער רייך איז דער אוצר פון דער יידישער מעשה. ס'לעבען נאָך היינט אין די יידישע ישובים די פאָלקס-דערצעהלער, די אמתע טרעגער פון דער יידישער מעשה.

ווער זענען זיי?

1. קודם זענען דאָס סוחרים, וואָס גייען איבער די ירידן, וואָס טרעפען זיך מיט פאַרשידענע מענשען און הערען זיך אָן פאַרשידענע מעשיות און ברענגען זיי אַהיים צו טראָגען צוזאַמען מיט'ן שווער פאַרדינטען בראָשען.
2. דאָרפס-בעל-מלאכות, וואָס גייען מיט זייער געצייג איבער די דערפער.
3 קלעזמער, בדחנים, וואָס גייען פון איין תחנה צו דער אַנדערער איבער די אַרומיגע שטעטלעך, און אויף שמחות אין די דערפער.
4. שכנים.
5. אָרימע לייט, בלינדע מוזיקאַנטען, זינגער.
6. אָפט געהערען אויך חסידים, וואָס גייען צום רבין, אָדער פאַרבלייבען אַ צייט ביים רבין אויפ'ן „הויף", הערען זיך אָן פאַרשידענע מעשיות פון רביים און צדיקים.

אָלץ ווייניגער הערט מען שוין היינט דערצעהלען די מעשיות. מיר טאָרען זיי נישט לאָזען פאַרפאַלען גיין. מיר ווילען זיי אַלע אויסזאַמלען און אויפשרייבען, אויפשטעלען אַ ווירדיגען דענקמאַל די אומבעקאַנטע דיכטער און דערצעהלער.

מיר גיבען דאָ אַ צעטעל מאָטיוון אַרום וועלכע ס'וועבען זיך די יידישע מעשיות. סיי דער זאַמלער פיהלט זיך זיכערער, אַז ער ווייסט אויף וואָס זיך צו פרעגען, סיי דעם דערצעהלער איז לייכטער זיך צו דערמאָנען ענליכע אָדער אַנדערע מאָטיוון.

דערפאַר דאַרף מען דעם צעטעל נישט בעטראַכטען פאַר אַן אויסשעפּענדיגען. ס'איז נישט קיין צענטער חלק אַפילו. ווייל אין דער אמת'ן ווייסען מיר דאָך נאָך היינט נישט, וואָס מיר פאַרמאָגען. [illegible] די יידישע ישובים פון [illegible] און ווערען אויף זאַמ[illegible] קומען און זיי פאַר[illegible] דאָ אָן נאָר די בעקאַנטסטע:

I.
וואונדער-מעשיות

רופען מיר אָן כל'ערליי פאַנטאַסטישע מעשיות פון איבערנאַטירליכע וועלטען, דערשיינונגען פון פּרינצען, בת-מלכות, פאַרבאָהאַלטענע אוצרות, רוחות, רעדענדיגע פייגעל א. אַז. וו.

אַזוי דערצעהלט מען מעשיות:

1. פון דריי ברידער: צוויי קלוגע און איינער אַ נאַר.
2. פון גיבּרים און ווי אַזוי אַ מיידעל איז צו זיי געקומען.
3. פון אַ גנב וואָס האָט חתונה מיט אַ קייסערס אַ טאָכטער.
4. פון בעהאַלטענע אוצרות.
5. פון מכשפות.
6. פון בייזע שטיפמאַמעס.
7. פון אַ מייסטער וואָס ברענגט אַ שלאַנג אויף דער וועלט.
8. פון אַ פישער וואָס כאַפּט באַלדיגע פיש און האָט חתונה מיט'ן קייסערס טאָכטער.
9. פון דער שעהנער בת מלכה.
10. פון קייסאָרים און פּרינצען.
11. פון אַ קייסער וואָס האָט זיך איבערגעטאָן און וואָלט הערען וואָס מען דערצעהלט וועגען איהם.
12. פון שייטעלעך (היים-רוחעלעך) וואָס ברענגען אַריין מזל-ברכה אין אַנ'-אָרימען שטוב.
13. פון שדים, לצים, לאַנטעכער, וואָס טוען אָן שאָדענס, שרעקען מענשען אויפ'ן וועג, פאַרשטעלט אַמאָל פאַר שעפּסען, פאַר אַלטע יידען.
14. פון אָנ'אָרעמען יידען וואָס ווערט אַ שני-למלך, אָדער וואָס ראַטעוועט אַ קייסערס אַ טאָכטער פון טויט און בעקומט אַ גרויס פערמעגען.
15. פון בלוט-בלבולים וואָס מ'טראַכט אויס אויף יידען, און ווי אַזוי זיי ראַטעווען זיך אַרויס.
16. פון ל"ו (לאַמעד-וואָוניקעס) בעהאַלטענע צדיקים וואָס קיינער קען זיי נישט, אָבער אַז ס שלאָגט די שעה באַווייזען זיי זיך און ראַטעווען אַרויס יידען פון אונטער'ן שווערד.
17. פון פּריצים און יידען: ווי אַזוי יידען דרעהען זיך אויס מיט גאָטס הילף פון שמיץ, הונגער און טויט און ווי אַזוי דער פּריץ מוז בעוואונדערן דעם יודענס גרויסען בטחון אין גאָט.
18. פון ויכּוחים: א) צווישען דעם קיסר און דעם גלח און ווי אַזוי דער ייד ראַטעוועט אַרויס דעם גלח פון דער צרה; ב) ויכּוחים צווישען יידען און גוים: מיט ביסקופּען, פּויפּסטען, קייסאָרים: „וועמענס רעליגיע איז בעסער" (אַמאָל אויף שטום-לשון) און ווי אַזוי אַ פּשוטער ייד געווינט דעם ויכוח, ראַטעוועט אַ גאַנצע עדה יידען פון טויט.
19. פון אַ רב מיט אַ רביצין (אַזוי הויבט זיך אָן אַ ספּעציעלער טיפּ מעשיות).
20. פון צוויי ברידער: אַ רייכער און אָנ'אָרימער, און ווי אַזוי דער אָרימער ווערט אָנ'עושר.
21. אַ מעשה מיט אַ בריף צו גאָט וואָס אַ ייד שיקט און אַ קייסער (אַ פּריץ, אַ גוי) געפינט און דער ייד אָדער די שטאָט ווערט געהאָלפען.

און נאָך און נאָך.

II.
לעגענדעס

דאָס זענען מעשיות וואָס זענען פאַרבונדען מיט בעשטימטע 1) ערטער (שטעט), 2) הייליגקייטען (שולען, בית-עלמינס), 3) הייליגע מענשען, גרויסע היסטאָרישע פּערזענליכקייטען. (אליהו הנביא, יונתן פּראַגער, [illegible]).

1. אַזוי האָבען מיר מעשיות פון דער [illegible] שול, און דער אַלטער שוהל אין [illegible], אָסטראָג, קאַרלין א. אַנד.
2. אַ סך מעשיות געהען אַרום וועגען די מצבות פון גרויסע צדיקים, פון דער מצבה פון משה בן יוסף אין לודמיר, פון יוסף הצדיק לעבען לונע א. אַנד.
3. מעשיות פון איינגעזונקענע קלויסטערס, (אַזאַ מעשה איז בעקאַנט צ"ב אין לודמיר). פון קלויסטערס, וואָס שטעהען פּוסט און פאַרמאַכט.
4. מעשיות פון אליהו הנביא.
5 פון גוטע יידען, פון הייליגע אבות, וואָס העלפען בעת צרה.
6. מעשיות: פון גר צדק, וואָס איז פאַרברענט געוואָרען אין ווילנע, פון ווילנער גאון.
7. פון לודמירער מויד.
8. פון ר' יונתן פּראַגער, פון ר' לייב שרהס, וואָס האָבען נישט איינמאָל מבטל געווען גזירות אויף יידען.
9. פון ראָטשילד'ן, פון מאָנטעפיאָרען, און אַנדערע גבירים - אדירים, (למשל: פּינטע).
10. מעשיות: פון קייסאָרים, וואָס פלעגען אַרויסגעבען גזירות אויף יידען אָדער פאַרקעהרט, וואָס האָבען זיי טובות געטאָן (צ. ב. פון ניקאָלאַיען, פון קייזער יוזעף).
11. פון נאַפּאָלעאָנען.
12. פון כמיעלניצקין, גאָנטע.
13. פון קאָשציושקאָ און פון פּוילישע אויפשטאַנדען, פון בערעק יאָסעלעוויטש דעם יידישען העלד.
14. פונם גרויסען אוקראַאינישען רויבער דאָבאָש (בעקאַנט אין מזרח-גאַליציע), וואָס פלעגט העלפען אָרעמע גוים און יידען זיך שיצען פאַר פּריצים.
15. פונם מאַסערניק קאַרמעלין (מ. גאַליציע) א. אַנדערע.

III.
רבנישע מעשיות.

די אומצעהליגע חסידישע וואונדער-מעשיות פון רביים, צדיקים, וואָס ווערען דערצעהלט פון חסידים, פרומע יידען וועגען: בעש"ט, פון ר' מאיר פּרעמישלאַנער, ר' מאָטעלע טשערנאָבילער, דעם ריזשינער, ראַדזימינער, בעלזער און נאָך און נאָך.

מיר בעטען ביים פאַרשרייבען די מעשיות דער עיקר:

נישט וועלען שענער מאַכען די מעשה! נאָר געטריי איבערגעבען אַזוי ווי דער דערצעהלער האָט זי איבערגעגעבען, מיט אַלע ווענדונגען, ווערטלעך א.אז.וו.

די מאַטעריאַלען דאַרפען זיין געשריבען אויף איין זייט פּאַפּיר. מיט טינט און בכלל לויט אונזערע כללים פאַר זאַמלער. אויב איהר האָט נישט די כללים, שרייבט אונז וועלען מיר זיי אייך צושיקען.

מיט אַלע אָנפראַגעס ווענדעט זיך אויפ'ן אַדרעס:

Towarzystwo Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego, Wilno, W. Pohulanka 18.

אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע / פון צבי יון ••••

אַמעריקאַ איז אַ דעמאָקראַטיש לאַנד. אויב עס האַנדעלט זיך וועגען דער קאָנסטיטוציע פון אַמעריקאַ, איז עס קיין צווייפעל נישט, אַז אַמעריקאַ איז אַ דעמאָקראַטיש לאַנד. אָבער אַ קאָנסטיטוציע אַליין איז נאָך ווייניג. לויט דער קאָנסטיטוציע זענען די נעגערס אין אַמעריקאַ גלייכע יחסנים מיט די ווייסע און האָבען גלייכע רעכט מיט די ווייסע, אָבער ווי עס איז אין דער ווירקליכקייט?

לויט דער אַמעריקאַנער קאָנסטיטוציע זענען אַלע, רייך און אָרים גלייך פאַר'ן געזעץ און דאַרפען קריגען גלייכע בערעכטיגקייט. אָבער איז דאָס אַזוי אין דער ווירקליכקייט?

איך האַלט עס פאַר אַ גאַנץ לאַנג-ווייליגע אונטערנעהמונג צו בעווייזען נאָך אַמאָל דאָס לאַנג-בעוויזענע, אַז די דעמאָקראַטיע פון אַ לאַנד הענגט אָפּ נישט פון דער פאָרמעלער קאָנסטיטוציע, נאָר פון די געזעלשאַפטליכע כוחות פון לאַנד, וועלכע שטעהן היג-טער דער פאָרמעלער קאָנסטיטוציע.

איך ווייס, אַז דער ערשטער און וויכטיגסטער יסוד פון דעמאָקראַטיע איז, אַז די מאַיאָריטעט זאָל הערשען. איז דאָס אָבער טאַקע אַזוי אויך אין דער אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע? הערשט דאָ ווירקליך די מאַיאָריטעט? קען דאָ הערשען די מאַיאָריטעט, ווען אין אַ וואַהל-קאַמף שיט מען מיט מיליאָנען דאָלאַרס און מען קויפט שטימען, ווי מען קויפט שיך?

אָבער נישט וועגען דעם האָב איך דאָ אייגענטליך געוואָלט רעדען. וואָרים די פראַגע אויף וויפיל די אינצטיגע דעמאָקראַטיע איז אַ ווירקליכע דעמאָ-קראַטיע — איז נישט קיין אַמעריקאַנער פראַגע, נאָר אַן אַלוועלטליכע פראַגע. דער הערשענדער קלאַס אין אַלע לענ-דער, פערשטעהט ווי אַזוי מען קען אויף אַ דעמאָקראַטישען אופן בערויבען דאָס פאָלק פון זיין דעמאָקראַטיע. און אויב אין אַמעריקאַ זעהט זיך דאָס אָן מעהר, אויב אין אַמעריקאַ ווערט עס געטון פראָסטער, גרעבער און אָפט ברוטאַלער, איז דאָס, ערשטענס, ווייל דער אַמע-ריקאַנער קאַפּיטאַליסטישער קלאַס איז שטאַרקער און מעכטיגער; און צוויי-טענס, ווייל אַמעריקאַ איז ווענינער קולטורעל, און דעריבער זענען דאָ די פאָרמען פון פּאָליטישען שווינדעל גרע-בער, נאַקעטער און ברוטאַלער. אין רו-מעניען, למשל, ווערט עס געטון נאָך גרעבער און נאָך ברוטאַלער, ווייל רו-מעניען איז אַנגאַנצען אַ קולטורעל צוריקגעשטאַנען לאַנד.

איך האָב געוואָלט אָנווייזען אויף אַ גאַנץ בעזונדערס ווילכטיגען פונקט וועגען דער אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע.

איך וויל נישט פראָבירען, ווענען און מעסטען וואו עס איז פאַראַן מעהר דעמאָקראַטיע, אין אַמעריקאַ אָדער אין ענגלאַנד, דייטשלאַנד, שווייץ, עסטרייך, טשעכאָ-סלאָוואַקיאַ, פראַנק-רייך, און אַזוי ווייטער. כדי זיך נישט צו דינגען, לאָמיר אָננעהמען אַז אַמע-ריקאַ האָט מעהר דעמאָקראַטיע ווי אַלע אַנדערע לענדער. אַמעריקאַ טאָר דאָך בלויז נישט זיין נידעריגער אין וואָס עס איז פון אַן אַנדער לאַנד, אָבער העכער מעג זי דאָך זיין. אדרבא ואדרבא. אָבער דער אונטערשיד צווי-שען דער ענגלישער דעמאָקראַטיע און צווישען די אַמעריקאַנער בעשטעהט אין דעם, וואָס אין ענגלאַנד איז די דע-מאָקראַטיע צונויפגעוואַקסען מיט אַ גרויסער מאָס ליבעראַליזם און אין דער אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע פעהלט ליבעראַליזם כמעט אינגאַנצען.

כדי נישט אַריינצוגעהן אין ווייטער-דיגע ערקלערונגען וואָס דער אונטער-שיד איז צווישען דעמאָקראַטיע און ליבעראַליזם, וויל איך בלויז זאָגען, אַז דעמאָקראַטיע קען מאַנכעס מאָל זיין גאַנץ רעאַקציאָנער און אָפּשאַפען די וויכטיגסטע פרייהייטען אין לאַנד. מיר האָבען אַזאַ ביישפּיל געהאַט אין אַמעריקאַ אין דער צייט פון דער מלחמה. און טאַקע פון דעם וועט עס זיין גאַנץ קלאָר צו פערשטעהן דעם אונטערשיד צווישען דער דעמאָקראַטיע אין אַמעריקאַ און דער דעמאָקראַטיע אין ענגלאַנד.

איך גלויב, אַז אַ סך געדענקען נאָך וואָס פאַר אַ קורצען און שאַרפען סוף די אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע האָט געמאַכט אין דער צייט פון דער מלחמה מיט אַלע אַמעריקאַנער פרייהייטען. מיט איין שטריך פון אַ פעדער איז אָפּגעשאַפט געוואָרען פרייע פרעסע, פרייע רעדע, פרייע פערזאַמלונג און די אונבערירליכקייט פון דער פּערזאָן. און ווער געדענקט נישט פּאַלמער'ס בעיזעפן אויף רויטע? און ווער האָט פערגעסען די מאַסען-אַרעסטען, די מאַ-סען-דעפּאָרטירונגען און די אכזריות'-דיגע פעראורטיילונגען פון די גערינ-מען?

יאָ, עס איז טאַקי געווען אַ צייט פון מלחמה, און אין מלחמה-צייטען קען מען זיך אפשר טאַקע נישט האַלטען פאַר די אַלע פרייהייטען, ווי מ'ין האָט זיי אין פרידענס-צייטען. אָבער אויב עס רעדט זיך וועגען מלחמה, האָט עס ענגלאַנד געהאַט מעהר ווי אַמעריקע. מען דאַרף דאָך נישט פערגעסען, אַז ענגלאַנד האָט געהאַט ביי זיך אין דער היים דאָס פייער פון דער מלחמה, בעת אַמעריקאַ האָט בלויז געשיקט איהרע זעהן אין פייער. איבער לאָנדאָן האָט עס גערעגנט מיט באָמבעס פון דייטשע צעפּעלינס, און ניו-יאָרק איז אָבער פון דעם געווען גאַנץ זיכער. און נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס ענגלאַנד האָט געהאַט אויף איהר באָ-דען דאָס פייער פון דער מלחמה, האָט זי דאָך נישט אָפּגעשאַפט מיט אַזאַ ברוטאַליטעט די אַלע קאָנסטיטוציאָנע-לע פרייהייטען אין לאַנד. אין ענגלאַנד אין אין מיטען ברען פון דער מלחמה געווען מעהר פרייהייט ווי אין אַמערי-קאַ אין דער ערשטער וואָך, ווען זי איז אַריין אין דער מלחמה.

אויך ענגלאַנד האָט געהאַט פּאַציפיסטען (מלחמה-געגנער). רעמזי מעק-דאָנאַלד איז געווען אַ געגנער; בערט-ראַנד ראָסעל איז געווען אַ געגנער, און ער איז נישט געווען קיין שטילער געגנער, נאָר אַ גאַנץ אָפענער, ווי דעמס איז עס געווען אין אַמעריקאַ. אָבער ענגלאַנד האָט פער'משפט בערטראַנד ראָסעל בלויז צו זעקס חדשים גע-פענגניש, בעת אַמעריקאַ האָט פער'-משפט דעבס'ן צו צעהן יאָהר.

און ווען די מלחמה האָט זיך געענ-דיגט, האָט מען ווידער בעקענט זעהן דעם אונטערשיד צווישען דער דע-מאָקראַטיע אין ענגלאַנד און צווישען דער דעמאָקראַטיע אין אַמעריקאַ.

אין ענגלאַנד האָט מען געוואָלט די אַלע איבערגעבליבענע מלחמה-געזעצען וואָס גיכער צו ליקווידירען און אָפּצו-שאַפען, אין אַמעריקאַ אָבער האָט מען זיך פשוט מיט זיי נישט געוואָלט שיי-דען. און ווען איז די ענגלישע גע-פענגנישען האָט מען שוין נישט גע-קענט געפינען קיין איינציגען מלחמה-פערברעכער, זענען נאָך די אַמעריקאַ-נער טורמעס געווען פול מיט זיי. און ווען דעבס איז ענדליך שוין בעפרייט געוואָרען, האָט מען דאָך זיך נישט געקאָנט פערגינען איהם צוריקצוגעה-בען זיינע בירגערליכע רעכט.

איך גלויב, אַז דער אונטערשיד איז קלאָר גענוג.

אין אַמעריקאַ איז נאָך די דעמאָ-קראַטיע אַ יונגע און זי האָט נאָך קיין צייט נישט געהאַט זיך איינצוזויגען אין דעם בלוט און פלייש פון דעם אַמע-ריקאַנער פאָלק, ווי דאָס איז דער פאַל אין ענגלאַנד, איידער די דעמאָקראַטיע האָט נאָך צייט געהאַט איינצוואָרצלען זיך פעסט און טיף אין דעם אַמערי-קאַנער פאָלק, איז אין אַמעריקאַ אויס-געוואַקסען אין אַ געוואַלדיגער גרויס און מיט אַ געוואַלדיגער שטאַרקייט די קאַפּיטאַליסטישע הערשאַפט, וועלכע האָט אַריינגענומען די אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע אין איהרע הענד און האָט איהר אָנגעפּאַנגען איבערשניידען אויף איהר אייגענעם שניט.

די אורזאַך איז קלאָר, אָבער פון וויסען די אורזאַך ווערט נישט בעסער דער פאַקט.

די אַמעריקאַנער זענען נישט ערגער פון די בעסטע אייראָפּעאישע פעלקער, אָבער ווען איהר זעהט, אַז פּאָליטישע פיהרער אין אַמעריקאַ זענען רעסטאָ-ראַטאָרען און אין אייראָפּאַ זענען עס מענשען מיט הויכע בילדונג, דאַן מוז מען זיך פערטראַכטען וועגען דער אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע און וועגען דער אַמעריקאַנער קולטורעלקייט.

דעמאָקראַטיע מיינט נישט, אַז די מיינונג פון אַ בעל-אַלטניא און די מיי-נונג פון אַ פּראָפעסאָר דאַרפען האָבען די גלייכע געוויכט. די דעמאָקראַטיע זאָגט אונז בלויז, אַז ביידע דאַרפען האָבען אַ גלייכע דעה און גלייכע שטימרעכט. ס'איז אָבער אַ פאַקט, אַז ביי יעדען קולטורעל פאָלק, ווי דעמאָ-קראַטיש ס'זאָל נישט זיין בעשטימט, וועט מען לייגען מעהר געוויכט אויף דער מיינונג פון אַ פּראָפעסאָר ווי אויף דער מיינונג פון אַן אַנדערען. אין אַמע-ריקאַ איז עס אָבער מייסטענס פער-קעהרט.

בעווייס וועט עס קומען אַמאָל אַ צייט, ווען אַמעריקאַ וועט אָנהייבען אין קולטור די העכער קולטורעלע אייראָ-פּעאישע לענדער. עס וועט זיכער לאַנג נישט דויערן, ווען אַמעריקאַ וועט וועגיגסטענס דערגרייכען אַזאַ מדרגה אין קולטור, אַז מען וועט איבעראַל, אין אַלע אַמעריקאַנער שטאָטען, מעגען לערנען דאַרווינ'ס עוואָלוציאָנס טעאָריע. און געוויס וועט לאַנג נישט דויערן, ווען אין אַלע שטאָטען פון אַמעריקאַ וועט איינגעפיהרט ווערען געזעצליכע-נע פאַלקס שולען פאַר די קינדער, ווי דאָס איז שוין לאַנג איינגעפיהרט אין דייטשלאַנד, אין דער שווייץ און אין אַ סך אַנדערע אייראָפּעאישע לענדער. פאַרלויפיג זענען נאָך פעהלען אין אַמעריקאַ אַזעלכע שטאָטען, וואו עס איז נישטאָ קיין געזעץ וועגען געצוואונגענע פאָלקס-שולען פאַר די קינדער, און דער ציבור איז די צאָהל פון אַנאַלפאַבעטען, מענשען וואָס קענען נישט לעזען און שרייבען, זעהר גרויס. בעווייס וועלען אויך מיט דער צייט די אַמעריקאַנער אוניווערזיטעטען אויפ-געשטעלט ווערען אויף אַ העכערע וויס-סענשאַפטליכע שטופע. איך צווייפעל אויך נישט, אַז עס וועט קומען אַ צייט ווען אויך די אַמעריקאַנער דעמאָקראַטיע וועט בעסער ווערען. איך בין אפילו אַזוי אָפּטימיסטיש צו גלויבען, אַז עס וועט קומען אַ צייט אין אַמעריקאַ, ווען די אַרבייטער וועלען קליגער ווע-רען, אָבער ווען מען רעדט וועגען היינט מוז איך זאָ ען, אַז נישט בלויז ס'הינקט שטאַרק אונטער די אַמעריקאַ-נער קולטור, נאָר אויך די אַמעריקאַ-נער דעמאָקראַטיע.

יאָ איך געפין פאַר נויטיג צו בע-מערקען, אַז ווען איך רעד וועגען דער אַמעריקאַנער קולטור, ווייל איך נאָך צוגעבען, אַז זי איז אַ סך העכער, און אונפערגלייכליך העכער, ווי די קול-טור אין גרינקיפּאַק, אין דראָהאָביטש און אין קרושעט.

די בעמערקונג געפין איך פאַר נוי-טיג צו מאַכען צוליב דעם, ווייל אַ סך פון אונזערע יודען, ווען זיי רעדען וועגען אייראָפּאַ, מיינען זיי, אַז אייראָ-פּאַ איז דאָס זייער שטעטעל.

——••——

אַלעקסאַנדער דער צווייטער און די גמרא

(היסטארישער עפּיזאָד) פון א. ריגער

דאָס איז געווען אין די יאָהרען, ווען עס איז פאַרטיג געוואָרען די באַהן-ליניע מאָסקווע-ריאַזאַן. אין אַ פאַר יאָהר שפּעטער איז די דאָזיגע ליניע ערשט פערלענגערט געוואָרען ווייטער ביז קאַזאַן און שפּעטער נאָך ווייטער.

די ליניע ביז ריאַזאַן האָט געבויט דער בעוואוסטער יודישער פּאָדריאַד-טשיק שמואל פּאָליאַקאָוו, וועלכער איז בעווען זעהר אַ בערימטער אין די „הויכע שפערען". ער האָט געהאַט אַ גרוי-סען איינפלוס אין די הויכע ספערען, איז אויך געווען אַ וואַרעמער ייד. אַ גרויסער נדבן און זיך שטאַרק אינטע-רעסירט מיט יודישע ענינים. ר'האָט געבויט נאָך עטליכע באַהן-ליניעס און נאָך זיין טויט האָט זיין ברודער, לאַ-זאַר פּאָליאַקאָוו, געבויט דעם שטעטע, וואָס איהרט דירעקט קיין טעהעראַן אין פּערסיען, וואו עס איז דעמאָלט גע-גרינדעט געוואָרען די אָפּטיילונג פון דער באַנק „מאָסקאָווסקי מעזשדונאַראָד-ני טאָרגאָווי באַנק", וואו אין דער גרויסער באַנק אונטערנעהמונג מיט זיי-נע פיל אָפּטיילונגען האָבען די פּאָליאַ-קאָוו'ס געהאַט די גרעסטע טייל אַקציעס.

בעשטאַמט האָבען די פּאָליאַקאָוו'ס פון דעם שטעטעל שקלאָוו, וואו זיי האָבען געהאַט אַ סך קרובים, וועלכע האָבען זיך אַלע בערימען אָרום דעם „פעטער טעטעל". די פּאָליאַקאָוו'ס האָ-בען זיי בעגעבען שטעלעס וואו נאָר מעגליך און גאַנץ שקלאָוו בכלל האָט נהנה געווען פון די פּאָליאַקאָוו'ס.

אַ מאָל איז פאָרגעקומען, אַז דער קייסער אַלעקסאַנדער דער צווייטער האָט בעדאַרפט מאַכען אַ נסיעה קיין ריאַזאַן וועגען „מאַניעווערס" אָדער אַנדערע ענינים — איז נישט בעוואוסט. אָבער אַזוי ווי דעמאָלט האָט זיך געקאָכט די „קראַמאָלע" און מ'האָט געמוזט אָפּהיטען די מאַגנאַטען פון וועלכע נישט איז אָנפאַלען, איז געבליבען, אַז ער זאָל פאָהרען „אינ-קאָגניטאָ", ד. ה. קיינער זאָל פון דעם קייסער'ס נסיעה נישט וויסען. און אַזוי איז דער קייסער אָפּגעפאָהרען פון מאָסקווע מיט זיין אַדיוטאַנט און נאָך עטליכע מיליטערישע הויכגעשטעלטע פערזאָנען אין אַן עקסטרע צוג.

עס האָט זיך אָבער געטראָפען, אַז בעת דער נסיעה איז אויפ'ן וועג אַבי-סעל קאַליע געוואָרען די מאַשין פון לאָקאָמאָטיוו און דער צוג האָט זיך געמוזט אָפּשטעלען ביי איינער פון די קליינע סטאַציעס, כדי צו רעמאָנטירען דעם נישט גרויסען דעפעקט.

די ליניע מאָסקווע-ריאַזאַן האָט זיך נאָך נישט גערעכענט פאַר גאַנץ פאַר-טיג, און דערפאַר האָבען די אינזשינע-רען געהאַט דאָס רעכט אָנצושטעלען יודישע בעלי-מלאכות און אויסזעהער אויף זיי, אויך פערטרויאונגס-פערזאָנען, סוחרים ערשטע גילדע, אָדער גלאַט דורך אַנ'ערלויבניש פון „אויבען".

אויף דער גאַנצער ליניע און אין די שטעט אָרום האָבען זיך געפונען אַ סך יודען, און אַזוי איז עס אָרויס-געקומען, אַז אויף דער קליינער סטאַ-ציע, וואו דעם קייסער'ס צוג האָט זיך געמוזט אָפּשטעלען, איז אויך געווען אַ ייד, אָנגעשטעלט צייטווייליג אַלס נאַטשאַלניק סטאַציע.

אָט דער דאָזיגער נאַטשאַלניק האָט נאַטירליך נישט געוואוסט ווער די מיליטערישע פערזאָנען זענען, אָבער דאָך האָט ער זיי אָפּגעגעבען אויף די פאַר שעה פון זייער אויפהאַלט, בעת מען האָט רעמאָנטירט די מאַשין, זיין בעסטען צימער.

דער ייד איז געווען פון שקלאָווער געגענד און נאָך פון פערצייטיגע פרו-מען דור יודען. ער האָט ביי זיך גע-האַט אַ ש"ס גמרות, רמב"ם'ס און אַנדערע יודישע ספרים, וועלכע זע-נען געשטאַנען ביי איהם אין כּפרים-שאַנק.

די הויכגעשטעלטע פערזאָנען איז געוואָרען אַ ביסעל לאַנגווייליג. וואָר-טענדיג, האָבען זיי אויפגעפּען אַ פּאָר יודישע ספרים, און וועלכע זיי האָבען אָבער גאָרנישט פערשטאַנען. איין ספר איז געלעגען בעזונדער אויף אַ טיש, און אין מיט'ן פון דאָזיגען ספר איז געווען אַ בלאַט פערבויגען אַ סימן, וואו דער וואָס האָט דאָ גע-לערנט, האָט זיך אָפּגעשטעלט.

אַזוי זענען אַוועקגעגאַנגען עטליכע שעה. אין אַז דער „נאַטשאַלניק סטאַנ-ציאַי" איז געקומען מעלדען, אַז אַלץ איז שוין אין אָרדנונג און דער צוג איז שוין גרייט אָפּצופאָהרען, האָט איינער פון די הויכגעשטעלטע פערזאָ-נען אַ פרעג געטון דעם יודען, וואָס זענען עס פאַר אַ ביכער.

ער האָט זיי ת"כף אָפּגעענטפערט, אַז דאָס זענען נישט ח"ו קיין רעוואָ-לוציאָנער-ביכער, נאָר דאָס איז דער תלמוד און זיינע מפרשים, וועלכע ער לערנט. איצט לערנט ער אין דער גמרא, וואָס ליגט דאָ אויפ'ן טישעל, און דער אָרט, וואו דאָס בלאַט איז איינגעבויגען, איז אַ סימן וואו ער איז לעצטענס געבליבען שטיין. אויף דער פראַגע, וויפיל ער לערנט אַ טאָג, האָט ער געענטפערט — איינס ביז צוויי בלאַט אַ טאָג.

אַז דער ייד איז אַוועקגעגאַנגען, האָט דער קייסער אַ זאָג געטון:

— עס איז אַ יושר דעם יודען צו בעלוינען פאַר גאַסטפריינדליכקייט.

איינער פון די בעגלייטער איז גע-פאַלען אויף אַ המצאה און פאָרגעלייגט צו געבען די „נאַגראַדע" (בעלוינונג) אין פּאַפּיר-געלד: זאָל מען אַריינלייגען אין בוך, וואָס עס ליגט אויפ'ן טישעל אַ 10–15 בלעטער ווייטער, וואו עס איז פערבויגען דאָס בלאַט און דער ייד וועט שוין אַליין געפינען דאָס געלד, אויב ער וועט נאָר לערנען. דעם קייסער איז די המצאה זעהר געפעלען געוואָרען, ער האָט געהייסען אַריינ-לייגען דריי פאַפּירענע הונדערטער אין ספר, אָבער מ'זאָל שפּעטער דערגעהן, אויב דער ייד האָט געלערנט און דאָס געלד געפונען. אָרער נישט.

פאַר'ן אָפּפאָהרען האָבען זיי דעם

(ענדע זעה 10-טע זייט)

די פרומע רבקה'לע

(פון אונאויסשעפּ־ליכען קוואל)

פון ישראל אסמאן

עטליכע מאל איז דער בעש"ט אַרומ־געגאַנגען צעדרודערט. געזוכט, געפּיש־פערט, מפשפש געווען אין אייגענע מעשים, אין דער חבר־יא'ס, אין די מעשים פון כלל־ישראל, און ער האָט נישט געפונען. פלוצלינג האָט ער בא־הייסען שפּאַנען פערד־און־וואָגען, האָט מיטגענומען די סאַמע נאָהענטסטע, און איז אַרויסגעפאָהרען הינטער דער שטאָדט. דער בעש"ט האָט איבערגענומען, ווי זיין שטייגער, די לייצעס אין האַנד, און — די פערד האָבען אָנגעהויבען בלאָנדזשען. ביינאַכט איז עס געווען, פינסטער אַרום־און־אַרום, דער הי־מעל פערשמירט מיט שוואַרצע וואָל־קענס, קיין לבנה, קיין שטערען, קיין אַפשיין פון ליכט.

און אַז די פערד פאָלגען נישט, דער בעש"ט בלאָנדזשעט, איז עס נישט פשוט, עס פיהרט צו עפּעס. לאָזט דער בעש"ט ־אָפּ די לייצעס און פערלאָזט זיך אויף „בהמתן של צדיקים", דורך וועלכע דער רבונו של עולם ברענגט נישט קיין שטרויכלונג.

די הבריאה שטעלט אָן דעם בליק אויפ'ן בעש"ט, שטעלט דורך די פינס־טערניש, דער בעש"ט געהט ווייטער, בויערט דורך דעם ווייטען חושך, זוכט אַ שיין, זוכט אַ ליכט, ער זוכט און געפינט נישט. פון צייט צו צייט רייסט איבער דעם בעש"ט'ס אַ טיפער זיפץ די פינסטערע שטילקייט.

און פלוצלינג נעהמט ער זיך אויס־טענה'ן:

— טאַטע אין הימעל, האָסט מיך אַראָפּגעשיקט אין דער פינסטערניש און דיין ליכט האָסטו פערבאָרגען! וויין אַ צייכען, ווייז אַ וועג! און זענען מיר נישט ווערט צו קוקען אין דיין גרויס ליכט, לאָמיר זעהן דאָס קלענערע דעם „נר ה' נשמת אדם". באַווייז אַ וועג און לאָמיר נישט בלאָנדזשען!

און ווי ער האָט געענדיגט די ווער־טער איז אויפגעגאַנגען אַ ליכט פון דערווייטענס, זענען די פערד גאַלאָפּ־גאַנגען נאָך דעם ליכט ביז זיי האָבען געפונען דעם וועג און זענען אָנגע־קומען קיין סאַטאַנאָוו מיט'ן טאָג צוגלייך.

פון וואַנען איז דאָס ליכט? וועמעס לימודים, חסידים און אַנשי־מעשה, זאָגט בר־נשמה שיינט אין לייכט אַזוי?

דער בעש"ט קוקט און קוקט, זוכט און קען נישט בעגרייפען. איין זאַך זעהט ער אָבער יאָ. עס איז מסטרא דנוקבא און נישט מסטרא דדוכרא, אַ ליכט, וואָס רוהט אויף דער נשמה פון אַ'ן אשה.

און אַז די שטאָדט דערוויסט זיך און מ'קומט צולויפען מקבל־פנים זיין דעם בעש"ט, שלום נעמען, עס קומען דער בעש"ט צו זיי:

— איהר מעגט זיך שעהמען, אַ גרויס ליכט שיינט אין אייער שטאָדט, און עס רוהט אויף אַ'נ'אשה!

שטאַרק נתפעל ווערען זיי נישט דערפון, און זיי ענטפערן:

— אויב עס איז די פרומע רבקה'לע, זאָל איהר זכות אונז ביישטעהן!

דער בעש"ט וויל זיי הייסען רופען, זאָגען זיי:

— אומזיסט די טרחה, איידער דער שמש וועט געהן וועט זי אַליין קומען. זי האָט אַ גאַנצע שטאָדט אויפ'ן קאָפּ. זי וועט קומען נאָך אַ נדבה, נאָך אַ תפילה פאַר אַ חולה.

דער בעש"ט שטעלט זיך דאַווענען. ער איז אָבער נישט מאריך בתפילה. ער לעגט אָפּ רש"י'ס תפילין, און נעהמט אַרויסקוקען דורך דעם פענסטער. צו די מקורבים זאָגט ער:

— זי געהט שוין, זי האָט זיך אָפּ־געמאַכט נישט צו נעהמען ווינציגער פון מיר ווי פערציג גילדען. איהר וועט זעהן, ווי איך וועל מיט איהר אָפּ־טאָפּיהרען!

ווי זי איז אַריינגעקומען, האָט זי אָהן גרויסע הפנות געזאָגט:

— רבי, פערהאַן דאָ פיל קראַנקע אַרימע־לייט, וויל איך אַ שענע נדבה. האָט איהר דער בעש"ט געגעבען דריימאָל ח"י.

האָט זי גאָרנישט גערעדט און נישט צוגענומען.

דער בעש"ט האָט צוגעלעגט נאָך דריי מאָל ח"י און זי האָט ווייטער נישט צוגענומען און נישט געענטפערט. ער האָט ווייטער געגעבען דריימאָל ה"י. און זי האָט זיך ווידער נישט ווי־סענדיג געמאַכט. האָט זיך דער בעש"ט מ'כלומר'שט אָנגעהויבען צו בייזערען און ער האָט געזאָגט:

— ווער האָט עס דיר געמאַכט פאַר אַ צדקה־גבאי'טע! זי האָט זיך עס גע־שטעלט דינגען מיט מיר! וואָס, וועמעס נישט האָבען געגונג פון וואָס אַראָפּצו־גנב'ענען!

זי איז שוין אָבער לאַנג געהאַט צו־געקומען צו דער מדרגה פון „ואנכי עפר ואפר". און זי האָט נישט געענט־פערט קיין וואָרט; עס האָט אַפילו קיין רושם אויף איהר נישט געמאַכט.

דער בעש"ט האָט עס געזעהן און איז שטאַרק נתפעל געוואָרען און האָט איהר געגעבען פערציג גילדען.

פאַרנאַכט איז זי ווידעראַמאָל גע־קומען און האָט געזאָגט:

— אַ רופא איז פערהאַן ביי אונז און איצט איז ער אַליין, נישט פאַר קיינעם געראָכט, אַ חולה־מסוכן, זאָל דער רבי מתפלל זיין פאַר איהם, ער זאָל געזונד ווערען.

האָט דער בעש"ט געענטפערט גאַנץ קאַלט:

— נו, וועט זיין מיט איין בעל־עבירה ווענ'ציגער! אַ גרויסער שאָדען...

האָט זי געענטפערט:

— ווים איהר געשטאַנען דערביי? אַ שלעכטער עדות אויף יודען גאָר זיך געגומען צו זיין! געהערט אַ מעשה? אַ יונג, אַ'נ'עם־הארץ, טוט אַמאָל אַ'נ'עבירה, איז וואָס? און וויפיל מצוות האָט ער געטהון? דער רבונו־של־עולם קען עס פערלייכען, און דער בעש"ט נישט! מתפלל זיין זאָלט איהר אויף איהם, איהם היילען סיי אין גוף, סיי אין דער נשמה:

און ער האָט מתפלל געווען און דער רופא איז געזונט געוואָרען.

ווען זי האָט געהאַלטען ביים אַוועק־געהן, האָט דער בעש"ט געזאָגט צו איהר:

— אויפ'ן רופא האָסטו מליץ גע־ווען און ער איז געהאָלפען געוואָרען, נעם עפּעס פאַר זיך.

האָט זי געענטפערט:

— פאַר זיך האָב איך גאָרנישט וואָס צו בעטען. וואָס פעהלט מיר דען! וואָס דאַרף איך דען! זאָל מיר דער רבונו־של־עולם נאָר העלפען, אַז אַלע מיינע חולאים זאָלען געזונט ווערען און אַלע מיינע חולאים זאָלען געזונד ווערען און אַלע מיינע עניים ואביונים זאָלען האָבען זייער עהרליכע אויסקו־מען, ווייס מיר שוין גאָרנישט פעהלען.

דער בעש"ט האָט געהאַט גרויס, נחת־רוח פון איהרע ווערטער און האָט ווייטער געפרעגט:

— און פאַר דיינע אייגענע קינדער?

האָט זי געענטפערט.

— זאָל זיי דער רבי בענטשען, אַז זיי זאָלען בייששטעהן אַלע נסיונות און זיין אָפּגעהיטען, עהרליכע יודען; אַז זייע־רע אויערען זאָלען פערשטאָפּט ווערען און נישט הערען די שבחים, וואָס מ'זאָגט אויף זיי, און זאָלען חלילה נישט אַריינפאַלען אין גאוה.

דער בעש"ט האָט געשמייכעלט.

און ווען זי איז אַוועקגעגאַנגען האָט ער געזאָגט:

און ווען זי איז אַוועקגעגאַנגען האָט ער געזאָגט:

— אַזאַ ליכט קען פון דער גרעס־טער פינסטערניש אַרויספיהרען. ווי קען מען גאָר בלאָנדזשען ווען דער וועג איז אַזוי גלייך.

און ער איז אַוועקגעפאָהרען.

מ'האָט געזאָגט אויף דער פרומער רבקה'לע, אַז יעדען טאָג פלעגט זי געהן אויף איהר מאַנ'ס קבר, אָנקלאָ־מען און זאָגען:

— הירשל, הירשל! געה פאַר דעם כסא־הכבוד און בעט פאַר יאָסעלע'ן און איצעלע'ן, אַז זיי זאָלען זיין עניים ואביונים, כדי זיי זאָלען נישט גע־שטרויכעלט ווערען און נישט אָפּטרע־טען חלילה פון די וועגען פון דער היילינגער תורה!

אַמאָל האָט געטראָפען, אַז די צוויי זיהן, ר' יוסף און ר' יצחק, האָבען זיך אָפּגעשטופּעט און זיי זענען געפאָהרען אויף אַ שבת צו דער מוטער, מקיים צו זיין מצות כבוד אם. זיי זענען שוין געווען בערימטע רבנים. ווען זיי זע־נען געקומען האָט גאַנץ סאַטאַנאָוו אויפגעקאָכט מיט זיי. אַלע האָבען גע־זאָגט: און גוט און וואויל איז דער מאַמען, וואָס האָט דערלעבט אַזאַ נחת! דאָנערשטאָג איז געווען אין די שטאָדט האָט זיך צוגעגרייט מיט אַ שבת פאַר פאַר די חשוב'ע אורחים. עס האָט זיך געטאָן אין דער גאַנצער שטאָדט.

פרייטאָג אינ'ערפריה, נאָכ'ן דאַוו־נען, האָט די מוטער פאַר זיי געגרייט צום טיש, זיי געגעבען אָנבייסען, און איז געזעסען לעבען טיש מיט זיי. נאָך דעם בענטשען האָט זי געזאָגט צו זיי:

— מיינע קינדער, איך וויל אייך בע־טען, איהר זאָלט עפּעס טון פאַר מיר.

האָבען זיי געענטפערט:

— מאַמע, איז דען פערהאַן אַ זאַך אין דער וועלט, וואָס מיר וועלען נישט טון פאַר דיר?

האָט זי געזאָגט:

— ניין, קינדערלעך, דעראויף וויל איך אַ תקיעת־כף!

האָבען זיי זיך אָנגעקוקט און געזאָגט:

— מאַמע, ביזט דען אונז חושד, אַז מיר וועלען חלילה נישט האַלטען קיין וואָרט, נישט פאָלגען, וואָס דו וועסט זאָגען?

האָט זי געענטפערט:

— זעהר אַ גרויסע זאַך וויל איך בע־טען פון אייך, און איך האָב מורא, אַז אייך וועט צו שווער זיין בייצושטעהן דעם נסיון.

מילא, זיי האָבען זיך קוים אָנגעבע־טען פון תקיעת־כף און צוגעזאָגט צו פון אַלצדינג, וואָס זי וועט נאָר פער־לאַנגען.

האָט זי געזאָגט:

— קינדער, איך פערלאַנג פון אייך, איהר זאָלט גלייך אַוועקפאָהרען, און דאָ נישט בלייבען אויף שבת וואָרים דער רבונו־של־עולם האָט מיר געגעבען צוויי זיהן, איך זאָל נחת האָבען פון זיי אויף יענער וועלט און נישט אויף קיין עולם־הזה!

האָבען זיי געענטפערט:

— מאַמע, מיר וועלען אַלץ טון, אָבער, וועט דען די שטאָדט עס צולאָזען?

האָט זי געענטפערט!

שיקט גלייך אַרויס אייערע וועגען הינטער דער שטאָדט, און איך וועל אייך שוין אַרויספיהרען דורך הינטער־געסלעך!

און זיי האָבען אַזוי געטון.

אין דער שטאָדט פון אסתר המלכה

א בעזוך אין קאזימיעזש / פון ג. הופער

אויב איהר מיינט, אַז איך בין געווען אַזש אין פערסיען, אין דער שטאָט פון דער מגילה־שושן הבירה — האָט איהר אַ טעות. איך בין טאַקע געווען אין דער הויפּטשטאָט פון דער קעניגין אסתר, אָבער נישט אין שושן הבירה, נאָר אין קאַזימיר ביי דער ווייסעל, אין פוילען.

אויף קאַזימיר ביי דער ווייסעל האָט אַמאָל געהאַט אַ קעניגין אסתר, פונקט ווי שושן הבירה. אפילו איהר פּאַלאַץ שטעהט נאָך אויף אַ באַרג. פונקט ווי אין שושן פון דער מגילה, האָט אויך אין אסתר'ן פון קאַזימיר זיך פערליבט אַ קעניג, וואָס האָט איהר טייערער געהאַלטען פון אַלע איבעריגע ווייבער. נאָר דער קעניג, וואָס האָט געליבט אסתר'ן פון קאַזימיר, האָט נישט גע־הייסען אחשורוש, נאָר קאַזימיר, קאַזי־מיר דער גרויסער. און אסתר פון קאַ־זימיר איז נישט געווען קיין יתומה וואָס האָט זיך ערצויגען ביי מרדכי הצדיק, נאָר אַ טאָכטער פון אַ קאַזימי־רער שניידער'ל.

אַ וואונדערבאַר שעהן שטעטעלע קאַזימיר, די רעזידענץ פון אסתר'קען. נישט אומזיסט האָט זיך דער דאָרט־שער פוילישער קעניג קאַזימיר אויס־געבויט אַ פּאַלאַץ, און נישט אומזיסט האָט ער זיך דאָ פערליבט אין אַ טאָכ־טער פון אַ יודישען שניידער'ל. דאָ איז אַזוי שעהן, אַזוי פּאַעטיש, אַז מען קען זיך נישט נאָר פערליבען אין אַ טאָכטער פון אַ שניידער נאָר אפילו אין אַ טאָכטער פון אַ וואַסער־טרעגער.

דאָס גאַנצע שטעטעלע איז אַרומגע־רינגעלט מיט בערג; גישט נאָר הויכע בערג, ווייל פון די הויכע בערג קען זיך נאָך דער קאָפּ אַרדרעהען, נאָר פון מיטעלע בערג. בוימער שטעהען דאָ אַלטע, הויכע, דיקע, אַזעלכע די־קע, וואָס עטליכע פערזאָן וועלען אַ בוים נישט אַרומנעמען אין דער ברייט. פון אַלע זייטען איז גרין. סאַ־דער, גרויסע, ריזיגע, סאַדער פון עפּעל, באַרען, קאַרשען און פלוימען ציהען זיך פון אַלע זייטען. און די נידעריגע בודעס, וואָס זענען אַוועק־געשטעלט אין די סאַדער, וואוינען יו־דען, ווייבער און קינדער. סאַדאָווניקעס, וואָס דינגען אָפּ ביי די פּריצים די סאַדער אויף זומער. אַרום דער שטאָט, צווישענס טאַקע, לינגט אויסגע־לייגט די ווייסעל, אַ ברייטע, כוואַליע־דיגע ווייסעל, מיט קלאָרע וואַסער און הייסע זאַמדיגע ברעגען. און דאָס גאַנ־צע שטעטעל אַליין, אַלע הייזער, היי־לעך און לאַכער זענען אַזוי שעהן אַוועקגעשטעלט, אַז זיי זעהען אויס, ווי זיי וואָלטען זיין אַ דעקאָראַציע אין עפּעס אַ טעאַטער, וואו מען שטעלט פאַר אַ הערליך בילד פון די אַלטע, גוטע צייטען. זעלטען צו געפינען אַ הויז אין קאַזימיר, וואָס זאָל נישט זיין געשטעלט מיט עפּעס אַ ספּעציעלען סטיל. די דעכער, די גאַניקעס, די ווענט, די פענסטער, אַלץ איז אייגענ־אַרטיג אינטערעסאַנט.

גאַנץ אָרעם זענען די הייזלעך אין קאַזימיר. אַמאָל זעהט מען אַ'נ'אָפּגע־נע אָרימע יודישע שטוב, וואָס האָט נישט קיין פאָדלאָגע פון האָלץ, נאָר פון ליים אָמאָליגע צייטען איז קאַזימיר געווען רייך. קאַזימיר האָט מען גערו־פען „די פוילישע שווייץ". אַנדערע האָבען עס גערופען „קליין דאַנציג", ווייל אין קאַזימיר איז געגאַנגען אַ גרויסער תבואה־האַנדעל. די רייכע יו־דען, די באַלעבאַטים פון שטאָדט, פלעג־גען אויפקויפען די תבואות ביי די אַרומיגע רייכע פּריצים. די תבואות האָט מען געהאַלטען אין שטיינערנע גרויסע שפּייכלערס, וואָס מען האָט אויסגעבויט ביי דער ווייסעל און מיט שיפען און בערלינקעס אַוועקגעשיקט קיין דייטשלאַנד, קיין דאַנציג. אָבער דאָס איז אַלץ געווען אַמאָל, נאָך פאַר דער מלחמה. אין צייט פון דער מלחמה האָבען די רוסען דאָס שטעדטעלע אונ־טערגעצינדען. די הייזער זענען מעהר־סטענס פערברענט געוואָרען, די גרוי־סע שפּייכלערס זענען חרוב געוואָרען. גבירים זענען געוואָרען אָרימע לייט, אויסגעשטאָרבען, אַנטלאָפען. איצט איז די שטאָדט פון אסתר־המלכה אָרעם, פערברענט. נאָר דאָס אָרעמקייט און אָפּגעברענטקייט האָט דער קינסטלערי־שער זייט פון שטעדטעל נישט געשאַדט, נאָר פערבעסערט. צום אַלגעמיינעם בילד גיבען די האַלב־פערברענטע הייז־לעך, די פערוויסטע קומענס צו אַ סך מעהר מאַרב. עס זעהט אויס ווי מען וואָלט ספּעציעל דאָס שטעדטעלע אונטערגעצונדען, כדי צו דערגאַנצען דאָס בילד, כדי אינטערעסאַנטער צו מאַכען די דעקאָראַציע.

איבער'ן רונדען מאַרק, וואָס איז בעזעצט מיט קליינע אָרעמע גראָשען־דיגע קרעמלעך און פערוואָרגטע יודישע קרעמער און קרעמערקעס האָבען זיך פערזאַמעלט פויערים פון די אַרומיגע דערפער מיט זייערע קליינע פויערישע פערדלעך. אַט זיצט אַ פויער אויף אַ זאַק קאַרטאָפעל. יודען געהן צו, גיבען אַ טאַפּ, אַ קוק, פרעגען אַ פּרייז, נאָר דער פויער בייזערט זיך:

— ניע מאַ! — שרייט ער — נישטאָ!

יודען ווערען נישט נתפעל און טאַ־פען ווייטער דאָס זעקעל. זיי וויסען גאַנץ גוט, אַז מען קען זיך נישט פער־לאָזען אויף דעם וואָס אַ פויער רעדט. ווען ער זאָל נישט וועלען פערקויפען די קאַרטאָפעל, וואָלט ער דאָך נישט געקומען צופאָהרען. אַי, וואָס ער זאָגט: „נישטאָ!" — דאָס איז גאָרנישט. גלאַט אַזוי זיך; אַזאַ טבע ביי אַ פויער. כדי צו מאַכען זיך גרויס, האַלטען זיך ביים פּרייז. יודען, יונגע־לייטלעך, קריכען אַרום, מאַפען די זעקלעך תבואה, קויפען שטרוי און קריגען זיך צווישען זיך צוליב פּרנסה. ווייבער קויפען הינער, אייער. ביים גרויסען פלומפּ אין מיטען מאַרק זיצען יודען און פויערים און געניצען פון לייזונג־געהן. פאַלציאַנטען דרעהען זיך אַרום און האַלטען אָרדנונג. און אין מיטען צווישען גאַנ־צען קליינשטעטלדיגען יאַריד, דרע־הען זיך אַרום אויסגעפּוצטע בחורים און מיידלעך מיט זיידענע זאָקען און מיט געשווירענע קעפּ; רייזענדע אין וואָלענע זאָקען און אַ גאַנצע באַנדע מאָלערס מיט די קעסטלעך פאַרב אין די הענד קריכען אַרום און מאָלען, ביילענען.

פון גאַנץ פוילען קומט מען דאָ. הונדערטער געסט, דאַטשניקעס, קינסט־לער, און פון אַלע זייטען קוקען אַראָפּ הויכע בערג, אַלטע שלעסער, טורעמס, צלמים, פול מיט לעגענדעס און פאַנ־טאַסטישע געשיכטעס.

יודען בעפאַלען די אָנגעקומענע, ווי די פליגען:

— פּאַניע, אפשר אייך פיהרען צו אסתר'קעס פּאַלאַץ? אפשר ווילט איהר צוגעהן קיין אַנאַוועצ? אפשר צו דער ווייסעל? אפשר אַ דירה? אָנזיכטס־קאַרטען? קומט, פּאַניע־לעבען, נישט מייער, קומט, פריק!

(ענדע)

דאס פאמיליען-לעבען אין אנ'איבערגאנגס-צושטאנד

פון טאמאס מאן

עס קומט איצט פאר פאר אונזערע אויגען אַן אויסגלייך פון די געשלעכטער, וואס איז א גרויס וואונדער פון דער געשיכטע. שוין וועדעקינד אין זיין צייט האט בעמערקט אין „פראנציסקא". אז „דער אונטערשייד צווישען מענליכער קליידונג און פרויען-קליידונג האלט איצט אין פערשווינדען אויף דער גאנצער וועלט". עס הערשט א שטארקער טענדענץ אויסצוגלייכען אלע לעבענס-פארמען און אלע ענינים פון בילדונג ווי פון ארבייט. אין ספארט ווי אין פאליטיק איז נישט מעהר אלס עמאנציפאציאנס-שטרעבונג, נאך פיל מעהר אלס זעלבסטפערשטענדליכע זאך, און אויך אהן ערנסטען ווידערשטאנד פון די מענער. דער מאן ווייזט דאס מאל ארויס אַן „נאכקענקומען", וואס איז נישט בלויז אויסערליך און פון אויבען-אויף.

איך וויל נישט זאגען, אז דער מאן ווערט „פערווייבליכט". אפילו דאס ווארט „פערמענליכט", וואס מען געברויכט איצט אזוי אפט בנוגע די פרויען, איז אויך נישט דאס ריכטיגע.

די פראקטישע פרוי, וואס בעטייליגט זיך פון דער סאלדאטע און טראגט אפט א ווייבליך נעהט-ריינצעניגער „גארסאן-פריזור", האט געהעריגט צו פון מיט דער עמאנציפאציאן פריהערדיגען הארשערען פון די מיזאנזשעסקעס.

עס שאפען זיך איצט נייע בעציהונגען צווישען די יונגעלייט און די מיידלעך, בעציהונגען פון חבר'שאפט. מען דארף זיך נאר צוקוקען אביסעל בעסער צו אונזערע יונגעלייט, כדי פעסטצושטעלען, אז עס זענען איצט פערשווינדען די אלטע פערציפיגע בעגריפען פון סאלאן-ריטער, דאמען-עהרע: די אלטע בעזונדערע העפליכקייטען און גאלאנטקייטען. די יונגעלייט, פון זייער צייט, האבען איבערגעלעבט די אלטע איבערגעלעבטע קריגס-פארמען; דעם שפעקען, די וואנצעס. ער ראזירט זיין פנים, וואס עס מאכט אים גאר שעהנער, יונגער, און עס דערנעהענטערט אים צו ווייבליכקייט.

אין דער האלטונג פון די היינטיגע יונגעלייט, אין זייער בויגזאמקייט ליגט מעהר ווייבלכעס און ווייכעס. אויך ער וויל זיין שעהן, וואס עס מיינט מענשליך. גאנץ אנדערש ווי „מעגליך". עס האנדעלט זיך איצט נישט מעהר איינגענטליך וועגען „מעגליך" און „ווייבליך". עס איז א נייע עמאנציפאציאנס-בעוועגונג. עס איז די יוגענד, וואס וויל נישט מעהר זיך לאזען בעטראכטען אלס א פאך-פארמע פון מענשליכען לעבען. נאר אלס א זעלבסט-שטענדיגע זאך, מיט א זעלבסט-זין. די יוגענד וויל זיין אלס די שעהנסטע, די בעסטע און קלאסישסטע פארמע פון מענשליכען לעבען. דעריבער שרייבט די יוגענט אונטער אין איהר קאמף פאר יונג זיין די ספעציעלע שעהנהייטס-פארמען פון איהר עלטער. עס איז דאס יוגענט-מענשליכע, וואס טרעט ארויס אין ערשיינונג.

און ווען אונזער יוגענט — מיר ווילען זיי בעגריפען דערצו — בעציהט זיך צו די געשלעכטליכע פראגען פיל לוסטיגער און נשמה-רוהיגער, ווי אין די פריהערדיגע דורות: ווען זי ווארפט אוועק אויף דעם געביט אלע טאבו-(פערבאטען) בעגרעניצונגען, איז זי אבער ביי דעם אלעם פיל מענשליכער און אויפריכטיגער ווי אמאל.

פרייהייט איז די גרויסטע מעלה פון דער אמת'ער הייראט. די פון ליבע צושטאנדגעקומענע הייראט. די געזעצען פון די יודען, וועלכע האבען זיך אויף די זאכען גוט פערשטאנען, זענען זעהר שטרענג אין דער היגיענע. א פילאזאף פון דער היינטיגער צייט, וואס שטאמט פון דערזעלבער זיטליכער ראסע, הערמאן קאהן, געפינט די סינטעזע פון געשלעכטס-לעבען און זיטליכקייט, אין דער פרייהייט. „צוליעב דער פרייהייט". ווייל אמת'ע פרייהייט איז נאר מעגליך אין דער הייראט. די ליבע איז אַן אויפווירקונג און א שטארקונג פון פרייהייטס-אינסטינקט. זי איז אויך איהר שאפערין, איהר שיל, א הוי מקור פון בעהאיג. ביידע זענען איינס. עס איז אוממעגליך צו זאגען, וואס עס איז געקומען פריהער: די ליבע צו די פרייהייט. אלץ וואס די הייראט איז, נעמליך: דויער, איינלעבונג, געשלעכטס-לעבען, פעראנטווארטליכקייט, פליכט — דאס אלץ איז געבויט אויף פרייהייט.

העגעל זאגט, אז דער זיטליכער וועג צו דער הייראט איז דער, ביי וועלכען עס איז פריהער געווען דער בעשלוס צו הייראטען און פון דער נייגונג איז בעוואוסטזיין געשאפען, אזוי, אז צו דער הייראט זענען ביידע געקומען מיט איין ווילען. דאס איז זעהר ריכטיג. העגעל האט בכלל געהאט שטארקע בעדענקען פאר דער ליבע, וואס געהט איבער אין הייראטס-פארמען. אזוי רופט ער זי אן: „זיטליכקייט אין פארמע פון נאטירליכען". ער וואלט זי אויך געקענט רופען אזוי ווי אנדערע: נאטור אין פארם פון זיטליכען".

אבער די הייראט איז ווייט נישט דער מאל ביי אלע מענשען. די הייראט, דאס פאמיליע-לעבען געפינט זיך איצט אין אַן איבערגאנגען-פעריאדע. צו גלויבען, אז זי וועט אויפהערען איגזיסטירען, וואלט געווען אַן אבסורד. אמת, עס זענען פערהאן היינט מעהר אומגליקליכע הייראטען ווי אמאל. די שטרעבונג צו פרייהייט, צו אינדיווידועליטעט, דאס פערשטארקטע פערזענליכקייטס-געפיהל, די אידעען פון „רעכט אויף אינדיווידועלע גליק", זענען א צו פיל מעהר פערשפרייט, ווי אמאל: אונדעסטווענען דארף מען נישט קוקען אויף דער הייראט אין דער היינטיגער צייט מיט סטרינדבערגס אויגען און זאגען, אז 90 פראצענט פון אלע פאמיליע-לעבענס זענען אומגליקליך.

פארוואס זעהען מיר נאך אין דער איצטיגער צייט פיל מעהר עקזיסטירענדע פאמיליע-לעבענס, ווי די, וואס שיידען זיך? ווייל אפילו ביי די ערגסטע בעדינגונגען איז דער מענש נישט געניגט צו א שיידונג און עס איז א הם שווער צו פאסען דעם בעשלוס דערפאר דאס בעצייטיג. אז ביי אלעם שלעכטען האט דאס פאמיליע-לעבען נאך עפעס גוטס אין זיך. דעריבער, ווען אפילו די פארמע פון איצטיגען פאמיליע-לעבען האלט אין פערשווינדען און דאס פאמיליע-לעבען וועט אננעמען אַן אנדער פארמע, וועט עס אבער דאך נישט איינגאנצען פערשווינדען.

העגעל, רעדענדיג וועגען פאמיליע-לעבען, זאגט זעהר בעצרט: „אזוי לאנג ווי די פאמיליע עקזיסטירט, דארף מען זי נישט בעטראכטען אלס א יורידישען קאנטראקט, אלס א רעכט פארהעלטניס. ערשט ווען די פאמיליע צעפאלט זיך און איהרע גלידער ווערען זעלבסט-שטענדיג, דעמאלט טרעט ארויס די פראגע פון רעכט". עס איז אויך נישט ריכטיג, אז דאס פאמיליען-לעבען עקזיסטירט נאר אויף דעם בעזיס פון געשלעכטליכען לעבען. ווייל אויב דאס וואלט געווען אמת, וואלט דאך בעדארפט זיין, אז אין דער צייט, ווען דאס הערט אויף ביי אלטע מענשען, זאל פארקומען א שיידונג. יעדענפאלס זאל נישט זיין קיין ליבע צווישען זיי. וואס עס איז ווירקליך נישט דער פאל, ווייל מיר זעהען עס אין לעבען גאנץ אנדערש.

די הייראט האט אין זיך גוטע זייטען, דערפאר איז זי א טייל פון אייביג-מענשליכען און וועט בלייבען; אבער דאס אייביג-מענשליכע האט א טבע צו וואנדלען. די הייראט וועט דעריבער אויך שפעטער עקזיסטירען, נאר אין אַן אנדער פארם. זי געהט איצט א בער אין אנדערע פארמען. זי וועט איצט נייע לעבענס פארמען.

אויך וועגען דער קונסט האבען אנדערע אזוי געמיינט. ווען מען האט געזעהן, אז עס זענען ארויסגעטראטען אויף דעם געביט רעוואלוציאנערען און עס זענען אונטערגעגאנגען די אלטע קונסט-פארמען, האט מען געמיינט אז די קונסט געהט אונטער, אבער עס איז אזוי נישט געשעהן. די קונסט איז נישט אונטערגעגאנגען און וועט נישט אונטערגעהן.

אזוי איז אויך מיט דער הייראט. זי וועט שטעהן פון דער טיפעניש פון לעבען א נייע היילונג פאר זיך און פאר דער מענשהייט.

שלעכט אבער איז גאר די איצטיגע צייט, די איבערגאנגס-צייט, ווען די אלטע פארמען צעפאלען זיך און קיין נייע זענען נאך נישטא. אבער עס איז פערפאלען; עס געהט נישט צוריק. דער וועג פון דער מענשהייט געהט ביז צום סוף. דער מענש מוז צוריק געפינען גאנצקייט אין זיין נשמה. עס איז דעריבער איבעריג זיך צו קלאגען אויף דער היינטיגער צייט. אזעלכע צייטען זענען אלעמאל געווען, ווען אלטעס געהט אוועק און איידער נייעס קומט — לעבט די מענשהייט איבער א קריזיס: אבער א קריזיס איז דער וועג צו נייעס.

ווי אזוי פליהען מענשען אין דער לופטען?

פון וו. גארדאן

.2

ווי אזוי ווערט די לופט-שיף געבויט

מען נעהמט גרויסע בלאזען, אזעלכע זעק, מען פאמפט ארויס פון זיי די לופט און מען פילט זיי אן מיט הידראגען (וואסער שטאף). די לופט שיף איז געבויט אזוי, אז עס האט קאמערלעך, וואו מען האלט די זעק מיט'ן גאז. און אזוי ווי דער גאז איז לייכטער פון לופט, שלעפט דאס די שיף ארויף און ארויף. ווען מען וויל זיך אראפלאזען — לאזט מען ארויס א טייל פון דעם גאז און מען לאזט אריין אהין לופט. די שיף נעהמט זיך דאן פאוואליגקע אראפלאזען.

וואס טוט מען אבער מיט'ן ווינט, וואס שליידערט ארום די לופט-שיף אהין און אהער, און קען עס פערטראגען איין גאט ווייס וואהין? אויף דעם זענען דא רודערס און נאך אנדערע מיטלען צו רעגולירען די ריכטונג פון דער שיף. און די לופט-שיף האט זיך מאקע געלאזט פיהרען פונקט ווי א שיף אויפ'ן וואסער. דער גאז פערנעמט זעהר פיל ארט און 1000 קוביש פוס פון דעם גאז האלטען אונגעפער 60-70 פוס. אבער אזוי ווי פלאץ איז פערהאנען אין דער לופטען אהן א מאס, קומערט עס קיינעם נישט. דער איינציגער אפשטעל איז מעהר נישט דער פרייז, וואס אזא גרויסע שיף דארף קאסטען. דערפאר אבער קען עס טראגען א סך משא.

דער גרעסטער חסרון פון דער לופט-שיף.

דער גרעסטער פעהלער פון לופט-שיף איז דאס, וואס דער גאז קען זיך לייכט אנצינדען. אלע ווייסען אז הידראגען איז א געפעהרליכער גאז. און איצטער שטעלט זיך פאר, אז אזא גיגאנט, וואס קאסט אפט אמאל א פאר מיליאן דאלאר צינדט זיך אן און ווערט פערניכטעט אין איין אויגענבליק.

ווי מיר האבען געזאגט, ווערט די לופט-שיף איינגעטיילט אין קאמערלעך. דאס פערקלענערט די געפאהר פון פערברענט ווערען. ווארים ווען אין איין קאמערל האלט דער גאז אין ברענען, קען מען ווי עס איז דעם גאז אין די איבעריגע קעמערלאך איינהיטען.

נישט לאנג האט מען אויסגעפונען א נייעם גאז, העליום הייסט ער. דער גאז איז נישט אנצינדבאר און סך לייכטער פון לופט. די ערפינדונג האט אויסגעלעבט די האפענונגען פון די, וואס האלטען פון דער לופט-שיף.

דער עראפלאן

דער עראפלאן איז שווערער פון לופט. מען קען דערנאך מיינען, אז דער עראפלאן איז ערגער פון דער לופט-שיף. דאס איז אבער נישט אזוי.

עס איז גאר קיין פראגע נישט, אז פאר קליינע שטרעקעס איז דער עראפלאן א סך בעסער פון דער לופט-שיף. וואס אנבעלאנגט לאנגע שטרעקעס אין פראכט, איז די לופט שיף דערווייל בעסער. אינגיכען אבער. דענקט מען, וועט דער עראפלאן ווייט איבערשטייגען די לופט שיף סיי אין טראגען לאסט און סיי אין פליהען ווייט. פון שטאנדפונקט פון שנעלקייט איז דער עראפלאן פיל בעסער איידער די לופט-שיף.

אין דער נאהענטער צוקונפט וועט דער עראפלאן נאך א סך אויסגעבעסערט ווערען און וועט האבען צו פערצייכענען נייע גרויסע זיגען אין לופט-פליהעריי.

איין זאך איז פאר אלעמען קלאר: קיין לופט שיף וועט קיינמאל זיך נישט קאנען פערמעסטען אין שנעל פליהען אנטקעגען דעם עראפלאן.

בעלאנקא, דער בויער פון דעם טשעמבערליין-לעווין עראפלאן, זאגט, אז דער עראפלאן וועט מיט דער צייט זיך האלטען איבער אונזער אטמאספער, וואו די לופט איז שיטערער, וואו מען איז פערזיכערט פון שטורעמס. די פאסאזשירען וועלען אטעמען אקסיזשען (לופט-שטאף) וועלכע מען וועט מיטנעהמען און האלטען עס פערזיגלט. דער עראפלאן וועט קענען געהן, אזוי זאגט ער, א שנעלקייט פון 1000 מייל א שטונדע. און די שנעלקייט וועט איהם האלטען אין דער לופטען.

א זאך איז אוממעגליך זיך פארצושטעלען פאר א לופט-שיף. ווייל זי וועט נישט קענען פליהען דארטען, וואו די לופט איז שיטער. ווייל דעמאלט וועט איהר גאז שוין זיין שווערער פון ער שיטערער לופט, און זי וועט מוזען זיך אראפלאזען. דעריבער זענען א סך מענשען זיכער, אז די צוקונפט געהערט צום עראפלאן. מניעות זענען טאקע גרויסע. אבער מיט דער צייט וועלען זיי בעזייטיגט ווערען.

דער עראפלאן איז אין דער ווירקליכקייט א גרעסערע ערפינדונג איידער די לופט-שיף, און מיט דער צייט וועט דער עראפלאן זיך אפשר ארויסשטעלען צו זיין אויך מעהר פראקטיש.

דערווייל אבער איז דער שוואכער פונקט פון עראפלאן דאס, וואס עס איז איהם שווער אויפצוהויבען זיך און אראפצולאזען זיך מיט זיכערקייט.

אזוי ווי דער עראפלאן איז שווערער פון לופט, קען ער זיך אויפהויבען נור דאן ווען ער צופאהרט זיך איבער דער ערד. דער מאטאר מוז ארבייטען גאנץ שטארק איידער די מאשין נעהמט פאוואליגקע פערלאזען די ערד צו רייטען אויף דעם רוקען פון די לופט-וועלען.

נאך שווערער איז דער אראפלאזען זיך. די מעהרסטע אומגליקען טרעפען געוועהנליך אדער ביים אראפלאזען זיך אדער ביים אויפהויבען זיך. די זיכערסטע צייט פאר'ן עראפלאן איז ווען מען האלט אין מיטען פליהען.

ווי אזוי האלט זיך דער עראפלאן אין דער הויך, ווען ער איז שווערער פון דער לופט?

דער ענטפער איז, אז ער האלט זיך ערשטענס, צוליעב דער שנעלקייט פון דער בעוועגונג און צוליעב דעם פראפעלער, וואס שניידט די לופט ווי א פאר פליגלען. וואס גיכער ער פליהט אלץ גרינגער איז זיך איהם צו האלטען אין דער לופט. די שנעלקייט פון בעוועגונג פרעסט איין די לופט איבער וועלכער ער פליהט, און יענע געפרעסטע לופט האלט און טראגט דעם עראפלאן, אין דער אטמאספער, די איילענגיש גיט איהם די מעגליכקייט, אזוי צו זאגען, ארויסצובאלאנסירען די שווערקייט פון זיין געבוי און זיין מאטאר, און אלס צוגאב אויך די לאסטען, מיט וועלכע ער איז אנגעלאדען.

אבער אזוי ווי גלייך פון אנהויב קען דער מאטאר נישט ארבייטען מיט אזא שנעלקייט, דעריבער איז שווער דעם עראפלאנען זיך אויפצוהויבען.

ווען ער דארף זיך אראפלאזען איז ווייטער די זעלביגע שוועריגקייט. ער דארף זיך אראפלאזען זעהר לאנגזאם, פאמעליך. נאכדעם ווי דער מאטאר האט אויפגעהערט צו ארבייטען שטארקער, נעהמט דעמאלט דער עראפלאן זיך זעצען. מאכט מען דעם קלענסטען פעהלער, נעמט ער זיך א לאז אראפ צו שנעל, און דאן פאסירען עס די אומגליקען, וועגען וועלכע מיר לעזען.

דער איצטיגער טעכנישער צושטאנד פון עראפלאן איז נאך ווייט פון פאלקאמענהייט, און דעריבער קען ער נאך נישט קאנקורירען מיט די איינפאכערע מיטלען פון רייזען אויפ'ן ים און אויף דער ערד, ווי אויף שיפען, אייזענבאהנען, אויטאמאבילען.

אבער אין דער נאהענטער צוקונפט וועט ער זיי אלעמען ארויבערשטייגען אזוי פארזיכערט איז די אינזשיניערען און מיר מעגען זיי גלויבען.

איצט לאמיר איבערחזר'ן די מעלות און חסרונות פון דעם עראפלאן געגען דער לופט-שיף.

1) עס איז דעם עראפלאן שווער זיך אויפצוהויבען.

2) עס איז איהם שווער זיך אראפצולאזען אויף דער ערד.

3) ער קען נישט טראגען קיין סך פראכט. ווייל ער דארף טראגען זיין איינענעם שווערען קערפער און דערצו נאך א שווערען מאטאר.

4) ער איז נישט זיכער אין שלעכטען וועטער, אין שטורעמס, שניי, האגעל.

דער עראפלאן האט אבער א גרויסע צאהל מעלות געגען דער לופט-שיף. די הויפט מעלות זענען:

1) א בעסערע קאנסטרוקציע.

2) ער פערנעהמט נישט אזוי פיל פלאץ.

3) עס איז גרינג צו רעגולירען זיין גאנג און לייכט צו קערעווען.

4) ער קאסט נישט אזוי טייער.

5) ער פליהט זעהר שנעל.

און אזוי ווי שנעלקייט איז די הויפט זאך, נאך וואס מען יאגט זיך היינטיגע צייטען, דעריבער רעכענען מיר, אז אין דער קאנקורענץ צווישען דעם עראפלאן און דער לופט-שיף, וועט דער זיגער זיין דער עראפלאן.

הומאָר — סאַטירע

תשובה

ס'טוען תשובה איצטער אַלע,
ס'בעט מחילה אָרעם, רייך...
אַלע גלייך אין ציטער צאַפּלען
ווי די פיש אין קאַלטען טייך.

פון די אַלע זיבען זאַכען
געהט איצט אָן (אַ גרויס געברויך!)
תפילה, תשובה-פרימאַ=סחורות-
צדקה געהט אַ ביסעל אויך!..

ס'געהט אַ רויך אַזש, ווען מע דאַווענט
פון פרימאָרגען ביז גאָר שפעט.
ס'איז „על חטא“ אַ פיינער מאכל,
וואָס מען ווערט פון איהם נישט פעט...

קלאַפּען פעטער'ס און די מוהמעס
זיך אין הערצער פאַר די זינד,
וואָס זיי זענען אַלץ בעגאַנגען
פאַר'ן יאָהר, וואָס לויפט געשווינד.

אַך, נישקשה גאָר געזינדיגט
סיי ביודעים סיי בלא...
ס'איז נישקשה צוגעגאַנגען,
אָנגענעהם געווען אַזוי!

ס'איז דאָך זיס אַזוי געוועזען,
ס'איז געווען אַזוי בע'טעמ'ט
ס'האָט געקליידט אַזוי צום פנים,
אַנ'אַנטיק זיך גאָר געגראַמט...

אָבער איצטער דאַרף מען בעטען
אויף אַ נייעם גוטען יאָהר,
אַז עס זאָל נאָר כוחות סטייען
פאַר די זינד פון אונזער דור...

און אַזוי אויף תשובה=עולם,
ווען איך טו אַ בליק אַ כאַפּ,
זע איך-שלאָגט מען זיך על חטא גאָר,
ווייל... געזינדיגט האָט מען קנאַפּ!

און איך שמייכעל שטיל, בשתיקא,
און דער „קונדס“ לאַכט צו איך,
ווען עס צאַפּעלט דער בעל תשובה
מיט די פיש אין טייך צוגלייך...

אליבאבא.

חאָס איך בין?

איך האָב חתונה געהאַט מיט אַ אַלמנה. וועלכע האָט געהאַט אַ דערוואַקסענע טאָכטער. מיין פאָטער איז געקומען איינמאָל מ ך זעהן. און מיין פאָטער, זייענדיג אַנ'אַלמן, האָט זיך איינגעליבט אין מיין שטיף טאָכטער און האָט מיט איהר חתונה געהאַט; דורך דעם איז שוין מיין פאָטער געוואָרען מיין איידעם, און מיין שטיף טאָכטער איז נאַטירליך געוואָרען מיין מוטער, ווייל זי האָט חתונה געהאַט מיט מיין פאָטער.

דורך דער צייט האָט מיין ווייב געבוירען אַ זון, וועלכער איז מיין פאָטער'ס שוואָגער און מיין פעטער, ווייל ער איז דער ברודער פון מיין שטיף-טאָכטער, וועלכע איז מיר אַ מאַמע. מיין פאָטער'ס ווייב, וועלכע איז מיין שטיף-טאָכטער און מיין מאַמע, האָט אויך געבוירען אַ זוהן, וועלכער איז מיין ברודער און אויך דער זעלבער צייט אויך מיין אייניקעל, ווייל ער איז דער זוהן פון מיין טאָכטער. איצט איז מיין ווייב מיין באָבע, ווייל זי איז מיין מוטער'ס מוטער און איך בין מיר אַליין אַ זיידע.

אין משוגעים-הויז.

בעזוכער: ווער איז אָט דער?

בעאַמטער: דער מאַן דאָ איז משוגע געוואָרען, ווייל זיין געליבטע האָט חתונה געהאַט מיט אַ צווייטען.

בעזוכער (ווייזט אויף אַ צווייטען פּאַציענט): און ווער איז דאָרט?

בעאַמטער: דער איז דער צווייטער יונגערמאַן, וואָס האָט חתונה געהאַט מיט'ן ערשטענס געליבטער.

אַפאָריזמען.

קיינער האָט נישט אַזוי ליב אַ סוד, ווי דער, וואָס קען איהם נישט האַלטען.

עס איז גרינג זיך צו רייסען די האָר פון גרויס פערצווייפלונג. די פערצווייפלונג ווערט נישט קלענער, אַז מען האָט אַ פליך.

אַ הייזעריגער סוחר איז ווי אַ לולב: דרייט זיך אין אַלע זייטען און צום סוף לאָזט ער זיך אָראָפּ...

מיט אָרבייט געווינט מען פריינד, מיט ערפאָלג אין דער אָרבייט — פיינד.

גוטע ברידער אין שענק זענען שלעכטע מענער אין דער היים.

דער אויבערשטער גיט די קליידער „נאָך“ דער קעלט.

בעסט זענען געגליכען צו אַ רעגען: קומען זיי צו אָפט, ווערען זיי נמאס, קומען זיי גאָרנישט, בענקט מען נאָך זיי.

מאַנכע פרויען זענען ווי ציגאַרען: קוועטשען זיך אין מאַכען זויער.

דער דאָקטאָר איז ס'רוב מאָל געפערליכער, ווי די קראַנקהייט.

עס איז קיינמאָל נישט אַזוי שווער צו רעדען, ווי דאַן, ווען מיר שעמען זיך צו שווייגען.

צעהן יאָהר.

שרייבער: צעהן יאָהר האָט עס גענויערט, ביז איך בין געוואָר געוואָרען, אַז איך האָב נישט קיין טאַלאַנט צום שרייבען!

קריטיקער: וואָס, האָסטו דאַן אויפגעהערט צו שרייבען?

שרייבער: ניין, דאַן בין איך שוין געווען אַ בעריהמטער שרייבער.

ער חַיִּסְט נישט.

דאָקטאָר: ווען איהר האָט געקראָגען פיבער, האָבען אייערע ציינער געקלאַפּט?

פּאַציענט: דאָס ווייס איך נישט, מיינע ציינער ליגען אויפ'ן טיש און איך האָב נישט געזען...

גלייכער אזוי.

אַ יונגער (צום סוחר): פאַרוואָס הויבט איהר זיך אויף יעדען טאָג אַזוי שפּעט?

סוחר: איך מוז דען וויסען פאַרוואָס, אַז איך בין אַ קבצן? און אַז איך וועל געוואָר ווערען ווערען עלף אַזייגער, אַז איך בין אַ קבצן, וועל איך פערשפּעטיגען?

אַנשטאַט כינע - סטריכנינע.

פּאַציענט (צום אַפּטייקער): אום גאָטעס ווילען! כ'האָב ביי אייך נעכטען געקויפט אַ פּעקעלע כינע פאַר 50 גראָשען, אָבער אַז כ'האָב דאָס געוואָלט איינגעהמען האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז איהר האָט מיר גאָר פערקויפט סטריכנין!..

אַפּטייקער: אוי אַ וויי, צאָהלט צו נאָך 50 גראָשען, ווייל סטריכנין קאָסט טייערער.

דער סימולאַנט.

אין דער צייט פון מלחמה איז אין איינעם פון די מיליטער שפּיטאָלען געלעגען אַ יודישער פערוואונדעטער זעלנער. דער אַנטיסעמיטישער דאָקטאָר האָט בעהויפּטעט, אַז דער יודישער סאָלדאַט איז בלויז אַ סימולאַנט. אַז דאָס מאַכט ער זיך קראַנק, כדי אויסצומיידען צו געהן אויפ'ן פראָנט.

אין דעם זעלבען אָוונד, קומט דער דינער צום דאָקטאָר און מעלדעט:

— ה' דאָקטאָר, דער סימולאַנט איז געשטאָרבען.

אונזערע אויטאָמאַטען.

צוליב דעם, וואָס עס זענען איינגעפירט געוואָרען אין פיל ערטער אויטאָמאַטען וואָס אַז מען וואַרפט אַריין אַ מטבע, פאַלט עפּעס אַרויס, — האָט דער „קונדס“ בעשלאָסען די טעג אויך צו פערפעסטיגען פאָלגענדע אויטאָמאַטען:

1) אַז מען וועט אַריינוואַרפען אַ שאַקאָלאַדקע, וועלען אַרויספאַלען — צווייפּרילינגס.

2) אַז מען וועט אַריינוואַרפען אַ טער בראָשענט אין צוזיגען „דולציניאַ“ — וועט אַרויספּרינגען אַ היגער פּאָעט.

3) אַז מען וועט אַריינוואַרפען אַ בענקעל — וועט אַרויספאַלען מיט'ן קאָפּ אַראָפּ — אַ בגאַי.

4) אַז וועט אַריינלאָזען אַ קאַטשקע — וועט אַרויספאַלען אַ רעפּאָרטער.

5) אַז מען וועט געבען אַ קנעפּעל און מאַכען אַ פייג — וועט אַרויסקומען אַ כלל-טוער.

6) אַז מען וועט אַריינשטופּען אַ פּראָצעסי פון וועקסעל — וועט קומען צו שפּרינגען אַ סוחר.

אלעקסאַנדער דער צווייטער און די גמרא

(ענדע פון 7-טע זייט)

נאַטשאַלניק בעדאַנקט, און איהם געוואונשען לעבעדיג, ער זאָל פלייסיג לערנען דעם תלמוד, וועט גאָט איהם דערפאַר בעלוינען.

דער יוד האָט אפילו זיך געוואונדערט, וואָס אַזעלכע הויכגעשטעלטע פערזאָנען, וועלכע פאָהרען מיט אַן עקסטרא-צוג, זאָלען פאַר גאָטספאַרכטיגקייט נישט לאָזען לעבט - געלד. אָבער עס איז אַוועק אַ צייט און דער יוד האָט אָן דעם אַלעמען פערגעסען.

און אַ 5 וואָכען אַרום האָט דער יוד געהאַט גרויס עגמת נפש. עס איז אָנגעפאָהרען אַ „טשינאָווניק“ און גע פאָדערט דוקא דאָס בוך, וואָס די הויכגעשטעלטע פערזאָנען האָבען גע זעהן דורכפאָהרענדיג און אויף וועלכען ער האָט געזאָגט, אַז ער לערנט און איהם.

דער יוד האָט געבראַכט דאָס ספר, און צו זיין גרעסטען עגמת נפש האָט דער „טשינאָווניק“ אַרויסגענומען פון איהם דריי נייע הונדערטער, זאָגענדיג דערביי דעם יודען:

אָט דאָס געלד האָט דער קייסער אַליין דעמאָלט איבערגעלאָזען פאַר דיר אַ „נאַגראַדע“ (בעלוינונג), אָבער אַזוי ווי דו האָסט דעמאָלט געזאָגט אַ ליגען און נישט געלערנט, האָב איך דעם אויפטראָג דאָס געלד צוריקצונעמען און דיר צו מאַכען אַנ'אויסרייד.

די דאָזיגע געשיכטע האָט אויפ'ן יוד געמאַכט אַ שטאַרקען רושם און לאַנג האָט ער זיך נישט געקענט בערוהיגען.

אין פלאַמען פון ליבע און האַס

(ראָמאַן).

(120

דאָס ביסעל רחמנות און מענשליך געפיהל האָט זיך דאָך אָפּגערופען אויף אַ ווייל אין קאַרל'ען.

— ניין! ניין! איך וויל עס נישט! — האָט ער געקעמפט מיט זיך.

די נויטיגקייט פון אייגענער זיכערהייט האָט אָבער אין איהם גובר געווען, און איבערגעוואויגען דאָס געפיהל פון רחמנות.

— אויב זי וועט נישט שטאַרבען, בין איך פערלוירען...

בעסלעכווייז האָט ער זיך צוגעוואוינט צו דעם געדאַנק. נאָך עטליכע שעה נאָכדענקען איז ער דערגאַנגען צו אַנ'ענדגילטיגען בעשלוס.

דער טויט פון פערלען איז געווען אַ דעצידירטע זאַך.

און מיט אַ זעלטענער קאַלטבלוטיגקייט האָט ער אָנגעהויבען צו איבערלעגען זיך וועגען דעם אופן, ווי אַזוי אויסצופיהרען דעם פאַמעגליכען מאָרד.

געווען איז עס נישט פון צו לייכטע זאַכען.

פערלע האָט געוואוינט אין שטאָט. נאָהנט פון איהר האָט ער נישט געקאָנט זיין. ער האָט געוואוסט, אַז זי האָסט איהם, אַז זי פיהלט צו איהם אַנ'עקעל. בלויז גרעסער קאָן זי ברענגען אין דער פאַבריק אַריין. אָבער אויף וואָס פאַר אַנ'אופן? אונטער וואָס פאַר אַנ'אויסרייד?

אַ גאַנצען טאָג האָט ער וועגען דעם געטראַכט און גאָרנישט געקאָנט צוטראַכטען.

אינדערפריה אַרונטערגעהענדיג אויף פריהשטיק, האָט ער בעגעגענט יהודית'ן.

ער האָט זי אָנגעהויבען הייס איבערצובעטען.

— איך בין געווען שיער משוגע! — האָט ער זיך פערטיידיגט.

יהודית איז שנעל נעבען איהם פאַרבייגעגאַנגען, נישט האָבענדיג קיין כח צו ענטפערען.

זי איז אַרויף אויבען און פערשלאָסען זיך אין איהר צימער.

דרייווניק איז כמעט גליקליך געווען פון איהר אַפּוועזענהייט:

אַ פּשוט'ע זאַך — צוזאַמענשטעלען פּלענער, ווי אַזוי פטור צו ווערען איהר שוועסטער אין דער אַבוועזענהייט פון יהודית, אין אפילו פאַר איהם, דעם פער'הערטעוועטען מנובל, געווען אומדערטרעגליך.

זיצענדיג אַליין ביים פענסטער פון זיין קאַבינעט, האָט ער פלוצים דערזעהן געדיכטע קנוילען רויך, וואָס האָבען זיך געהויבען איבער דער שטאָט, אין דער ריכטונג פון לעווענטאַלס הויז. דערנאָך האָט ער בעמערקט שטאַרקע פלאַמען.

ער האָט זיך אַרויסגעבויגען פון פענסטער, כדי זיך בעסער צו אָריענטירען.

עפּיס אַ מאָדנער פאָרגעפיהל האָט איהם אונטערגעזאָגט, אַז עפּיס אַ בייזע קראַפט וויל איהם בייהילפיג זיין...

אין הויף פון דער פאַבריק איז געוואָרען אַ טומעל.

שפּעטער האָט מען זיך דערוואוסט, אַז ס'האָט אָפּגעברענט אַ טייל שטאָט, וואָס איז דורך עמיצען אונטערגעצונדען געוואָרען.

אין אָוונד האָט קאַרל, אַרויסקוקענדיג נאָך אַלץ פון פענסטער, דערזעהן ווי מ'האָט אַריינגעטראָגען אין הויף נאָשט'ס.

ער האָט אַ שטאַרקען ציטער געטון.

געוויי וועמען מ'טראָגט אין די נאָשטעס האָט ער נישט געקאָנט זעהן, ווייל ס'איז שוין געווען טונקעל.

דערווייל זענען די טרעגער פון די נאָשטעס צוגעקומען צום הויז.

ווען זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט גאָר נאָהענט לעבען זיין פענסטער, האָט קאַרל דערקאָנט, אַז מ'טראָגט דאָ פערלען.

ער איז פלינק אַראָפּ פון די טרעפּ, און איז צוגעלאָפען צו די אָנגעקומענע.

מיט אַ טריאומפירענדער פרייד האָט ער זיך צוגעקוקט צו דעם אומבעוועגליכען קערפּער פון דער יונגער מיידעל.

— פערלע! דאָס איז פערלע!

זיין אויסגעשריי איז געווען זיין ווילען געווען אַזוי פרייהפול, אַז די טרעגער האָבען אויף איהם אַ קוק געטון מיט פערוואונדערונג.

קאַרל האָט פעריסען די ליפּען, און תיכף אָנגעצויגען אויף זיך אַ טרויעריגע מינע.

— זי לעבט נישט? — האָט ער שטיל אַ פרעג געטון.

— ניין, זי לעבט. בלויז פערוואונדעט.

— אַך...

פערוואונדעט... בלויז פערוואונדעט!

עס בלייבט איהם בלויז אויס אַ שטיקעל האָפענונג:

— שווער פערוואונדעט?

(פאָרזעצונג קומט)

Gimnazjum Żeńskie Józefa ABA

w ŁODZI, ZIELONA 10, tel. 22-12.

צוליב דעם איבערפילטען קלאס A, ווערט עפענט די זעלבע
A-קלאס אין די נאכמיטאג-שעה'ן פון 2 ביז 5 נאכט.
איינשרייבונגען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום
פון 9 פריה ביז 1 נאכמיטאג. 661

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט.
זאכאדניא 57 (ווינקעל. 19)
טעלעפאן 37-70.
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און
ווענערישע קראנקהייטען, מע-
נער-שוואכע, בעהאנדלונג מיט
קווארץ-שטראהלען.
נעהמט אן פון 4—8 אין אווענד.
פאר פרויען פון 4—5 אין א
ספעציעלען ווארטע-זאל. 603

לאנגיעהריגער

דייטשנער-ווערקשטעל

L. ZUSMANEK PIOTRKOWSKA 19

Telefon 24-66

עמפפעהלט צום ווינטער-סעזאן, פוטערס אין גרויסען אויסוואהל לויט די נייעסטע מאדעלען. נעהמט אן אלערליי ארבייטען צו האנדווערק פריזען. 158

Dr. med.

H. Lajchter

קאנסטאנטינער 9.
רוג זאכאדניא טעל. 49-66
צאהן-כירורג
ספעצ. פון כירורגישע קראנק-
הייטען ווי: שטשעקעס, ציסטען,
רושעגעלעס, צאהן-פלאמבירן
א.ז.וו. נעהמט אן פון 1½—5 און
זונטאג פון 9—11.

ערליך-געשעפט

ALASKA

Piotrkowska 19, tel. 62-23

עמפפעהלט: פעלצען לויט די נייעסטע מאדעלען
אויף לאגער גרויסער אויסוואהל פון פעלץ-ווארען
אויף לייכטע בעדינגונגען.
בעמערקונג: קירזשנער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט, בעהמט
אן אלערליי קירזשנער-ארבייטן. 669

היילפעדאגאגישע
קורסען
פאר שטאמערער און
שווערערניהאטע קינדער.
שפראכשטערונגען (שטאמלען,
פוישטשאמא)

Dr. med. A. Szmirgeld

נערווען-ארצט.
עלעקטרי[illegible]
[illegible]

CEGIELNIANA 6,
tel. 51-26
[illegible] פון 5 — 7 אווענד

Dr. med.

M. Kerszner

קינדער-קראנקהייטען.
ויעלאנא 16 טעל. 51-96
נעמט אן פון 3 — 4 און פון
6—7. אין דער לעטשניצע
ברושעווסקער 11 פון 9—12
מיטאג און פון 4—5 נאכמיטאג.

8-ווגנ הו"ה פרידערס!!
צו די בעפארשטעהענדע יום-טובים מאכט איך
א רייכען אויסוואהל פון
העלנישע און בלומען-וואסערן
צו אויסערגעוועהנליך נידריגע פרייזען פון 60 8 א קילא
ווישעשמעל נאר . . . . . 3 — „ „
פיהמין . . . . 7.75 „ „
ברילאנטין . . . . . . 3 60 „ „
ווי אויך אלע ארט פרוזשער-צוגעהער צו פאב-
בריקס-פרייזען.
מיט אכטונג

PERFUMERJA

I. DRUKIER

11 Zawadzka 11

Dr. med.

G. GERSZTAJN

צוריקגעקעהרט
ספעציאל-ארצט פאר אויגען-
קראנקהייטען
Traugutta 12 (קרוטקע)
נעמט אן פון 12^{30} ביז 2, פאר
אונבעמיטעלטע פון 7 ביז 8 אח.

Dr. med.

I. Dynenson

קינדער-קראנקהייטען
פאלודניאווא 9
טעלעפאן 23-70
נעהמט-אן פון האלב 5 ביז 6
אנ; און דער לעטשניצע „סא-
לוס" גלובנע 41 פון 1½—12½

מעבעל | קויפט נישט קיין | מעבעל

מעבעל

בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט פון מיין

מעבעל-געשעפט

נאראנסקא (רלונא) 44

טעלעפאן 62-56

Ch. ŁAZNIK

נור ביי מיר קענט איהר מעבעל שעהנסטע
בעקומען פארשיעדענע מעבעל און ביליג.
בעמערקונג: אויך קויף איך פארשיעדענע מעבעל, דיוואנעס,
פעלצעז, נייי-מאשינען, סאמאוואדען, אנציגער א.ז.וו.
איך צאהל די העכסטע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך

די מאדערנסטע לאמפען

פאר שפייזע-צימערן און קאבינעטע
קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזען נור ביי

א. י. אייזנער, פאלודניאווא 25

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבער-
ארבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע, ווי אויך אקסעדירט.

קראפט-מיטשן
אייגראמיג און
צוויירעמיג, מיט
און אהן טולדעס, איינצעלנע אונטערטרייבער אז"וו... אלעס אין
בעסטער אויספיהרונג, אויסערדעם זעהר ביליג, זאפארט אויף
לאגער ליפערבאר

Union Special

מיי-מאשינען

ספעציעלע מאשינען פאר
אלע צווייגען פון אינדוס-
טריע און האנדווערק-מאשינען צו נארן, שפולמאשינען,
טעלען, רעפעראטורען

PERŁA i POMORSKI

Piotrkowska 69, tel. 8-24. 690

[illegible] פון דאקטוירים
[illegible] ספעציאליסט:
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד

ד"ר וואלינסקי	[illegible]	4—8
ד"ר הערשונער	[illegible]	12—9½ 5—4
ד"ר שיפמאן	[illegible]	1-11
ד"ר לובינסקי	[illegible]	[illegible]—12
ד"ר שמיד[illegible]	[illegible]	[illegible]
ד"ר גאלדבלאט	[illegible]	[illegible]
ד"ר עליאסבערג	[illegible]	— 1
ד"ר [illegible]	[illegible]	[illegible]

[illegible]

ד"ר [illegible]	צאהן-ארצט	2—10
ד"ר [illegible]	[illegible]	7—3

[illegible]

פאבריק פון

שאנדעלערן

ווי אויך גאלוואנישע
בראנזיר-אנשטאלט

מ. רידער, לאדז

צעגעלניאנא 33, טעל. 53-41

נעהמט אן אלערליי געגענשטאנדע
צו איבערגילדען, פערזילבערן,
ניקלען, בראנזירען און אקסידירען.
עס ווערען אויסגעפיהרט אלערליי
רעפעראטורען פון פארשיעדענע מע-
טאלענע און זילבערנע געגענ-
שטענדע. פינקטליכע אויספיהרונג.
גוט און ביליג מיט א גאראנטיע פאר דויערהאפטיקייט.

H. STOLL & Co.

Reutlingen Württ.

אריגינעלע לינקס-לינקס-מאשינען,
זשאקארד בונמוסטער-מאשינען,
געוועהנליכע שטריק-מאשינען
מיט לייכטע בעדינגונגען. פערטרעטער פאר פוילען

Leon Friedmann i S-ka

ul. 6-go Sierpnia 3 (Benedykta). Tel 609.

א העלפט יעצטיגען און א העלפט נעכסטען סעזאן צו צאהלען.
אלע טיילונגען זענען זאפארט צו בעקומען. 585

[illegible]עזט אויפמערקזאם!

נאך א פולשטענדיגער רעארגאניזאציע פון מיין ווערקשטעל, עמפפעהל
איך די ג' קונדשאפט פון איינגענער אויסארבייטונג אין

א גרויסען אויסוואהל

גיבוטע שטיוועל

געדערט מיט לעדער, גאבעליז, מאראקא, זייד, ווי אויך
גאבעליז-
און זייד-קאזעטס, מאטראצען
פון פארשידענע סארטען, טישען און מעבליך (אווזלע) גאנדאלכעס
אמאליגע אלעס לויט פארזער מאדעלען פון אלע טרוקען העלץ.
לאנגטערמיניגע גאראנטיע. לאנגטערמיניגע גאראנטיע.
צוגענגליכע פרייזען און בעסטע בעדינגונגען.
בעפאר איהר קויפט, בעט איך אוועקצוגעבן זוכט אייך צו בעזוכען
און זיך איבערצייגען.
מיט אכטונג

י. א. וואיטשעכאווסקי

10 נאוואמיעסקא 10

KOKS GAZOWY

z wyborowych gatunków węgla po cenach
konkurencyjnych z dostawą do domu

poleca

GAZOWNIA MIEJSKA

744 **TARGOWA 18.**

בעפאר איהר נעהמט קויפען מעבעל, בעט איך אנצוזעהען מיין

מעבעל-
אויסשטעלונג

זאכאדניא 66, טעלעפ. 34-25 ביי

L. Salomonowicz

ביי מיר קען מען קויפען קאמפלעט-איינריכטונגען און פרעמיענס-צימערן, ווי אויך איינצעלנע
מעבעל-שטיק צו טעמיגע פרייזען אויף גוטע בעדינגונגען. פינקטליכע און רעעלע אויסארבייטונג.

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן „ מ. וואלפסאן „ א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 „ 12—2 „ 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער „ א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 „ 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן „ מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ה. זעלדאוויטש-קלאמשקא „ גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1 „ 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאג „ ל. פאמיליער	פון 10—11 און 6—7 „ 12—1 און 4—5
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי „ ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאטשקא באל. קאן	פון 11—1 און 7—8 „ 3½—5½
הויט- און ווע-נערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין „ י. פאלאווימשיק	פון 12½—3½ „ 6—8
ציין- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שטועס „ מ. רעזניקאווא „ ב. משודנאווסקא „ נ. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 „ 11—1¾ „ 2¼—5 „ 5¼—8

די לעטשניצע איז עפען טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.

די מוסטערהאַפטע שולע פאַר יודישע אינטעליגענץ פון נאוואמיעסקא-געגענד!
Dla dzieci żyd. inteligencji północnej dzielnicy miasta.

7 קלאַסיגע
שולע
– פון –
קאצנעלזאָן-
נאַחומאָוו
נאַד לודקאַ 6 נייע גאַס
ביי נאָוואָמיעסקאַ.

שילער און שילערינס פון 6—14 יאָהר
ווערען אָנגענומען אין די שולע-קלאַסען.
50% ביליגער
אין די נאָכמיטאָג-שולע פאַר אויגעמיטעלטע.
פויליש
איז די אונטעררייכטס-שפּראַך פון אַלע למודים.
העברעאיש
און אַלע למודי-קודש ווערט געלערנט גרינדליך

7-kl.
SZKOŁA
KACENELSON-
NACHUMOW
ul. nad Łódką Nr. 6
przy Nowomiejskiej.

אונטער דער פּערזענליכער הנהלה און השגחה פון ר' בנימין יעקב קאצנעלזאָן ווערט געפיהרט ספּעציעל פאַר
קנאַבען פון בעסערע אָרטאָדאָקסישע עלטערן (פון 4—14 יאָהר)
א רעליגיעזער חדר (נאָכמיטאָג פון 4—7)
מיט דעם חדר-פּראָגראַם פון אַלע למודי-קודש: חומש רש"י, תנ"ך, פּסוק, גמרא.

די אויפנאַהמע 1927 1/9—אָנהייב פון די לעקציעס. אַלע שילער און שילערינס מוזען קומען אין שולע.
אין יאַנואַר פון 11—2 און פון 4—7. מיטברענגען אַ מעטריקע און אַ פּאָקען-שיין פון קינד.

מאָדערנע פרעבלשולע ◆ Freblówka nowoczesna
פאַר קינדער פון 3—6 יאָהר.
פויליש אונטעררייכטס-שפּראַך אין דער 1-טער גרופּע. העברעאיש — אין דער 2-טער גרופּע. מוזיק, ריטמישע גימנאַסטיק, ריטמישע טענץ, האַנדאַרבייט, גוטע אויפזיכט, ענטוויקלונג און בעסטע ערציהונג.
50% ביליגער איז די נאָכמיטאָג פרעבלשולען פון 2—6 פאַר אונבעמיטעלטע אָדער שוואַכע קינדער.

DUBIED
האַנד- און מאַשינען-שטריקמאַשינען
אַלע סיסטעמען צו פערקויפען.
קוואַליטעט און העכסטע לייסטונגספעהיגקייט
גענעראַל-פערטרעטונג פאַר פוילען
EMIL HENKE, ŁÓDŹ, ZAMENHOFA 1. Telefon 13-94.

שטיהל געבעטע
פערשידענע פאַסאָנען פון געבעלין, ווי אויך גוט לעדער און מאַראָקאָ-צעראַמע שטעהען אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ווי אויך # טאַפּעציר-געגענשטענדען
קאָזעטקעס די נייעסטע פאַסאָנען, מאַטראַצען אין 8 גאַטונגען אויך בעקומט מען ביי מיר סאַלאָן-גאַרניטורלעך, אויך ווייך-פאַטעליקעס, ווי אויך גאַנדאַלקעס, קאַרטע טישלעך, רונדע טישלען, פעלד-בעטען מיט ספּרענזשינעס, אויך שטיהל צום פּאָלסטערן פאַר טאַפּעצירער פערשידענע פאַסאָנען פון בעטען אויסגעאַרבייטען האָלץ
בעקומט איהר — נאָר ביי —
נ. לעווקאָוויטש, פּאָלנאָצנאַ 5

לעטשניצע (פאַר קראַנקע קראַנקע)
„SALUS"
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאַבינעט
גלובנאַ 41
אַזן טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אין אָווענט. זונטאַג — פון 9 פריה ביז 2 נאָכם טעל. 46-65.

ד"ר ז. ראָקאָווסקי	אוירען-האַלז און נאָז-קראַנקהייטען	פון 11 — 12
ד"ר לאַנדקאָט	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 1 — 2 און פון 5 — 7
ד"ר דינענזאָהן	קינדער-קראַנקהייטען	פון 11—12 און 4.30—6
ד"ר ווייס	כירורגישע קראַנקהייטען	פון 1—2 און פון 6.30—7.30
״ שמערלאָווסקי	פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע	2.30 — 3.30, 5.30—6.30 זונטאַג פון 12—1
״ זילבערשטראַם	וועענעריש און געשלעכטס-קראַנקה.	פון 11.30—1 און 7—8
ד"ר גאָלדבערג	אויגען-קראַנקהייטען	פון 10.30—12.30
ד"ר גאָלדרינג	אינערליכע קראַנקהייטען	פון 11—12 און פון 3—5
צאָהן-אַרצט פרוי לאַנדקאַ	צאָהן-און מויל-	9.30—12 און פון 4—7
״ סט. געלבערג	קראַנקהייטען	12—2 און פון 7—8

אָפּעראַציאָנען, אַנאַליזען, אָפּעראַציעס, איינשפּריצונגען, פּאָקען-שטעלען. אַלערליי אַנאַליזען, (ווי אורין, בלוט, בלוט אז"וו) דורכלייכטונגען און רענטגען-אויפנאַהמען. קורס פאַר שטאַמלער. געבורטס-הילף בעראַטונגען פאַר מוטערס. קינסטליכע ציין, קאַראָנעס, גאָלדענע בריקען, פּלאָמבען א. א. וו. ספּעצ. קורסען פאַר שטאַמלער. וויזיטען אין שטאָדט. שוץ-אימפּונגען נעגען שאַרלאַכין.
511

ביים יובעליר
א. קירשענבוים
פּעטריקאָווער 31
בעקומט מען פערשיד. נאָדלען און זילבער- אויסאַרבייטונגען, ווי אויך פון פּלאַטינע, אינערליכע סגולות פון טייערע שטיינער. אויך אויף פאַרשיד. רעפּאַראַטורען צו מעסיגע פרייזען. 506

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31-08
שמערצלאָזע פערנעכלעסיגטע ציינער און מויל-קראַנקהייטען. צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעל לעקטראָטעראַפּיע פון קינסטליכע צייהן. נעמט אָן פון 9—12 זונטאָג פון 3—7 אויסגערעכענט. ביליגע פרייזען.
1481

Dr. med.
Markowicz
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פּעטריקאָווער 124
פון 3—7, זונטאַג און אנדערע חגאות פון 11—1.
הויט- און האָר-קראַנקהייטען
קאָסמעטיש קאַבינעט

Dr. med.
BRAUN
פּאָלודניאָוואַ 28
טעלעפאָן 40-26
צוריקגעקעהרט.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועענערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 9—11 פריה און פון 5 — 8 אָוונט

תקעו בחודש שופר
בכסה ליום חגינו
כי חוק לישראל הוא משפט...
זאָל מען זיך ווענדען גלייך אין ביוראָ
17 פּעטריקאָווער 17
2-טען הויף, פּאַרטער, רעקאָמענדירט זאַכאָדניאַ 52, ווייל ס'האָט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס לויט'ן אוסטרויש, קלאָזולעס, זאַבעזשפּיטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פוילען, אַפּעלאַציעס, אַפּאָזיציעס, אַדמיניסטראַציאָנעס, רעקורסען, וועגען פּעטער און קאָמיסאַרישע-רושאַנדע, ביטעס וועגען דירה און אויסזאָגן ראָזשעמטשי און אין אַלע פּאָליציי-בעצירקען. שותּפות-אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראָגיעס, קאַרטע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
צוות וע׳ מיליטער-ענינים
ווערט ערטיילט דורך אַ מיליטעריש ספּעציאַליסט פון 4-7 אָוו.
רעכטס-קאָנסולענט י. מאַנעלאַ,
פּעטריקאָווער 17, זאַכאָדניאַ 52
שנעל, רעעל און ביליג!

לעדער
אין אַ גר. אויסוואַהל און פערשידענאַרטיגע קאַלירען און מוסטערן
צום הערבסט-סעזאָן זענען אָנגעקומען
אַלע ה"ה אינהאַבער פון די שיך-מאַגאַזינען, שוסטער, קאַמאַשען-שטעפּער, ווי אויך די לעדער-סוחרים ווערען געבעטען אָנצוקוקען אָהן קויפס-צוואַנג
Norbert Neuman
--- Zawadzka 25, m. 5 ---
פון 9 פריה ביז 1 מיטאָג און פון 3 ביז 6 נאָכמיטאָג. 689

בעהם סמאַכונג.
געז. צו פערשפּרייטען מלאכה צווישען פרויען
– אין לאָדז, –
„PRACA"
וואָלטשאַנסקאַ 21,
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען אויף 1) צושנײַדען און נייהען פון קליידער ווי אויך פון קינדער-קאָנפעקציע. 2) ווייסע און קאָלירטע שטיקערייען ווי אויך עהנליכע האַנד-אַרבייטען. 3) הוט-פוצעריי: קאַפּעלושען, פאַנטאַזיע-מאַרעבקעס און אַבאַזשורען. 4) מאַניקור. דער סעקרעטאַריאַט נעהמט אָן איינשרייבונגען און ערטיילט אינפאָרמאַציעס פון 10-12 פריה.

טליתים-פאַבריק
ווירקעריי פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע וזיידענע טליתים פון פערשיעדענע, ווי אויך טליתים-קאַנטען און דעם צובעהער פאַר אויסשטעלונג, אויך געזעלען, ספּאַניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי אומעטום
ביי א. ח. ציטרינאָווסקי, קאַמיענאַ 1.
אין צוקונפט ווייטער פירמע. קומט און איבערצייגט אייך! 692 נעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צו וואַשען.

לעטשניצע פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17. טעל. 16-33.

ד"ר ראָקאָווסקי	נאָז, האַלז, אוירען קר.	10—11 2—3, 6½—7½
ד"ר רושאַנסקי	הויט- און געשלעכטס-קר.	10—11 1—3
ד"ר גאָלדשטיין-פּאַלאַק	אויגען-קראַנקהייטען	1—2
ד"ר יוסטמאַן	נערווען-קראַנקהייטען	12—2
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער-קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פּאַפּיערני	פרויען- און געבורטס-הילף	11—1½ 5—6
ד"ר קאַנטאָר	אינערליכע קראַנקהייטען	4—5 און 1—2
ד"ר ווינבערג	אינערליך הערץ לונגען-קר.	11—1 5½—7
ד"ר טאָפּאָל	רענטגען	2—12 4—6
א. בראָנשטיין	צאָהן-אַרצט	3—7
נ. ראָזעס	צאָהן-אַרצט	9—1

צאָהן-בעהאַנדלונג, בעלייכטונגען, קאַראָנקען, שטיפטען, א. אז. וו. ביי דער לעטשניצע איז בעקאַנט געוואָרן
רענטגען-קאַבינעט
אויסבעהאַנדלונג פון הויט-קראַנקהייטען און פערשידענע קראַנקהייטען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, עקזעמע, דיאַטערמיע, לעקטריפיקאַציע, אָרטאָפּעדישע טהעראַפּיע. אַ קורס פאַר שטאַמלער.
בעהאַנדלונג געגען האָר-אויספאַל (קאַרלאַטאָן) פון 4—6 נאָכם
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.
וויזיטען אין דער שטאָדט.

Dr. I. Herszfinkiel
Zawadzka 15, tel. 11-87
ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען
נעהמט אָן אין דערהיים פון 8 ביז 9.30 פריה. און פון 3 ביז 5 נאָכם. און אין לעטשניצע „פּאָמאָק".
924

די מאָדערנסטע
לאָמפּען

פאַר שפּייז-צימערן און קאַבינעטען
קויפט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס-פּרייזען
ביי ש. פּ. שמאַרעוויטש
פּאָלודניאָוואַ 8.
בעמערקונג: עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבעראַרבייטונג פון גאַז אויף עלעקטריע, אויך אָקסידירט. 1523

לעטשניצע „Sanitas" Cegielniana 29, tel. 44-51.
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטל. דענטיסט.-קאַבינ.

נעמען אָן פאָלגענדע דר.:
ד"ר ענגעל
״ פריד
״ גערשטיין
״ נומשטאַט
״ אימיך
״ איציגזאָן
״ קאַצענעלזאָן
״ ס. קאַנטאָר
״ לעווינזאָן
״ פרוי לעווינזאָן

ד"ר לאַסקי
״ ש. מאַלאָוויסט
״ מאַרדקאָוויטש
״ פּריבולסקי
״ ה. ראַקאָווסקי
״ ג. ראָזענבערג
״ פרוי ראָזענבלאַט
״ שאַיעראָוויטש
״ א. שטיינבערג
״ י. שטיינבערג

צאָהן-ערצטע
צוקער, גרינשטיין-האַרקאַווי
קרעניצקאַ-ציפּין, שאַצקאַ
אַנאַליזען פון אורין, בלוט א. ז. וו.
186

וויכטיג פאַר מישלער
ביליגער מאָנאַט!
דעקען
געקלעפּטע B. B. בלאָכם
2 אַמלען מיט 13 אויף 2 אַמלען מיט 4 צאָל
(145 × 125 cm)
3 מילימעטער 2 זלאָטעס אַ שטיק
4 ״ 2.75 ״ ״
5 ״ 3.40 ״ ״
געקלעפּטע B.B. ציעלע
בעטען-דעקען
(49×44 צאָל)
3 מילימעטער 40 שטיק 60 זלאָטעס
4 ״ 30 ״ 60
גדאַנסקאַ 39, זגערושער 58.
טעלעפאָן 605
716

ניהיטע!!!
די נייעסטע מאָדעלען
פון פּערסיאַנער
696
פּעלץ-וואַרען
עמפּפעהלט אויף לייכטע בעדינגונגען
A. FISZLEWICZ
NARUTOWICZA 12, tel. 34-66.

דאַמען און צאָהנטעכניק
י. ביטענסקי
קאָנסטאַנטינער 5
(נעמט אָן פון 9 פריה ביז 8 אָווענט.
פרייטאָג ביז... פּראַקטיצירט אין פּעטערסבורג)

יידער פֿרײַטאָג
30 סעפּטעמבער 1927.

דאס לאָדזער לעבען

יעדער פֿרײַטאָג
30 סעפּטעמבער 1927.

30	סעפּטעמבער
פֿרײַטאָג	זון-אויפגאַנג 5.08
ד	זון-אונטערגאַנג 5.54
תשרי תרפ״ח	לענג פֿון טאָג 12, 15
	ליכט-צינדן: 12, 5

אַלבאָם
פֿון לאָדזער יודישע געזעלשאַפֿטליכע טוער.

צוזאַמען מיט׳ן געזעלשאַפֿטליכען און פּאָליטישען לעבען אין פּוילען בכלל, אַנטוויקעלט זיך אויך אונזער אייגען יודיש פּאָליטיש-געזעלשאַפֿטליך לעבען, וואָס לעבט זיך אויס מיט איהרע ספּעציפֿיש-יודישע פּראָבלעמען און הצטרכות׳ן.

ביי אַזאַ אַנטוויקלונג זיך אַ טיפּ פֿון אַ נייעם, אינטעליגענטען כלל-טוער, וואָס הויבט שוין אָן זיך צו אַנטוויקלען פֿון בלויזער פּילאַנטראָפּיע און היסטאָריאָנען-פּאָליטיק.

עס הויבען זיך אָן צו ווייזען פּנים פֿון טוער אויפ׳ן געביט פֿון אונזער נייער געזעלשאַפֿטליכער קולטור. און אַזוי ווי אין דער היינטיגער זענען מיר נאָך לעת עתה בע׳עולה׳ס פֿון אינטעליגענץ און פֿון דרויסען, דאַרפֿען די ערשטע שריט פֿון יונגע טוער אויפ׳ן געביט פֿון יודישער געזעלשאַפֿטליכער קולטור באַגריסט ווערען!

*

צום היינטיגען נומער פֿון אונזער צייטונג ווערט צוגעגעבען די ערשטע אויסגאַבע (סעריע I) פֿון אונזער „אַלבאָם פֿון לאָדזער יודישע געזעלשאַפֿטליכע טוער”. פֿון ד׳ם גופֿא, וואָס מיר געבען דערווייל אַרויס די ערשטע סעריע, איז נאַטירליך, אַז אונזער אומגעבונג איז נאָך נישט קיין אויסשעפּנדע. פֿיל אָנגעזעהענע כלל-טוער פֿון אונזער שטאָדט פֿיגורירען נישט אין דער היינטיגער אויסגאַבע. דאָס איז געשעהן, צוליב ריין טעכנישע סבות: אייניגע זענען בעת׳ן צונויפֿשטעלען דעם אַלבאָם נישט געווען אין לאָדז און ס׳איז נישט געלונגען אַ צייט צו באַקומען זייערע פֿאָטאָגראַפֿישע בילדער, בנוגע אַנדערע האָבען געפֿעהלט די נויטיגע ביאָגראַפֿישע דאַטען א.א.וו. מיר האָפֿען פֿאַר די ווייטערדיגע סעריעס צו באַקומען אַלע נויטיגע מאַטעריאַלען, אַזוי אַז אונזער אַלבאָם זאָל פֿאַקטיש אַרומנעהמען דאָס גאַנצע יודישע געזעלשאַפֿטליכע לאָדז.

זיינענדיג בעטריי אונזער פּרינציפּ פֿון אומפּאַרטייאישקייט, האָבען מיר אויך ביי דער אויסגאַבע פֿון אַלבאָם נישט גענומען קיין שום אונטערשיד בנוגע פּאַרטייאישע אָנגעהעריגקייט אָדער סימפּאַטיע. פֿון די געזעלשאַפֿטליכע טוער, און אין אַלבאָם וועלען אונזערע לעזער און פֿריינד געפֿינען די פּאָרטרעטען פֿון אַלע ריכטונגען און גרופּירונגען.

מיר גלויבען, אַז אונזער אויסגאַבע וועט געפֿינען די געהעריגע פֿאַרשטענדניש און סימפּאַטיע, און אונזער אַלבאָם וועט מיט צופֿרידענהייט געזעהן ווערען אין יעדען יודישען הויז.

די וואַהל-אַקציע צום שטאַט-ראַט

די וואַהל אַקציע האָט זיך נעכטען ווידער אָנגעהויבען. שוין 6 אַ זייגער האָט דער וואַהל-קאָמיטעט פֿון די לאָדזער יודישע וויילער (פֿאָביאַניצער חסידים) אָריינגעטראָגען אין דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע זייער ליסטע און באַקומען דעם נומער 23.

נאָך זיי האָבען אַ ליסטע אַריינגעגעבען די רעסוירסע, וועלכע האָט צוריקגעצויגען די ליסטע נומער 14 און באַקומען דעם נומער 24.

שפּעטער זענען געקומען די „סאַנאַטאָרען”, וועלכע האָבען באַקומען דעם נומער 25.

דער דעמאָקראַטישער וואַהל-קאָמיטעט האָט באַקומען דעם נומער 26.

אַ צווייטע גרופּע פֿון אינוואַלידען האָט באַקומען דעם נומער 27.

די פּויליש וויררשאַפֿטס-גרופּע (נ.ד.) נומער 28.

„אגודה” – 29.

ציוניסטען – נומער 30.

יודישער ווירטשאַפֿטליכער בלאָק נומער 31.

אין לאַקאַטאָרען און סובלאָקאַטאָרען – נומער 32.

אַזוי אַרום זענען אַריינגעגעבען געוואָרען 31 ליסטעס, פֿון וועלכע 6 זענען פּיקסיווע און 25 ריכטיגע. פֿון דיזע זענען 2 ליסטעס דייטשע, 3 געמישטע און 10 יודישע.

*

די ערשטע קאַנדידאַטען פֿון די ליסטעס:

22 (אונפּאַרטייאישע) ב. רוס, הרב י. פֿיינער, י. מ. וואָידיסלאַווסקי; נומער 23 – י. שלאָמאָוויטש, ז. קליי; 24 דיזעלבע וואָס אויף נומער 14; נומער 26–אַרוו. וויצמאַן, דר. הערשפּינקעל, 27–שוואַרצאַווסקי, סטאָרזינסקי; נומער 28–מיכאַעליס, 29–דעמ. מינצבערג, סענאַטאָר מענדעלסאָן, י. י. בערמאַן, בן-ציון ליפשיץ; ליסטע נומער 30 – דר. ראָזענבלאַט, ב. וואַקס, י. מ. ביאַלער, מאַרק פֿיין, אינזש. פּראַשקער, ע. האַמבורסקי, ליבוש ראָזענבערג, לאַווניק יאָעל, דוד גרעף, נחמן פֿאַלאַק, ב. קאָשמערסקי. א. י. אייזען, מ. פֿלאָצקער, יוליאַן וואָלף, י. ד. איינבנבוים; נומער 31-יעקב איינער, גרשון וואַלמאַן און אוליניאָווער; נומער 32-ד. פּאָוואָלאָווסקי, ריכטער וואַיטשעכאָווסקי.

(ב) פֿאַר די וואַהלען וועלען אין אַלע פּויערען אויסגעהאָנגען ווערען

נייע צעטלען

מיט אַדרעסען פֿון די לאָקאַלען, וואו מ׳דאַרף אָפּגעבען די שטימען.

אויף די שטים צעטלען דאַרף גאָרנישט זיין געשריבען אויסער דעם נומער פֿון דער קאַנדידאַטען-ליסטע אויף וועלכער מ׳וויל שטימען.

יאָהרגאַנג 1909.
ווער דאַרף זיך היינט און מאָרגען שטעלען צו דער רעגיסטראַציע?

היינט דאַרפֿען זיך שטעלען צו דער מיליטער-רעגיסטראַציע אויף טאָרגאָווע 10 די יונגעלייט, וועלכע זענען געבוירען אין יאָהר 1909, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פֿון 3טען קאָמיסאַריאַט און וועמענס פֿאַמיליע-נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות: T, U, W. און פֿון 10-טען קאָמיסאַריאַט: N, O, P, R, S, T, U, W, Z, Ź.

מאָרגען: פֿון 3 קאָמיסאַריאַט Z, Ź. און פֿון 11 קאָמיסאַריאַט: A, B, C, D, E, F, G, H, Ch, I, J.

אין די אַפּטייקען.
היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(§) היינט ביינאַכט דיזשורירען די פֿאָלגענדע אַפּטייקען: יורשים פֿון וואַיטשיצקי (נאָוואָמיעיסקאַ 27); וו. דאַנילעצקי (פּעטריקאָווער 127); ב. אילניצקי און י. צימער (וואָלטשאַנסקאַ 37); יורשים פֿון לעווענבערג (פֿרייהייטס-פּלאַץ 2); יורשים פֿון הערטמאַן (מליניאַרסקאַ 1); י. קאַהאַנע (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 80).

בעשעדיגטע באַנקנאָטען.

(ב) די מלוכה קאַסעס האָבען דערהאַלטען אַ פֿאַראָרדנונג אָנצונעהמען צושעדיגטע באַנקנאָטען, אויב זיי האָבען גאַנצע צוויי דריטעל און די סעריע און דעם נומער מיט די אונטערשריפֿטען זענען נישט צושעדיגט.

געהיימנישפֿולער פּאָליטישער מאָרד אין לאָדז
אומבעקאַנטע האָבען פֿאַרגאָרט און פֿערסמ׳ט אַ פֿונקציאָנער פֿון די לינקע נ.פּ.ר.

(:) עהרגעכטען ביינאַכט איז אין דער שענק פֿון פֿוואַ דאָבראָזשעווסקי (סרעבזשינסקאַ 85) אַריין אַ יונגערמאַן, וועלכער האָט זיך קוים געהאַלטען אויף די פֿיס און אויסגעשריגען:

– ראַטעוועט מיך, מ׳האָט מיך געסמ׳ט.

די איינגעגעמערין פֿון דער שענק האָט אַרויסגערופֿען אַמבולאַנס, וועלכע האָט דעם האַלב-טויט׳הלשטען אָפּגעפֿיהרט אין שפּיטאָל.

פּאָליציי האָט פֿעסטגעשטעלט, אַז דער פֿערסמ׳טער הייסט וולאַדיסלאַוו מיכלושאַק און איז אַ פֿונקציאָנער פֿון די לינקע נ.פּ.ר. אין לאָדז.

נאָך איידער די פּאָליציי האָט אָנגעהויבען די אויספֿאָרשונג, איז אָבער מיכלושאַק געשטאָרבען אין שפּיטאָל, אַזוי, אַז ס׳איז אוממעגליך געוואָרען צו פֿיהרען ווייטערדיגע אויספֿאָרשונג.

ס׳איז נאָר בעוואוסט, אַז אינ׳ם קריטישען טאָג זענען עטליכע פּערזאָן מיט מיכלושאַק׳ן גאַוועק אין מאַניע-וואַלד. וואָס ווייטער איז געשעהן, איז נישט בעוואוסט.

די פּאָליציי-מאַכט בעמיהט זיך גענויער פֿעסטצושטעלען דעם סוד פֿון דעם געהיימנישפֿולען מאָרד איבער אַ פּאָליטישען אַרבייטער-טוער.

FERRO-ELEKTRICUM
Łódź, Piotrkowska 123,
tel. Nr. 11-69 i 51-29.

ביליגע קוועלע פֿון איינקויף פֿון
זשאַרובקעס,
מאַטאָר-שטויבערס
און עלעקטראָטעכנישע
מאַטעריאַלען. 766

ביי דער אַרבייט
פֿערוואונדעט געוואָרען.

(§) אין ראָזענבלאַט׳ס פֿאַבריק (קאָראַלאַ 36) האָט זיך דער אַרבייטער קאַזימיעזש קאָלאָווסקי צושעדיגט די האַנד ביי אַ טראַנסמיסיע.

דער שווער-פֿערוואונדעטער אַרבייטער איז אָפּגעפֿיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

לאָדז—פּויזען
דורך דער לופֿט.

(ס) נעכטען זענען קיין לאָדז געקומען פֿערטרעטער פֿון דער פּויזנער פֿליה-געזעלשאַפֿט „אַעראָ” וועגען איינשטעלען אַ פֿליה-קאָמוניקאַציע צווישען פּויזען און לאָדז. די קאָמוניקאַציע זאָל איינגעשטעלט ווערען שוין פֿון אָקטאָבער אָן.

טראַמוואַי
אַ נייע פֿאַרשריפֿט.

(ב) פֿון מאָרגען אָן ווערט איינגעפֿיהרט אין די טראַמוואַיען אַ נייע אָרדנונג: אַריינגעהן דורכ׳ן הינטערשטען און אַרויסגעהן דורכ׳ן פֿאָדערשטען טייל פֿון וואַגאָן. מיט גרעסערע פּעקלעך וועט מען אויף דעם טראַמוואַי נישט אַרויפֿלאָזען.

שוואַמען פֿער׳סמ׳ט 5 פּערזאָן

(§) אויף דאָלנע 10 האָבען זיך פֿינף פּערזאָן פֿון דער פֿאַמיליע גאָוואַק פֿער׳סמ׳ט מיט שוואַמען.

צו די פֿער׳סמ׳טע איז אַרויסגערופֿען געוואָרען פּאָגאָטאָוויע, וועלכע האָט אַלע אָפּגעפֿיהרט אין שפּיטאָל.

וואו איז אונזער טעאַטער-פּובליקום?
דער „ראַבאָטניק” אַנטדעקט אַ מאָל אין אַ נאָענטע אַמעריקאַ.

מ׳קלאָגט זיך: לאָדז האָט נישט קיין גוטען יודיש טעאַטער, ווייל... ס׳איז נישטאָ קיין יודישער עולם פֿאַר אַ גוט יודיש טעאַטער.

אַז דער צענזער איז פֿאַלש, בעווייזט דער פֿאַקט, וואָס אַלע לאָדזער קינאָ׳ס, רעוויו-טעאַטערן – נאָר ווייניג קינאָטעאַטער – און אויך דאָס שטאָטישע פּוילישע טעאַטער, אומעטום זעהט מען נאָר אח גו בני ישראל. „אונזערע” זענען אומעטום פֿול, נאָר נישט אין יודישען טעאַטער. טאָג מען אפֿילו אין בעוויסע טעאַטערן חוזק׳ן פֿון יודען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פֿראַגע, וואו איז אונזער פּובליקום.

איז משיקאַווע צו פֿערנאָטירען אַזאַ פֿאַקט:

אין וואַרשאַווער „פּראַגער טעאַטער” ווערט אויפֿגעפֿיהרט יוליוש סלאָוואַצקי׳ס בעריהמטע ווערק „לילאַ ווענעדאַ”. שרייבט דער „ראָבאָטניק” אין אַ רעצענזיע פֿון דער פֿאָרשטעלונג: „מ׳דאַרף פֿערנאָטירען אַ כאַראַקטעריסטישע ערשיינונג, אַז אין טעאַטער, אויף דער פּרעמיערע פֿון אַ פּויליש פּאָעטיש ווערק, האָט מען געזעהן אין דער מעהרהייט „סעמיטישע פּנים׳ער און נאָר ווייניג פֿון די „יונגע אַריער”. די לעצטע, אַ פּנים, פּוישען בעסער אויס פּלאָוועצקי׳ן אויף אַ קאַבאַרעט און קנייפּע. ס׳וואַקסט אַ נייער דור אַנהענגער פֿון... „אייזאַנקאַ און טוענדאַוואַטאַ”. וואָס זאָל מען טון?” –

דער פּוילישער רעצענזענט פֿון „ראָבאָטניק” פֿערגיסט דערצוהלען דערויף, וואָס מ׳זעהט נישט ביי זיי אין טעאַטער אויף קינסטלערישע ווערק די „אַרישע יוגענד”. און וואָס זאָלען מיר נאָך זאָגען? אויף דעם, אַז די פּוילישע יוגענד זאָל געהן אין אַ יודיש קינסטלערישן טעאַטער אויף אַ פּאָעטיש ווערק, אין דאָך נישטאָ וואָס צו האָפֿען...

ע.

\-\-\-\-

וואַהלען צו דער קראַנקען-קאַסע
וועלען ערשט פֿאָרקומען אין יאָהר 1928.

(ס) די פֿאָרבערייטונגען צו די וואַהלען אין דער קראַנקען-קאַסע זענען איבערגעריסען געוואָרען, ווייל די קאַדער פֿון אַלע קראַנקען-קאַסעס איז פֿערלענגערט געוואָרען אויף אַ יאָהר צייט. צוליב דעם וועלען נישט פֿאָרקומען אויך קיין וואַהלען צו דער פֿערוואַלטונג. דער ראַט פֿון דער קראַנקען-קאַסע וועט דעריבער איצט נישט צונויפֿגערופֿען ווערען.

מעטעאָראָלאָגישע סטאַציע אין לאָדז

(ב) דער וואַיעוואָדען-קאָמיטעט פֿון דער ליגע פֿאַר לופֿט-פֿערטיידיגונג האָט בעדאַרפֿט אויסצובויען אַ מעטעאָראָלאָגישע סטאַציע. די סטאַציע איז שוין איינגעאָרדנט אויף דעם לאָדזער פֿליה-פּלאַץ און וועט בעדינען די ליניעס לאָדז-וואַרשע, לאָדז-קראַקא, לאָדז-לעמבערג. די טעכניק פֿון דער מעטעאָראָלאָגישער סטאַציע וועט זיין פֿערבונדען מיט דעם מלוכה׳שען מעטעאָראָלאָגישען אינסטיטוט.

\-\-\-\-

נעגעז עלטערן, וואָס היטען נישט זייערע קינדער
וועלען צונויפֿגעשטעלט ווערען פּראָטאָקאָלען.

(§) אויף עמיליע 54 האָט דער 2-יעהריגער אַדאַם קאַראַלקיעוויטש, בעת די עלטערן זענען נישט געווען אין שטוב, זיך אָנגעגאָסען מיט אַ הייסען טשייניק וואַסער.

דאָס קינד איז אָפּגעראַטעוועט געוואָרען, אָבער געגען די עלטערן איז צונויפֿגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל פֿאַר נישט היטען דאָס קינד.

\-\-\-

געפֿונען דעם טויט אין אַ הייסען קעסעל וואַסער.

(-) 2 לאָדזער בחורים׳לעך: סטאַניסלאַוו בוכאַלסקי און אַנטאָני קראַוויעץ האָבען בעשלאָסען צו מאַכען אַ „שפּאַציר” איבער דער וועלט.

ווען זיי האָבען זיך שוין געפֿינען אין זדונסקאַ-וואָליע האָבען זיי בעשלאָסען זיך אָנצוּוואַרעמען ביים הייסען קעסעל פֿון דער עלעקטראָווניע. דער סוף איז געווען, אַז בוכאַלסקי איז אַריינגעפֿאַלען אינ׳ם הייסען קעסעל וואַסער. מ׳האָט איהם שוין פֿון דאָרט אַרויסגעשלעפּט אַ טויטען.

פֿאַר אויסבעהאַלטען זיך פֿון מיליטער
פֿער׳משפּט געוואָרען צו 1 יאָהר טורמע.

(§) נעכטען האָט דאָס לאָדזער מיליטער געריכט בעטראַכט דעם פּראָצעס געגען דעם זעלנער סטעפֿאַן פּיגאָטשיק, וועלכער איז געווען בעשולדיגט אין דעזערציע. דער בעשולדיגטער האָט איהם פֿאָרגעוואָרפֿען, אַז ער האָט זיך 3 יאָהר אַרומגעוואַלגערט אין אויסלאַנד און ענדליך אַרעסטירט געוואָרען אויף דער גרעניק.

דאָס געריכט האָט איהם פֿערורטיילט אויף 1 יאָהר טורמע.

Dr. Z. Rakowski
ספּעציאַליסט פֿאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען.
קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9 טעלעפֿאָן 27-81
פֿערמיטאַגס פֿון 12 ביז 2 און פֿון 5 ביז 7, נאַכט אויך אָן אין לאַטשנוצע ונעדווער 17 פֿון 10—11 און נ.מ. פֿון 2—5

Dr. med. D. HELMAN
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פֿאַר אויערען, נאָז, האַלז-קאָפּף און האַלז-קראַנקהייטען
פּעטריקאָווער 68, טעל. 12-20.
נעמט אָן פֿון 10–12 און פֿון 5–7 אָוו

Dr. med.
H. Gutsztadt
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר אַקושער און פֿרויען-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
Zachodnia 62 (צעגעלניאַנאַ 23)
טעלעפֿאָן 29-52. 658
נעמט אָן פֿון 12–2 און פֿון 4–7 אָוועגד.

אמעריקאנער הלוואה פאר פוילען

האט גוטע אויסזיכטען פערווירקליכט צו ווערען.

די אונטערהאנדלונגען ווערען ווייטער געפיהרט.—איבערגעטריבענע ידיעה וועגען איבערגעריסענע אונטער-האנדלונגען.—נעבטיגע דרינגענדע קאנפערענצען צווישען פרעמיער פילסודסקי, וויצע-פרעמיער בארטעל און פינאנץ-מיניסטער.—„איז די הענד פון דער רעגירונג ליגט דער גורל פון דער הלוואה".

וו א ר ש א, 29 (טעלעפאניש) די ידיעה, אז עס זענען איבערגעריסען געווארען די אונטערהאנדלונגען וועגען דער אמעריקאנער הלוואה האט ארויסגערופען א מהומה אין די ווירט-שאפטליכע ספערען.

ווי מיר דערוויסען זיך האבען זיך די אונטערהאנדלונגען פאקטיש נישט איבערגעריסען און ווערען ווייטער געפיהרט.

נעכטען בײנאכט אין דער פריה האט וויצע-פרעמיער בארטעל קאנפערירט מיט'ן פינאנץ מיניסטער טשעכאוויטש וועגען דער אמעריקאנער הלוואה.

באלד נאכדעם האט בארטעל אויפ-גענומען די פארשטעהער פון אמערי-קאנער קאנסארציום און מיט זיי א לענגערע צייט קאנפערירט.

פארמיטאג איז דער וויצע-פרעמיער בעפאהרען קיין ספאלא נאר אויפ'ן וועג האט ער זיך באגעגענט מיט'ן פרעמ-יער פילסודסקי און מיט איהם אפגע-האלטען א בעראטונג מכח די הלוואה.

באלד דערויף איז דער וויצע-פרעמ-יער צוריקגעקומען קיין ווארשא און נאכאמאל קאנפערירט מיט'ן פינאנץ מיניסטער.

נאך דער קאנפערענץ מיט טשעכא-וויטשען, האט דער וויצע-פרעמיער גערופען די פרעסע-פארשטעהער און פאר זיי געגעבען א ריי ערקלערונגען.

דער וויצע-פרעמיער האט געזאגט: „די אונטערהאנדלונגען וועגען דער הלוואה זענען נישט איבערגעריסען גע-ווארען און אויך נישט אפגעשטעלט געווארען, די אונטערהאנדלונגען פיה-רען זיך ווייטער.

דאס הויפט פראבלעם פון דער הלוואה איז די פראגע פון טאג. איך קאן נישט אנרופען דעם קורס וועגען וואס עס האנדעלט זיך ביי די אונטער-האנדלונגען.

איך קאן נאר זאגען, אז מיר אונ-טערהאנדלען מיט א סאלידער פירמע, מיט וועלכע מיר דארפען נישט שפילען אין בעהעלטעניש.

איך שטעל פעסט, אז די איניציאטיוו ליגט אין די הענד פון דער רעגירונג און פון איהר איז אפהענגיג דער גורל פון דער הלוואה.

עס איז מעגליך, אז נאך פארשטאנד וועט מען זיך זעצען אום טיש.

אין די נאהענטסטע טעג וועט זיין די ענטשיידונג פון דער הלוואה.

אויף דער פראגע פון איינער ווארשעווער קארעספאנדענט צי וועט מען איבערגעבען דעם סיים צו באטראכטען די פראגע וועגען דער הלוואה, האט דער וויצע-פרעמיער געענטפערט:

ה' ליטנאנט, איהר האט שוין נישט קיין אנדערע דאגות?..

וו א ר ש א, 29 (טעלעפאניש פון אונ-זער קארעספאנדענט). דער פינאנץ ראט האט היינט אפגעהאלטען א בעראטונג אויף וועלכע עס איז בעטראכט געווא-רען די פראגע וועגען דער פראיעקט טירטער אמעריקאנער הלוואה.

דער פינאנץ מיניסטער טשעכאוויטש האט אפגעגעבען א בעריכט וועגען די הלוואה אונטערהאנדלונגען.

אויסהערענדיג דעם בעריכט איז בע-שלאסען געווארען, אז הגם די פינאנצ-יעלע לאגע פון דער מלוכה איז איצט א גוטע, איז פונדעסטוועגען נויטיג א נ' הלוואה.

די רעגירונג דארף פאהרען נישט נאר יעהרליכע בודזשעטען אויף אפצוהיטען דעם גלייכגעוויכט, נאר אויך חודש'-ליכע בודזשעטען אויף אפצוהיטען דעם גלייכגעוויכט פון בודזשעט יעדען חודש.

א נייע פערפלייצונג דראהט אין דער שווייץ.

קאנסטאנציע, 29 (סא. טעל.) דאס וואסער פון ריין באדען שטייגט פון שעה צו שעה. צווישען די איינוואוינער הערשט א געוואלדיגע מורא. זינט נעכטען האט זיך דאס וואסער געהויבען אויף 70 צענט. אין שטעטיל קרויצינגען זענען פערגאסען געווארען די פארט-איינריכטונגען. די גידריגע ערטער זענען בעדראהט.

מעגליכקייט פון אמעריקאניש-פראנצויזישען צאל-קריג.

לאנדאן, 29 (אסא). די אמעריקאנער רעגירונג רעכענט זיך זעהר ערנסט מיט דער מעגליכקייט פון א צאל קריג מיט פראנקרייך.

די צאל-טאריף קאמיסיע האט איבערגעגעבען אין ווייסען הויז א מעמאר-יאל, וועלכער ווייזט אויף, אז 50 פראצענט פון טאריף שטייער אויף פראנ צויזישען זייד, פערפום און בוימוואלענע אויספארבייטונגען. דראהט א קריזיס פאר די זעלבע צווייגען פון דער אמעריקאנער אינדוסטריע, וועלכע ארבייט אויף די זעלבע פראדוקציע.

הילפס-פעראיין פון די דייטשע יודען.

בעריכט וועגען די יודישע קאלאניעס אין רוסלאנד.

בערלין, 29 (י.ט.א. טעלעגראם) דא איז פארגעקומען א פרעסע-קאנפע-רענץ פון הילפס פעראיין פון די רוסי-שע יודען און וועלכער ס'האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון דער יו-דישער דייטשער און אויסלענדישער פרעסע. ד"ר דזשעמס סימאן האט גע-געבען אן איבערבליק איבער דער טע-טיגקייט פון פעראיין. נאכדעם האט דער גענעראל-סעקרעטאר פון פעראיין ווישניצער, וועלכער איז איצט צוריק-געקומען פון זיין רייזע איבער די יודישע קאלאניעס אין רוסלאנד געגע-בען א בעריכט וועגען דער ארגאני-זאציע פון דער מעדיצינישער הילף אין די קאלאניעס.

פערטרויליכע בעראטונג אין בערלין

פון די דייטשע מיניסטארען מיט הינדענבורג'ן בראש.

בערלין, 29 (זא. טעל.) דינסטאג וועט פארקומען א פערטרויליכע זיצונג פון דייטשען מיניסטאריען-ראט מיט'ן אנטייל פון הינדענבורג און שטרעזעמאן. אויפ'ן טאג ארדנונג שטעהען די פראגען וועגען געוף, דער איינדרוק פון הינדענבורג'ס רעדע אין טאנענבערג און וועגען די אונטערהאנד-לונגען מיט פוילען.

דער מלוכה-פרעזידענט אין טאמאשאוו.

(ס) א דעלעגאציע פון טאמאשאוו האט זיך געווענדעט צום מלוכה-פרעזי-דענט און א הם איינגעלאדען קיין טא-מאשאוו צו בעזוכען די נייע געביידע פון מאגיסטראט. דער מלוכה פרעזי-דענט האט צוגעזאגט צו בעזוכען די שטאט.

פרא-אראבישע אקציע אין איראפע.

קאירא, 29. (י"א טעלעגראפיש). דער סיריש-פאלעסטינישער קאמיטעט האט בעשלאסען צו אנטוויקלען א פרא-אראבישע אקציע אין איראפע. זיי האבען בעשלאסען ארויסצושיקען א דע-לעגאציע, וועלכע זאל בעזוכען די גרוי-סע אייראפעאישע מלוכות און זאל בעארבייטען אין אנ'ענטשפרעכענדער ריכ-טונג די דארטיגע עפענטליכע מיינונג.

וואהל-קאמוניקאטע.

פון ציוניסט. וואהל קאמיטעט.

6 גרויסע וואהל פערזאמלונגען מוצאי-שבת.

מארגען ארדענט אין דער ציוניס-טישער וואהל-קאמפאניע דריי וואהל-פערזאמלונגען.

1) 4 א זייגער נ. מ. א פרויען-פער-זאמלונג אין לאקאל פון דער ציוניס-טישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4).

2) 8 א זייגער אין אווענד אין לא-קאל פון „ירדניה" (פאלודניאווא 36).

3) 9 אין אווענד א גרויסער מיטינג אין לאקאל פון צעירי. יוגענט הענד-ווערקער-פערבאנד (פאלודניאווא 4).

זונטאג דעם 2. אקטאבער קומען פאר ווייטערע דריי מיטינגען: 1) 6 אין אווענד אין לאקאל פון פעראיין „מחזיקי חולים" (קילינסקיעגא 120). 2) 8 אין אווענד אין לאקאל פון „בני-ציון" אויף רזשגאווסקא 7 (רעכטען פון ניישטאטער מארק). 3) 8 אין אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4). דער אריינגאנג צו אלע פערזאמלונגען איז פריי.

ביי התאחדות.

אין זאל פון „ירדניה" איז פארגעקו-מען א מיטינג. ס'האבען גערעדט די ח-בר א. לעווינזאן און ד"ר ש. י. שביינ, און אפגענומען ס'איז אנגענומען געווא-רען א רעזאלוציע צו שטימען פאר „התאחדות".

ליבע-פערשטאפונג

מאסטדארם-איינגריסע, שלעכטע פערדויי-אונג, פערמעהרטע זויערגעהאלט פון מאגען-זאפט, צוגען-קאנפעקציע, אונ-רייניגע הויט אויפ'ן געזיכט און אויפ'ן ריקען, אלס פערגעהט באלד ביים גע-ברויכען דאס נאטירליכע ביטערוואסער פון **Franciszek Józef**. צאהלרייכע דאקטוירים און פראפעסא-רען ווענדען אן דאס ביטערוואסער פון **Franciszek Józef** שוין זייט יאהרען ביי ערוואקסענע און קינדער פון ביידע געשלעכטער מיט גרויס ערפאלג.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקארסקי.

פאלשער דאקטאר

פער'משפט צו 6 חדשים טורמע

(:) דאס לאדזשער קרייז-געריכט האט בעטראכט דעם פראצעס נעגען א גע-וויסען יוזעף מאטושעווסקי, וועלכער איז געווען בעשולדיגט, אז ער האט געפעלשט זיין אמעריקאנער פאס, גע-ענדערט די דאטע און זיך צוגעגעבען א טיטול „דאקטאר".

דאס געריכט האט מאטושעווסקי'ן פער'משפט אויף 6 חדשים טורמע.

טרישונג

פון שול-קוראטאריע.

אין לעצטען נומער „מאניאזשאל סקי" איז פערעפענטליכט א פארשטיי נינג, לויט וועלכער דער ביאליסטאקער שול-קוראטאר פון לאדזשער קרייז, ה' אוואנ-סקי, געהט איבער אין עמעריטור.

אויף זיין ארט וועט ווערען ערנאנט בעשטימט ווערען דער ביאליסטאקער שול-קוראטאר ה' נאנשאראווסקי.

פערד-געיעגען

פון 10. ארטילעריע-פולק.

הייגטיגען זונטאג 2 ביינאכט וועלען אויפ'ן פעלד פון 10-טען ארטילעריע-פאלק אויף יעזשעגא 10, פארקומען פערד-געיעגען מיט זעהר א רייכען פראגראם.

די דאזיגע פערד-געיעגען צוהן גענע-עט אין געשולטע רייטער, זאגען-צו צו זיין זעהר אינטערעסאנט.

א יוגענד-פערזאמלונג.

מיטוואך אין אווענד איז אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פארגעקומען א פערזאמלונג פון די מיט-גלידער פון די פערשידענע ציוניס-טישע יוגענד-ארגאניזאציעס. עס איז בעשלאסען געווארען אנצושליסען אנטייל אין דער פאר-וואהל-ארבייט פון ציוניסטישען וואהל-קאמיטעט און עס איז אויסגעוועהלט געווארען א קאמיסיע, וועלכע וועט ארגאניזירען און לייטען די ארבייט צווישען דער יוגענד.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielnana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען, ספעצ. פאר לונגען-און הארץ-קראנקהייטען. בעשטראהלונגען אין קוואדראטינע פארט-זון.
אויפנאהמע פון 3—4 נאכמיטאג און פון 4—6 דער לעצטער „הוטלקא".

Lekarz-Dentysta
P. ŻYTNICKA-KAHANOWA
POWRÓCIŁA
Konstantynowska Nr. 9
782 telefon 33-53.

א וועלט-רעקארד האבען דערגרייכט
גומי-אבצאסען
„GLOBUS"

אלס בעווייז דינט דער אויסשטעלונגס-פאקט, וואס עס האט בעקומען נאר די איינציגע פירמע
I-sza Polska Fabryka Wyrobów Gumowych
„GLOBUS" w Łodzi, ul. Piotrkowska 220

די פירמע איז בעשאנקען געווארען פאר דעם ערשטקלאסיגען סארט מיט דער העכסטער אויסצייכנונג Grand Prix אויך מיט א גאלדענעם מעדאל אויף דער אויסשטעלונג אין רוים אין 1927 יאהר. ווי אויך אויף דער אויסשטעלונג פון פארטשריט אין יאהר 1927 אין פאריז מיט א גאלדענעם מעדאל.
גומי אבצאסען „GLOBUS" זענען דערייבער די בעסטע און בילינגסטע
גאראנטיע אויף 3 חדשים! פאדערט איבעראל!

מעבאנישע ראהערן און פילצאוניע
FIRMA 787
„A.P.T." Łódź
19 WÓLCZAŃSKA 19
עס ווערט אנגענומען צו ראהען און פילצען אלערליי סחורות ד. ה. טריקאטאזשען, פלא-נעלען, מולטאנס, הענדשקע און וואלענע סחורות.

אייזערנע— קוכען

פון קאפלעס און שאמאט פערשידענע מוס טערן און סארטען און א גרויסען אויס-וואהל עמפפעהלט אויף בעקוועמע בעדינגונגען
M. ELECHNOWICZ
1a ŻEROMSKIEGO (Gdańska) 1a
אויספיהרונג ערשטקלאסיג! צוגענגליכע פרייזען!

יודען!
(אויפרוף).

די איצטיגע לאגע פון די יודען אין פוילען פאדערט דרינגענד, אז ביי אלע געלעגנהייטען, סיי ביי וואהלען צום סיים, סיי ביי וואהלען צו די שטאדט-ראטען זאלען אלע יודען בילדען אן אייניהייטליכען פראנט, ווייל נאר אויף דעם אופן קענען מיר פערטיידיגען אונזערע ווילטיגסטע אינטערעסען, הן נאציאנאלע, הן רעליגיעזע, הן ווירטשאפטליכע, הן קולטורעלע. גרויסע-העגדיגע פון דעם שטאנדפונקט, האט די ציוניסטישע ארגאניזאציע אלס די איינציגע, אמת'ע פערטרעטערין פון יודישען נאציאנאלען געדאנק, וועלכע נעהמט ארום אלע געביטען פון יודישען לעבען, זיך געשטעלט די אויפגאבע ביי די איצטיגע וואהלען צום שטאדט-ראט אין לאדז צו שאפען א בלאק פון אלע יודישע פארטייען און גרופען, וכדי אדורכצופיהרען א גע-העריגע יודישע פערטרעטונג אין שטאדט-ראט, וואס זאל קענען פערטיידיגען אלע יודישע אינטערעסען.

די דאזיגע בעמיהונגען זענען לײדער צוליב פערזענליכע אמביציעס פון צוויי רעליגיעזע גרופירונגען נישט געלונגען. די יודישע אחדות, דער יודישער שלום איז צושטערט געווארען. עס האבען זיך בכוונה אין שטאט א סך יודישע וואהל-ליסטעס, וועלכע פיהרען אריין א צומישעניש אויף דער יודישער גאס, וועלכע וועלען צושפליטערן די יודישע שטימען און צוליב וועלכע עס וועלען געהן פערלוירען א סך יודישע מאנדאטען. דאס וועט זיין אן'אומגליק פאר דער יודישער בעפעלקערונג, און יעדער יוד וועט פיהלען די שלעכטע פאלגען דערפון אויף זיינע איינגענע פלייצעס און אין זיין אייגענע קעשענע.

די פערשידענע וואהל-קאמיטעטען פערפעסטיגען אזוי ברוגזען, און וועלכע זיי זאגען צו די וועהלער גאלדענע בערג, זיי זאגען צו אזעלכע זאכען, וועלכע עס וועט זיין אוממעגליך צו דערגרייכען ביי אזא צושפליטערונג און וועלכע מען וועט בכלל קיינמאל נישט קענען דערגרייכען. יעדער איינ-ציגער פון די וואהל קאמיטעטען, יעדער גרופע, יעדער פארטיי שטעלט זיך ארויס אלס א פערטרעטערין און פערטיידיגערין פון אייגענע גרופען אין דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז. אויף אזא אופן וויל מען שאפען א שנאה און א האס צווישען איינצעלנע שכבות פון לאדזער יודען.

דער ציוניסטישער וואהל-קאמיטעט זאגט אייך נישט צו קיין שום אוני-מעגליכע זאכען. ער שטעלט זיך גישט ארויס אלס בעשיצער פון דער אדער יענער גרופע יודען. ער זאגט אייך צו נאר איינס: אז זיינע פערטרעטער אין שטאדט-ראט וועלען שטעהן אויף דער וואך פון די יודישע כלל-אינטערעסען אויף אלע געביטען פון לעבען און וועלען אויך פערטיידיגען דעם בעזונדע-רען אינטערעס פון אלע שיכטען, פון וועלכע עס בעשטעהט די יודישע בע-פעלקערונג אין לאדז.

מיר רעכענען דא נישט אויס די פער-דיענסטען פון די ציוניסטישע פערטרע-טער אין שטאדט-ראט. די גאנצע שטאט ווייסט, אז דאס, וואס יודען האבען דערגרייכט אין משך פון צעהן יאהר אין לאדזער שטאדט-ראט, איז צו פאנ-קען אויסשליסליך דער אונערמיד-ליכער און, שווערער ארבייט פון די ציו-ניסטישע ראטמענער.

מיר זענען זיכער, אז דער געזונ-דער פערשטאנד וועט דיקטירען יעדען יוד אפצוגעבען זיין שטימע פאר דער ליסטע פון ציוניסטישען וואהל קאמי-טעט, אויף וועלכע עס געפינען זיך פערטרעטער פון אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

שטימט זונטאג, דעם 9 טען אקטא-בער, פאר דער ליסטע פון ציוניסטי-שען וואהל-קאמיטעט נומער 30.

ציוניסטישער וואהל-קאמיטעט.

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

נאסטראלען פון די בעליבטע אמעריקאנער קינסטלער

אננא און היימאן יאקובאוויטש

פרייטאג, דעם 30-טען, שבת, דעם 1-טען און זונטאג, דעם 2-טען, 9 אין אוונד
פרעמיערע! דער גרעסטער שלאגער פון די אמעריקאנער טעאטערס.

צווייטע גרויסע אויפפיהרונג פון היימאן יאקובאוויטש

פאלעסטינער ליבע

אין 3 אקטען מיט פראלאג, 20 נומערן געזאנג פון ליליען, מוזיק פון פערלמוטער, רעזשיסירט דורך היימאן יאקובאוויטש. די הויפט-ראלען: „מרים"—אננא יאקובאוויטש; „אפיציר עדווארד"—היימאן יאקובאוויטש.

פאלגענדע לענדער נעהמען אנטייל אין „פאלעסטינער ליבע": אמעריקא, ענגלאנד, פראנקרייך, איטאליע, רומעניען, דייטשלאנד, רוסלאנד, כינא און יאפאן.

שבת, 3.30 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען

די צוריסענע נשמות

לעבענס-בילד אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ריכטער, רעזשיסירט דורך היימאן יאקובאוויטש. די הויפט-ראלען: ראזא—אננא יאקובאוויטש; מ"ר לעווענטאל—היימאן יאקובאוויטש.

ס'נעמען אנטייל די ניי-אנגאזשירטע ארטיסטען פון דיגע אסתר זעלי-קינא און ישראל בירנבוים ווי אויך פרויען: בוזאן, מאכאראויסקא, פאדערמאן. מענער: פריעל, אייזענבערג, באלבינסקי, האמבורגער, מאכא-ראויסקי, נייהויז, פאליאנסקי, צווילינג. מוזיקאלישע לייטונג: ל. זעלמאן. אדמיניסטראטאר: א. בעזמאן. גזהנג-לייטער: מאכאראווסקי. בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין פילהארמאניע-קאסע.

אכטונג! אין פארבערייטונג מאלי-דאלי, מאשקע ווערט א כלה, דער רבי האט געהייסען פרעהליך זיין.

===גרויסער סענסאציאנעלער שלאגער!===

עם ווערט דעמאנסטרירט א גרויסער פילם-שלאגער א. נ.

6 וואכען צווישען אפאשען
Harry Peel

שפאנענדער אינהאלט!
נעיענג נאך פרויען העגדלער׳ז

אנהויב דאנערשטאג און פרייטאג 5 א זייגער נאכם.
שבת און זונטאג – 2 א זייגער נאכמיטאג. 754

אין דער הויפט ראלע דער ליבלינג פון דער גאנצער וועלט

קינא ERA
פרי- „פלארא"
הער

זאווישא 22 (באלוט).

פערשטארקטער ארקעסטער.
דער זאל איז מעבליש ווענטילירט.

SYRENA
אלעקסאנדראווא 37 ט. 49-48

היינט און פאלגענדע טעג!
א גרויס מאנומענטאל פילם-קונסטווערק!

די פראכטפולסטע פראדוקציע פון 1927 יאהר, אונטער׳ן נאמען:

נאך דער שטים פון הארץ

דירהרענדע טראגעדיע מיט דער אונפערגלייכליכע פוילישע ליליאנא
LILI ROMSKA – גיש
אין די הויפט-ראלען: Z Modzelewski און
MIA MARA i Harry LIEDTKE

סירעליר: „וויען, די שטאט פון מיינע טרוימען" אין די הויפט-ראלען:

פערשטארקטער ארקעסטער.

פון 1 ביז האלב 2 זענען די פרייזען פאר דערוואקסענע 50 גר. פאר קינדער—30 גר. אנהויב היינט פרייטאג 5.30, שבת און זונטאג – 1 נאכם.

לעטשניצע „VITA"

פאר קומענדע קראנקע פון דאקטוירים ספעציאליסטען אויף פעטריקאווער 45, טעל. 47-44.

ביי דער לעטשניצע באקטעריאלאגישע לאבאראטאריום אויף דער שטעל, קאבינעט פון פיזיקאלישע טעראפיע, קווארץ-לאמפ, בערגזון, לאמפ „אולטרא זון", סאלוקס, בערנאנטי׳ס ענטפעטונגס-אפאראט, עלעקטריזאציע, ליכט-בעדער, רענ-טגענ - ערצטליכער קאבינעט. ערצטליך קאסמעטישער קאבינעט. בעראטונגס-שטעלע פאר מוטערס.

אינערליכע קראנקהייטען:	כירורגישע קראנקהייטען:
ד"ר מ. דאווידאוויטש	ד"ר מ. דאבולעוויטש
ד"ר י. איטעלסאן	ד"ר מ. קאנטאר
ד"ר ה. קרישעק	ד"ר ע. קוניג
ד"ר א. אוריסאן	פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע:
קינדער-קראנקהייטען:	ד"ר ק. ערדמאן
ד"ר י. קאפלאנסקי	ד"ר א. פאגאזשעלסקי
ד"ר יוזעף כהן	ד"ר ר. רייטלער-קוריאנסקא
ד"ר סאמעט-מאנדעלם	ד"ר י. שווייצער
הויט-, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען:	האלז-, נאז-, אויערן, שטימע, שפראך-שטערונגען א. ז. וו.
ד"ר ע. עקערט	ד"ר א. מאזור
ד"ר וו. כאגונאווסקי	האלז-, נאז- און אויערן-קראנקהייטען:
נערווען-קראנקהייטען:	ד"ר א. זשעבראווסקי
ד"ר מ. אורבאך	
אויגען-קראנקהייטען:	
ד"ר איגנ. מארגאלים	

טויל-און ציינער-קראנקהייטען. — ערצטען-דענטיסטען:
כ. געצאוו — פערסטער-לייזעראוויטש
ה. האלפערין — פ. ראזען

באקטעריאלאגיש-לעם. לאבאראטאריום ד"ר ושורקאווסקי. רענטגען. היילונג פון שפראך-שטערונגען, שטימע, שטאמלען א. ז. וו. דיאטערמא. הייל-מאסאזש. אימפונגען געגען שקארלאטין. אפעראציעס און אפאטרונקעס. וויזיטען אין שטאדט, בריקען, גאלדענע קראנצן און קינסטליכע ציינער.—די לעטשניצע איז אפען פון 9 פריה ביז 8 אוו. און זונטאג פון 9 ביז 2 נאכמיטאג.

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט
JACÓB KARMAZYN
2 פאלודניאווא 2
צוריקגעקעהרט
829 און עמפפאנגט פאציענטען

וויכטיג פאר קויפער
מעבעל
מאדערנע, דויערהאפטע אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען
מא געה צו דער פירמע
Markowicz i Nasielski Piotrkowska 6

1-טע לאדזער כעמישע
פעלץ-פארבערייי — און — גארבעריי
W. Schönman, GDAŃSKA (Długa) 8, II p. front

נעמט-אן צום פארבען אלע ארט פוטער אויף אלע קאלירען, ווי אויך אפ-פרישען אויף די פאריגע קאליר. נעמט-אן צום שטרייכען שטריימלען און אלע ארט פוטער דורך עלעקטריע, דאס די אויבערהאר ווערט נישט בעשעדיגט.

אלעס נאך לעצטיגער סיסטעמען. | דויערהאפטיגע פארבען. | צוגענגליכע פרייזען.
ריינינגונג פון ווייספוטער.

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12
ספעציאליסט פאר הויט, האר און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, רענטגען-שטראהלען און קווארץ-לאמפ, עלעקטרא-טעראפיע.
נעמט אן פון 6—9 און אוונט

מעכאניש. שלאסער-ווערקשטעל
W. MACIASZEK
Łódź, ul. Pusta № 5.

מען בויט: שפול-מאשינען, שלייף - שפול-מאשינען, טרייב-מאשינען, קרייץ-שפול-מאשינען, טריקאטאזש-שפול-מאשינען, נייע סיסטעמען. טרייב מאשינען אויף ווידע און שפול-מאשינען אויף זיידע. אויך זייד-מאשינען צו גלאנצען גארן, טראנסמיסיעס, ווי אויך פערשידענע מאשין-רעפאראטורען און שטייסען פון פערשידענע מעטאלען.
926

Lustrzany połysk

Urbin

LEKARZ-DENTYSTA—צאהן-ארצט
M. KARABANOW

וסכארניא 31 (אין הויף) טעלעפאן 09-59
הילם, פלאמבירט ציינער צאהן גאנץ אהן שמערצען, קינסטליכע ציינער אהנע גומען און רעפאראטורען ווערען שנעל און ביליג אויסגעפיהרט.
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 8 אין אוונד. 1193
לעטשניצע פרייזען. בעראטונג אומזאנסט.

אצימער
אלס סובלאקאטאר זוכט צו מיטהען א אינטעלי-גענט פאר פאלק מיט איין קליין קינד, אהן קיך. טעלעפאנס געוואונשען. אפערטען אפצוגעבען אין דער אדמיניסטר. פאר M.U.

CASINO

הײנט צום לעצטן מאָל אױפ'ן אַלגע-מײנעם פֿערלאַנג דער גרױסער פֿילם

די װײסע שקלאַפֿין

אין די הױפּט־ראָלען: דער יזבל פֿון דער גאָצער װעלט
Włodzimierz Gajdarow, Liana Haid

מאָרגן, שבת, פֿײערליכע פּרעמיערע!

„די טשאַרדאַש־פֿירשטין"

LIANA HAID

שבת און זונטאָג פֿון 1.30 ביז 3 אַ זײגער נאָכמיטאָג זענען די פּרײזען פֿון די פּלעצער 60 גראָשען און 1 זלאָטי.

LUNA

אױפ'ן אַלגעמײנעם פֿערלאַנג פֿון געעהרטען פּובליקום די לעצטע דרײ טעג!

דאָס דריטע און גרעסטע קונסט־װערק פֿון דער גאָלדענער סעריע פֿון אונזער הײ־יעהריגען רעפּערטואַר

דאָס קבר פֿון ליבע (DAGFIN)

JOE MAY — אַ קולט ר־מצבה פֿון פֿילם־קונסט לױט'ן באַקאַנטען ראָמאַן פֿון װ. שעף. ראַמאַנט דער סקי־לױפֿער.

אין די הױפּטראָלען די גרעסטע עקראַן קינסטלער:

Marcella Albani, Paweł Wegener, Paweł Richter i Mary Johnson

אױף דער בינע: — אַבשירס־פּראָדוקציע פֿון דעם בעריהמטען באַלעט־פּאָרל — אױף דער בינע:

NINA i FELIX PARNELL

אין אַ נײעם רעפּערטואַר. — סימפ. אָרקעסטער אונטער לײטונג פֿון ה' לידױער

ODEON

די עסטע פּראָדוקציע פֿון 1927/28!

„העניגליך צירונג"

(זײַן גרעסטע טאַט)

הײנט פּרעמיערע! צום 1־טען מאָל אין לאָדז!

Harry PEEL

CORSO

APOLLO

הײנט און פֿאָלגענדע טעג!

די הײמלאָזע

אין 2 סעריעס

ערשטע סעריע: „דאָס געהײמניש פֿון דער נאַכט"

צװײטע סעריע: „נעללי דאָס צירק־קינד"

JERZY CHIARLIE און M. CHRISIS

האַללאָ! טעלעפֿ. 64-03
ערשטקלאַסיגער פֿריזיער־אַנשטאַלט פֿון
M. i L. Pilichowscy
Cegielniana 53
הערען־סאַלאָן ראַמען־סאַלאָן מאַניקור.
דער אַנשטאַלט איז געװאָרען פֿערגרעסערט און קאָמפּלעט רעמאָנטירט. 7 נײע דאַמען־קאַבינען. נײע ערשט־קלאַסיגע פּאַף־קרעפּטען
מיר עמפּפֿעהלען זיך דער געעהרטער קונדשאַפֿט. 792

קאַלינגראַף. בערמאַן!

װאָױנט יעצט אױף זאַװאַדזקאַ 19, פֿראָנט 1 שטאָק.
אין לערנט שעהן און שנעל שרײבען אין 15 לעקציעס אױך נאָך אַ יודישע גריף און פֿערלױף פֿון אַ חודש.

KINO CZARY

הײנט פּרעמיערע!

דאָס 3־טע גרױסע מײסטער־װערק פֿון דער גאָלדענער סעריע פֿון װינטער־סעזאָן

דער שטומער בעשולדיגער

גרױסע סענסאַציאָנעלע דראַמע מיט'ן אַנטײל פֿון פּאָליצײ־הונט „Ralfa" און סענסאַציאָנעלע קונץ פֿון פּאָליצײ דרעסור.

◆ אױסערן פּראָגראַם: אַמעריקאַנער קאָמעדיע ◆

אָנהױב פֿון די פֿאָרשטעלונגען 4 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג 1 אַ זײגער נאָכמיטאָג.
אכטונג! אױפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 60 גראָשען

Dr. L. Szyfman 475

JEDNEGO lub DWUCH POKOI
umeblowanych poszukuje młode bezdzietne małżeństwo. Oferty sub „solidni"

אַנאָנסען־פּרײזען:

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Drukarnia „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.